

VÝVOJ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY

1. pololetí 2023

Souhrnná data o České republice

Praha, 15. 9. 2023

Kód publikace: 320193-23

Č. j.: CSU-011340/2023

Pořadové číslo v roce: 2

Zpracoval: odbor Kancelář předsedy

Ředitel odboru: Egor Sidorov, Ph.D.

Kontaktní osoba: Karolína Zábojníková, e-mail: karolina.zabojnikova@czso.cz

Zajímají vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservis hk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

1. Shrnutí	4
2. Souhrnná výkonnost	6
3. Výkonnost odvětví	11
4. Vnější vztahy	21
5. Ceny	24
6. Trh práce	30
7. Měnové podmínky	36
8. Státní rozpočet.....	38

Hlavní zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, MPSV, ČSSZ, Eurostat, propočty ČSÚ.
Poslední informace uváděné v této publikaci pocházejí ze 7. září 2023.

1. Shrnutí

- Hrubý domácí produkt (HDP) se ve 2. čtvrtletí 2023 meziročně snížil o 0,4 %¹. Šlo o druhý meziroční pokles v řadě. K meziročnímu poklesu přispívala zejména tvorba zásob a spotřeba domácností. Naproti tomu dál pozitivně působila zahraniční poptávka a rostla investiční aktivita i vládní spotřeba. Mezičtvrtletně HDP vzrostl o 0,1 %, takže se již více než rok dynamika pohybuje v pásmu stagnace. Podobně jako v meziročním srovnání k poklesu přispívala tvorba zásob. Rostly ale ostatní složky HDP – zahraniční poptávka, investice, vládní spotřeba a poprvé po šesti čtvrtletích poklesů v řadě mezičtvrtletně vzrostla také spotřeba domácností. Česká ekonomika v rámci EU patřila k menšině zemí, kde HDP meziročně klesl. Hrubý domácí produkt v EU ve 2. čtvrtletí meziročně rostl o 0,5 % a mezičtvrtletně stagnoval.
- Hrubá přidaná hodnota (HPH) meziročně vzrostla o 0,6 %. K růstu přispíval zejména zpracovatelský průmysl, kde HPH vzrostla o 3,8 %. Kromě toho ale výrazně meziročně rostla HPH v informačních a komunikačních činnostech a vyšší byla i v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech navázaných na podnikovou poptávku. Negativně působilo zejména uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství, kde došlo k meziročnímu poklesu o 1,3 %. Mezičtvrtletně se HPH snížila o 0,2 %. Mezičtvrtletní růst HPH byl výrazně podpořen vývojem ve zpracovatelském průmyslu (růst o 1,0 %). Ve směru poklesu ale působilo uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (-1,0 %).
- Vývoz zboží a služeb ve 2. čtvrtletí reálně meziročně vzrostl o 4,5 %² a mezičtvrtletně klesl o 0,5 %. Dynamika dovozu byla mírnější – import byl reálně meziročně vyšší o 0,8 % a mezičtvrtletně klesl o 1,2 %. Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami v běžných cenách dosáhla ve 2. čtvrtletí přebytku 100,9 mld. korun a ten se tak meziročně zlepšil o 101,0 mld. K meziročnímu zlepšení bilance obchodu se zbožím nejvíce přispívalo zmírnění deficitu obchodu s ropou a zemním plynem a zlepšení přebytku zahraničního obchodu s motorovými vozidly. Naopak pokles cen vedl k meziročnímu zhoršení bilance obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem.
- Celková cenová hladina ve 2. čtvrtletí (podle deflátoru HDP) meziročně vzrostla o 10,2 % a mezičtvrtletně byla vyšší o 1,1 %. Meziroční růst spotřebitelských cen zpomalil ve 2. kvartálu na 11,1 % a mezičtvrtletně byly ceny vyšší o 0,3 %. K meziročnímu růstu spotřebitelských cen stále nejvíce přispívaly ceny bydlení a energií a potravin a nealkoholických nápojů. Zároveň ale šlo o položky zásadně ovlivňující zpomalení celkového růstu. U většiny oddílů spotřebního koše ceny stále meziročně rostly a jedinou výjimkou byly ceny dopravy. Klesaly nabídkové i realizované ceny bytů. Zmínil se meziroční růst cen průmyslových výrobců (3,9 %) a klesaly ceny zemědělských výrobců (-8,1 %). Naopak k posílení meziročního růstu došlo u cen tržních služeb (6,3 %).
- Měnověpolitické úrokové sazby zůstaly ve 2. čtvrtletí na stejné úrovni, jakou měly od začátku druhé poloviny roku 2022. To vedlo k pokračující stabilitě tržních sazeb. Neměnné byly úrokové sazby u spotřebitelských úvěrů, zatímco v případě úvěrů na bydlení dál rostly.
- Celková zaměstnanost³ ve 2. čtvrtletí meziročně vzrostla o 0,8 % a mezičtvrtletně o 1,0 %. Obecná míra nezaměstnanosti měla jen mírnou tendenci k růstu a v červenci činila 2,8 %. Průměrná hrubá měsíční nominální mzda ve 2. čtvrtletí nominálně meziročně vzrostla o 7,7 % a dosáhla 43 193 korun. Reálný propad zmínil na 3,1 %. Průměrná mzda reálně klesala v drtivé většině odvětví. Mezičtvrtletní nominální navýšení průměrné mzdy činilo 1,5 %.
- Schodek hospodaření státního rozpočtu (SR) v 1. pololetí vzrostl na 215,4 mld. korun. Celkové příjmy vlivem vysokého cenového růstu v ekonomice meziročně svižně rostly (16,5 %), rozpočtové očekávání však zcela nenaplnily. Ta naopak překonala dynamika celkových výdajů, které v 1. pololetí meziročně vzrostly o 16,8 %. Oslabení růstu daňových příjmů bylo ovlivněno pokračujícím poklesem reálné spotřeby domácností. Silný růst výdajů ovlivnila pomoc v souvislosti s vysokými cenami energií i reakce na přetrvávající inflaci (valorizace důchodů, vyšší objem vyplacených sociálních dávek, rostoucí splátky státního dluhu).

¹ Data o HDP, hrubé přidané hodnotě a jejich složkách jsou vyjádřena ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

² Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB).

³ Údaje o zaměstnanosti jsou uvedeny v pojetí národních účtů a očištěny o sezónní vlivy.

Vybrané hlavní ukazatele vývoje ekonomiky*

Ukazatel	Vyjádření	2022			2023		celý rok	
		2q	3q	4q	1q	2q	2021	2022
Výkon ekonomiky								
Hrubý domácí produkt v ČR ¹	y/y, v %	3,4	1,4	0,1	-0,4	-0,4	3,6	2,4
	q/q, v %	0,2	-0,2	-0,4	0,0	0,1	x	x
Hrubý domácí produkt v EU ¹	y/y, v %	4,3	2,5	1,6	1,1	0,5	5,4	3,5
Celkové výdaje na konečnou spotřebu ¹	y/y, v %	0,5	-3,6	-3,4	-2,7	-2,0	3,2	-0,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu ¹	y/y, v %	3,7	2,2	0,8	-0,8	2,5	0,8	3,0
Vývoz zboží a služeb ^{1,3}	y/y, v %	3,3	12,7	10,9	6,4	4,5	6,9	7,2
Dovoz zboží a služeb ^{1,3}	y/y, v %	3,0	8,1	8,3	3,0	0,8	13,3	6,3
Saldo zahr. obchodu se zbožím i služ. ^{2,3}	v mld. Kč	6,9	5,6	2,5	100,1	110,7	180,9	65,8
Saldo celkové důvěry v ekonomiku ⁶	v p. b.	6,3	-2,6	-3,3	1,2	-2,6	3,3	-3,3
Výkon hlavních odvětví								
Index průmyslové produkce ⁴	y/y, v %	0,7	6,1	3,2	1,2	1,1	6,6	2,5
Index stavební produkce ⁴	y/y, v %	4,0	-0,8	-0,1	-1,2	-3,0	2,3	2,6
Index tržeb ve službách ⁴	y/y, v %	12,3	7,2	1,6	-0,3	-3,3	7,5	8,5
Index maloobchodních tržeb ⁴	y/y, v %	-3,0	-7,5	-9,2	-7,8	-6,2	4,4	-3,8
Ceny								
Index spotřebitelských cen	y/y, v %	15,8	17,6	15,7	16,4	11,1	3,8	15,1
Harmoniz. index spotřebitel. cen v ČR	y/y, v %	15,0	17,4	16,5	18,0	12,6	3,3	14,8
Harmoniz. index spotřebitel. cen v EU	y/y, v %	8,8	10,3	11,0	9,4	7,2	2,9	9,2
Index cen zemědělských výrobců	y/y, v %	39,0	37,0	28,0	19,4	-8,1	6,3	31,8
Index cen průmyslových výrobců	y/y, v %	27,7	25,9	21,8	15,0	3,9	7,2	24,3
Index cen výrobců v tržních službách	y/y, v %	5,8	6,5	6,7	5,8	6,3	1,3	5,8
Směnné relace v zahr. zbož. obchodu	v %	95,9	94,3	98,2	103,0	106,3	99,7	96,2
Trh práce								
Počet zaměstnaných v ČR celkem ³	y/y, v %	2,2	1,4	1,2	1,3	0,8	0,4	1,5
Obecná míra nezaměstnanosti v ČR ⁵	v %	2,2	2,2	2,3	2,5	2,6	2,8	2,2
Obecná míra nezaměstnanosti v EU ⁵	v %	6,1	6,2	6,1	6,0	5,9	7,1	6,2
Prům. mzda zaměstnance (nominálně)	y/y, v %	3,4	5,2	6,6	8,7	7,7	5,8	5,3
Prům. mzda zaměstnance (reálně)	y/y, v %	-10,7	-10,5	-7,9	-6,6	-3,1	1,9	-8,5
Měnové podmínky								
Dvoutýdenní repo sazba ⁶	v %	7,00	7,00	7,00	7,00	7,00	3,75	7,00
Směnný kurz CZK / EUR		24,6	24,6	24,4	23,8	23,6	25,6	24,6
Směnný kurz CZK / USD		23,2	24,4	23,9	22,2	21,7	21,7	23,4
Státní rozpočet⁷								
Saldo stát. rozpočtu v ČR (nominálně)	v mld. Kč	-124	-88	-90	-166	-49	-420	-360
Státní dluh (nominálně) ⁶	v mld. Kč	2708	2890	2895	2997	3044	2466	2895

Zdroj dat: ČSÚ, ČNB, MF, Eurostat

* Není-li uvedeno jinak, ukazatele se vztahují k ČR.

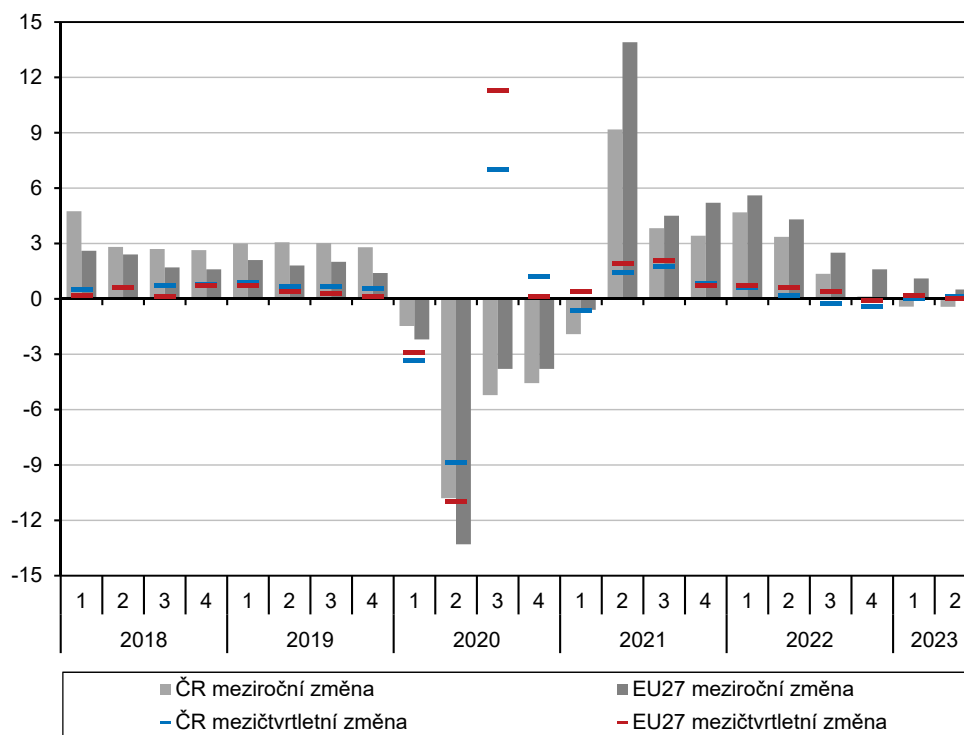
¹ sezónně a kalendářně očištěné údaje ve stálých cenách² sezónně a kalendářně očištěné údaje v běžných cenách³ v pojetí národních účtů, ve fyzických osobách⁴ očištěno o kalendářní vlivy⁵ sezónně očištěno, věková skupina 15–74 let⁶ stav na konci období⁷ dle pokladniho plnění

2. Souhrnná výkonnost

Česká ekonomika se držela blízko mezičtvrtletní stagnace.

Ve 2. čtvrtletí 2023 pokračovala mezičtvrtletní stagnace hrubého domácího produktu (HDP), když česká ekonomika vzrostla jen o 0,1 %⁴. Mezičtvrtletní tempo se tak blízko nuly drží již pět kvartálů. Popsaný přírůstek je výsledkem působení protichůdných faktorů. Na mezičtvrtletní dynamiku HDP působila silně negativně změna zásob. Na druhé straně trvalo pozitivní působení zahraniční poptávky, vládní spotřeby a došlo k oživení investiční aktivity, především té spojené s investicemi podniků. Po šesti poklesech mezičtvrtletně také vzrostla spotřeba domácností. Meziročně se ve 2. čtvrtletí HDP snížil o 0,4 % a klesl tak podruhé v řadě. Klesala spotřeba domácností a zásoby. Pozitivně naopak působila zahraniční poptávka, investiční aktivita a vládní spotřeba.

Graf č. 1 HDP (objemové indexy, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, v %)

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Hrubý domácí produkt v EU mezičtvrtletně stagnoval.

V celé Evropské unii HDP ve 2. čtvrtletí mezičtvrtletně stagnoval a meziroční nárůst zpomalil na 0,4 %⁵. Podle dostupných údajů většina ekonomik EU meziročně i mezičtvrtletně rostla. Nejvíce se meziročně zvyšoval HDP na Maltě (3,9 %), v Řecku (2,7 %) a v Rumunsku (2,7 %). Česko patřilo k menšině zemí s meziročním poklesem HDP. Nejvíce HDP klesl v Estonsku (-3,0 %), v Maďarsku (-2,3 %) a v Polsku (-1,4 %). Z pohledu mezičtvrtletního vývoje se Česko pohybovalo v rámci průměru EU. Nejvíce mezičtvrtletně narostl HDP v Litvě (2,9 %), Slovinsku (1,4 %) a Řecku (1,3 %). Naopak HDP výrazně klesl v Polsku (-2,2 %), Švédsku (-0,8 %) nebo Rakousku (-0,7 %). Pohled na oblast střední Evropy ukazuje celkové zpomalení regionu. Kromě Polska, Česka a Rakouska meziročně mírně klesl HDP i v Německu (-0,1 %, německá ekonomika mezičtvrtletně stagnovala). Naproti tomu Slovensko dosáhlo meziročního přírůstku 1,3 % a mezičtvrtletního 0,4 %. Co se týká velkých evropských ekonomik, vývoj ve 2. čtvrtletí byl různorodý. Mezičtvrtletně se zvyšoval HDP ve Francii (0,5 %) a

⁴ Vývoj HDP, hrubé přidané hodnoty a jejich složek je vyjádřen prostřednictvím objemových indexů (tj. očištěn o vliv cen) a po očištění o sezónní a kalendářní vlivy. Údaje jsou platné k 29. 8. 2023.

⁵ Data za Lucembursko nebyla dostupná.

Španělsku (0,4 %). Naproti tomu německá ekonomika stagnovala (a v předchozích dvou kvartálech mezičtvrtletně klesala) a Itálie klesla o 0,4 %.

Mzdy a platy meziročně reálně klesly.

Objem mezd a platů vyplacených zaměstnancům ve 2. čtvrtletí meziročně nominálně vzrostl o 8,0 % při celkovém růstu zaměstnanosti o 0,8 %⁶. Dynamika tak mírně zpomalila ve srovnání s předchozím čtvrtletím. Vzhledem k pokračujícímu cenovému růstu ale mzdy a platy reálně klesly o 1,9 %⁷. Nejvíce meziročně rostly mzdy a platy v činnostech v oblasti nemovitostí (18,2 % při růstu zaměstnanosti o 0,6 %), v peněžnictví a pojišťovnictví (10,1 %, zaměstnanost o 1,8 %), v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (9,6 %, zaměstnanost o 1,6 %), ve veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči (8,3 %, zaměstnanost byla vyšší o 2,2 %), v informačních a komunikačních činnostech (8,1 %, zaměstnanost o 2,6 %) a ve stavebnictví (8,1 %, zaměstnanost o 2,7 %). Podprůměrný byl meziroční růst objemu mezd a platů v průmyslu (7,8 %, zaměstnanost jako v jediném odvětví meziročně klesla o 0,6 %), v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (6,7 %, zaměstnanost o 0,2 %), v ostatních činnostech⁸ (6,4 %, zaměstnanost rostla o 1,0 %) a v zemědělství, lesnictví a rybářství (5,9 %, zaměstnanost o 0,7 %).

Nominální mzdy a platy mezičtvrtletně klesly v zemědělství, lesnictví a rybářství a v ostatních činnostech.

Mezičtvrtletně se mzdy a platy zvýšily o 1,0 % při stejném navýšení zaměstnanosti. Reálně se mzdy a platy zvýšily mezičtvrtletně o 1,2 %. Ve 2. čtvrtletí došlo k nejvýraznějšímu oživení objemu mezd a platů v peněžnictví a pojišťovnictví (5,4 % při stagnaci zaměstnanosti), ve veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči (1,6 % při poklesu zaměstnanosti o 0,1 %), a v informačních a komunikačních činnostech (1,4 % při poklesu zaměstnanosti o 1,9 %). Nad celkovým průměrem byl také přírůstek objemu mezd a platů v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (1,1 % při růstu zaměstnanosti o 0,5 %). Mírněji rostly mzdy a platy v průmyslu (0,9 % při růstu zaměstnanosti o 1,2 %), ve stavebnictví (0,3 %, zaměstnanost o 0,1 %) a v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (0,1 % při výrazném růstu zaměstnanosti o 2,7 %). Mzdy a platy stagnovaly v činnostech v oblasti nemovitostí, kde zaměstnanost rostla o 1,0 % a klesaly v zemědělství, lesnictví a rybářství (-0,3 % při růstu zaměstnanosti o 0,8 %) a v ostatních činnostech (-1,8 % při růstu zaměstnanosti o 2,5 %).

Domácí spotřeba poprvé po šesti čtvrtletích poklesla mezičtvrtletně rostla.

Spotřeba meziročně klesla o 2,0 % a propad se tak zmírnil. Ve směru meziročního poklesu HDP spotřeba celkem přispívala -1,2 p. b.⁹. Snížení jde výhradně na vrub spotřebě domácností, která byla nižší o 4,5 %. Naopak vládní spotřeba meziročně vzrostla o 3,3 %. Po šesti čtvrtletích nepřetržitých poklesů došlo k mezičtvrtletnímu nárůstu spotřeby o 0,3 %. Zvýšila se spotřeba domácností (0,2 %) i vlády (0,3 %). Ve směru mezičtvrtletního růstu spotřeby domácností nejvíce působily výdaje na krátkodobou spotřebu¹⁰, které byly mezičtvrtletně vyšší o 1,0 %. Meziroční propad se zmírnil, ale krátkodobá spotřeba stále hluboce zaostávala (-6,1 %). Spotřeba služeb ve 2. čtvrtletí prakticky stagnovala (+0,2 % mezičtvrtletně) a meziročně byla nižší o 1,6 %. Šlo o první meziroční pokles od začátku roku 2021. Spotřeba trvanlivého zboží (střednědobé i dlouhodobé spotřeby) ve 2. čtvrtletí 2023 mezičtvrtletně klesala (o 3,6 % u dlouhodobé spotřeby a o 2,0 % u střednědobé). Meziročně klesly výdaje na statky dlouhodobé spotřeby o 3,6 %, zatímco u střednědobé spotřeby pokles dosáhl 7,3 %.

⁶ Zaměstnanost v pojetí národních účtů (osoby), údaj je sezónně očištěn.

⁷ Do reálného vyjádření převedeno s pomocí deflátoru spotřeby domácností.

⁸ Tato sekce zahrnuje činnosti organizací sdružujících osoby za účelem prosazování společných zájmů, opravy počítačů a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost a řadu jiných osobních služeb (kosmetické, kadeřnické apod.).

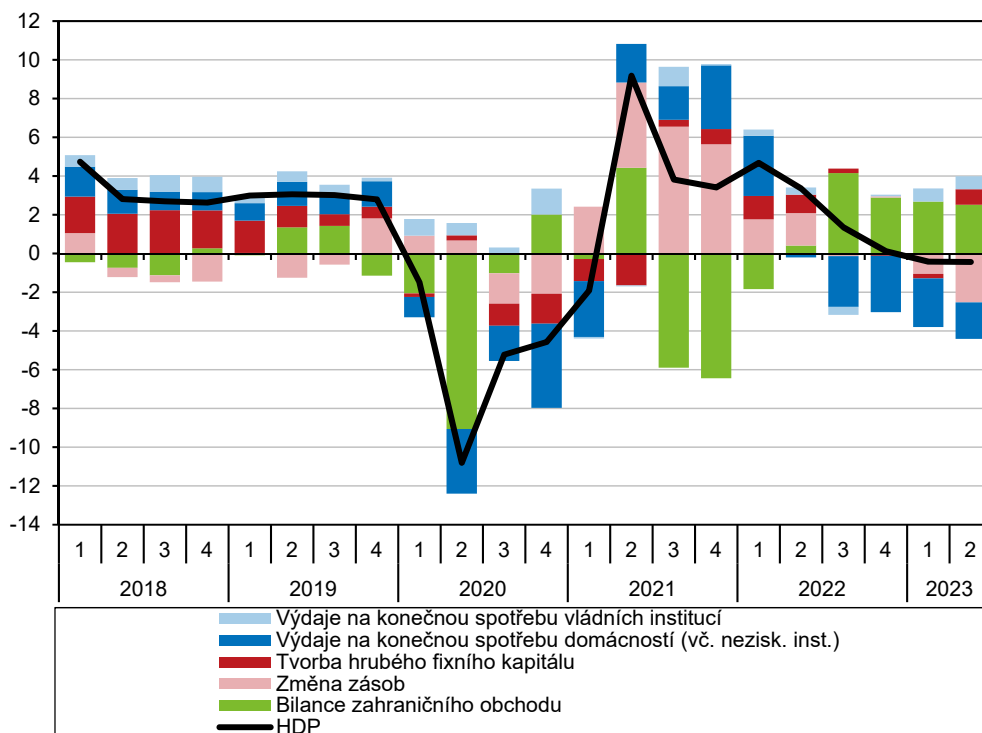
⁹ Příspěvky ke změně HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití.

¹⁰ Údaje o spotřebě dle trvanlivosti jsou v domácím pojetí.

Vývoj investic nepřímo ukazuje na zvýšenou investiční aktivitu podniků.

Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu byly ve 2. kvartálu meziročně nižší o 5,8 %, což představuje prohloubení poklesu oproti předchozímu čtvrtletí. Tvorba hrubého kapitálu celkem k poklesu HDP přispěla -1,7 p. b. Mezičtvrtletně se výdaje na tvorbu hrubého kapitálu snížily o 1,9 %. Samotné výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu (investiční aktivita) ale vzrostly meziročně o 2,5 % a mezičtvrtletní oživení dosáhlo 3,4 %. Celkový pokles tvorby hrubého kapitálu byl tedy způsoben změnou zásob. Pokračovalo totiž postupné rozpouštění zásob patrné již na konci loňského roku¹¹. Mezičtvrtletní oživení investiční aktivity ve 2. čtvrtletí z největší části podpořily výdaje na ICT a ostatní stroje a zařízení (růst o 8,8 %) a dále zvýšení investic do dopravních prostředků a zařízení (14,5 %). Nepřímo tak lze usuzovat na oživení investiční aktivity nefinančních podniků, které těmto položkám dominují. Tyto dvě kategorie velmi silně rostly také meziročně (ICT a stroje o 13,5 % a dopravní prostředky o 16,2 %). Mezičtvrtletně vyšší byly také výdaje na produkty duševního vlastnictví (2,8 %). Ty ale v meziročním pohledu zaostávaly o 1,5 %, na čemž má podíl mezičtvrtletní propad v minulém čtvrtletí i vysoká srovnávací základna loňského roku. Ve 2. čtvrtletí trvala nepříznivá situace v oblasti investic do staveb. Investice do obydlí byly mezičtvrtletně nižší o 3,0 %. Po dvou oživeních tedy opět došlo k poklesu. Reálná úroveň investic do obydlí se tak vlivem opatrnosti, slábnoucí kupní síly domácností a úrokového prostředí dostala na úroveň roku 2016. Meziročně byly investice do obydlí nižší o 9,1 %. Ve 2. čtvrtletí byly potřetí v řadě nižší také investice do ostatních budov a staveb (-1,9 %), kam spadají vládní investice do infrastruktury i podnikové investice do výrobních budov apod. Meziročně zde investice klesly o 3,0 %.

Graf č. 2 Příspěvky výdajových složek k reálné změně HDP* (objemové indexy, meziroční růst, příspěvky v p. b., HDP v %)

Zdroj: ČSÚ
* po vyloučení dovozu pro konečné užití

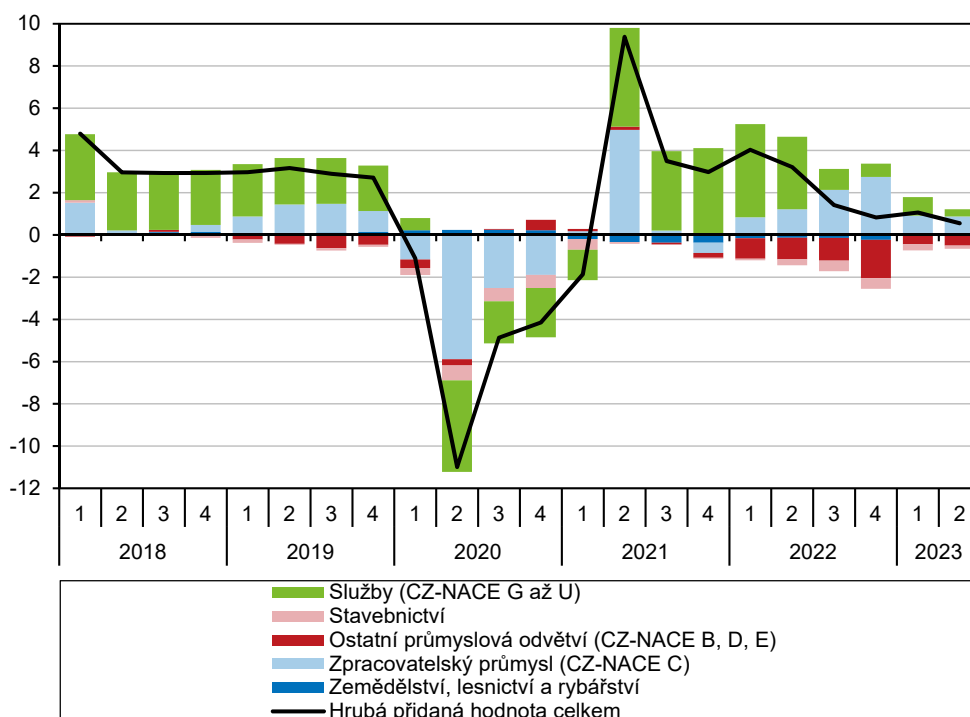
¹¹ Změna zásob (v běžných cenách a sezónně neочиštěná) dosáhla loni ve 2. čtvrtletí 108,5 mld. korun. Zásoby se zvyšovaly pod vlivem rostoucích zásob nedokončené produkce a součástek pro průmyslovou výrobu, zásobením plynem i zásob zboží v maloobchodě. V letošním 2. čtvrtletí změna zásob dosáhla 57,1 mld. korun.

Bilance zahraničního obchodu se výrazně meziročně zlepšila.

Vývoz zboží a služeb¹² se 2. čtvrtletí poprvé od 3. čtvrtletí 2021 mezičtvrtletně snížil (-0,5 %). Zatímco export zboží vykazoval stagnaci potřeť v řadě, u vývozu služeb došlo k propadu o 2,9 %. Dynamika dovozu již více než rok zaostává za exportem a podobně se ve 2. čtvrtletí týkal importu výraznější propad (-1,2 %), a to v případě zboží i služeb. Klesající import zčásti souvisí s nižší domácí spotřebitelskou poptávkou. Zároveň ale nelze nevnímat ochlazení v části domácího průmyslu. Meziroční růst exportu zboží a služeb ale pokračoval (4,5 %) a mírně vyšší byl i jejich dovoz (0,8 %). Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami (sezónně očištěná) ve 2. čtvrtletí 2023 dosáhla přebytku 100,9 mld. korun. Kladné saldo se meziročně výrazně zlepšilo o 101,0 mld., prakticky zcela vlivem rostoucího přebytku obchodu se zbožím. Celkem meziroční zlepšení bilance přispělo k růstu HDP 2,5 p. b. Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami se podruhé v řadě zlepšila i mezičtvrtletně.

Graf č. 3 Příspěvky odvětví k reálné změně HPH (objemové indexy, meziroční příspěvky v p. b., HPH v %)

Zdroj: ČSÚ

Hrubá přidaná hodnota mezičtvrtletně klesla a meziročně rostla.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) ve 2. čtvrtletí 2023 mezičtvrtletně klesla o 0,2 % a meziročně byla vyšší o 0,6 %¹³. Meziročně k růstu HPH výrazně přispíval průmysl jako celek (růst HPH o 1,5 %), ale z bližšího pohledu je opět patrné, že za tím výhradně stojí dobré výkony ve zpracovatelském průmyslu (3,8 %). Ten je silně propojen se zahraniční poptávkou a především výroba motorových vozidel a navazující obory přispívají k jeho příznivému vývoji. Různorodý byl také vývoj ve službách. V uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství, které je silně propojeno s domácí spotřebou, HPH meziročně klesla o 1,3 %. Pokles se týkal i peněžnictví a pojišťovnictví (-1,1 %), činností v oblasti nemovitostí (-0,2 %) a ostatních činností (-0,4 %). Naopak výrazně rostla HPH v informačních a komunikačních činnostech

¹² Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB). Bilance zahraničního obchodu v běžných cenách a po sezónním očištění.

¹³ Výrazný rozdíl mezi dynamikou HDP a HPH byl způsoben vlivem různého ocenění HDP a HPH. Hrubá přidaná hodnota je oceněná v základních cenách, zatímco HDP je vyjádřen ve skutečných cenách. Aktuálně se v těchto rozdílech projevují dotace zachycující stropy cen elektřiny. Ty byly ve 2. kvartálu meziročně vyšší (takže meziroční růst HDP ve srovnání s HPH tlumily), ale mezičtvrtletně jejich objem klesl (a s tím dynamika HDP předběhla HPH). K meziročnímu rozdílu mezi HDP a HPH také přispívaly v souvislosti s propadající se spotřebou klesající daňové výnosy.

(5,6 %) a vyšší byla i v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (1,6 %) navázaných na podnikovou sféru. Posedmé v řadě meziročně klesla HPH ve stavebnictví (-2,7 %). Také ve směru celkového mezičtvrtletního růstu HPH výrazně působil zpracovatelský průmysl (navýšení o 1,0 %). V celém průmyslu se ale HPH zvyšovala mezičtvrtletně jen o 0,2 %. Ve stavebnictví došlo k drobnému mezičtvrtletnímu nárůstu HPH o 0,2 %. Ze služeb HPH mezičtvrtletně rostla jen v peněžnictví a pojišťovnictví (2,5 %) a mírně také v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (0,3 %) a ostatních činnostech (0,4 %). Mezičtvrtletně klesla HPH v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (-1,0 %) a činnostech v oblasti nemovitostí (-1,0 %). V případě informačních a komunikačních činností HPH v zásadě stagnovala (-0,1 %).

3. Výkonnost odvětví

K meziročnímu růstu HPH zásadně přispěl zpracovatelský průmysl.

Výkon tuzemské ekonomiky stále balancoval na hraně recese¹⁴. Zatímco na počátku letošního roku se celková hrubá přidaná hodnota (HPH)¹⁵ mezikvartálně zvýšila o 0,5 % (a rostla tak svižněji než v jakékoli loňské čtvrtletí), ve 2. čtvrtletí se snížila o 0,2 %. Na tomto zpomalení se podílela zejména váhově významná odvětví služeb (vč. veřejných), roli hrálo i zvolnění výkonu v jinak dlouhodobě dynamickém odvětví informačních a komunikačních činností. Za celé 1. pololetí 2023 HPH vzrostla meziročně o 0,8 %. Zásadní vliv zde měl zpracovatelský průmysl, jehož výkon posílil o 3,8 % a k souhrnnému růstu HPH přispěl 0,9 p. b. V opačném směru působily zejména těžba a energetika (-0,4 p. b.), stavebnictví (-0,2 p. b.) a také uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (-0,3 p. b.).

Za poklesem výroby masa stálo v 1. pololetí, podobně jako vloni, hlavně vepřové. Mírný růst výroby mléka pokračoval.

V živočišné výrobě přetrvávala obtížná situace některých prvovýrobců související s citelným růstem cen vstupů (krmiva, energie), kolísavým vývojem výkupních cen masa i jeho klesající tuzemskou spotřebou. Pokles fyzické výroby masa, patrný na tuzemských jatkách po celý loňský rok, letos pokračoval. Za celé 1. pololetí bylo vyrobeno meziročně o 2,5 % masa méně. Oživení výroby u hovězího masa (2,0 %) a stagnace produkce drůbežního masa nedokázaly kompenzovat hlubší útlum výroby vepřového masa (-5,8 %)¹⁶. Pokles veškeré tuzemské produkce vepřového masa byl ve skutečnosti skoro dvojnásobný (-11,2 %), neboť ve srovnání s loňským rokem propadl (o více než 50 %) vývoz živých prasat na porážku do zahraničí. Stabilizující segment pro celou živočišnou výrobu v ČR nadále představovalo mlékárenství. Dlouhodobý trend růstu produkce mléka, podpořený i vysokou dojivostí, letos pokračoval. Tuzemští producenti v 1. pololetí prodali meziročně o 1,6 % litrů mléka více.

Dle srpnového odhadu sklizně lze očekávat u obilovin i řepky úrodu mírně převyšující průměr za poslední pětiletí.

Podle dosavadního průběhu sklizně lze očekávat stabilizovanou situaci také v tuzemské rostlinné výrobě. Na základě třetího odhadu sklizně (dle ČSÚ, k 15. 8.) je letos zatím očekávána úroda obilovin (po započítání kukuřice na zrno) ve výši 7,905 milionu tun, u řepky pak 1,274 milionu tun¹⁷. Sklizeň obilovin je sice meziročně mírně nižší (o 3,7 %), převyšuje však úroveň z posledního pětiletí (+1,0 %) a jen minimálně zaostává proti průměru z období let 2013–2022 (-0,8 %, výhradně kvůli poklesu osevních ploch). Obdobné platí i pro řepku, jejíž sklizeň ale zřetelněji převyšovala pětiletý průměr (o 6,1 %) a výrazněji vzrostla i meziročně (+9,2 %, výhradně díky navýšení osevňovací plochy). U některých dalších plodin jsou aktuální odhady sklizně méně příznivé¹⁸.

Mezikvartální růst průmyslové produkce se obnovil po mělké recesi z přelomu let 2022 a 2023.

Tuzemský průmysl se díky solidní investiční aktivitě v ČR¹⁹ i oborové diverzifikaci dosud obstojně vypořádával se složitými vnitřními i vnějšími ekonomickými a politickými podmínkami. Stejně jako celá česká ekonomika se i její průmysl na přelomu let 2022 a 2023 ocitl v mělké recesi, což stvrzuje i fakt, že na rozdíl od řady jiných odvětví byl současně postižen také redukcí zaměstnanosti. Ve 2. čtvrtletí 2023 se mezikvartální růst průmyslové produkce²⁰ obnovil (+0,8 %) a výkon průmyslu tak opět těsně vystoupal nad úroveň z vrcholu předpandemické konjunktury. O letošní zotavení průmyslu se nicméně zasloužila pouze

¹⁴ Výkon všech odvětví ekonomiky letos odpovídal vrcholu z konjunktury minulé dekadý (4. čtvrtletí 2019).

¹⁵ Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

¹⁶ Ten souvisel s nízkými cenami jatečných prasat v roce 2021 a následným omezením chovů. I přes silný meziroční růst dovozů zvířat k porážce (objemově ale málo významných) kleslo v letošním 2. čtvrtletí množství vyrobeného vepřového masa na jatkách v ČR poprvé v historii pod 50 tis. tun. Vlivem nárůstu výkupních cen jatečných prasat od loňského jara došlo postupně k ustálení stavů prasnic i omezení vývozu selat, což dává v blízké budoucnosti předpoklad pro stabilizaci úrovně tuzemské produkce vepřového masa.

¹⁷ Oproti 1. odhadu ČSÚ (k 10.6.) došlo u drtivé většiny základních obilovin k mírnému navýšení očekávané sklizně (celkem o 415 tis. tun, resp. rovných +6,0 %).

¹⁸ Předpokládána úroda dalších olejnin (mimo řepku) je meziročně nižší. Slunečnice se sklídí 50 tis. tun (-16,2 %) a sóji 60 tis. tun (-8,0 %). Očekávaná úroda okopanin je zejména kvůli poklesu hektarových výnosů meziročně slabší. Brambor se sklídí 522 tis. tun, o pětinu méně v meziročním srovnání (-20,3 %) i ve srovnání s průměrem sklizně za posledních pět let (-19,2 %). Řepy cukrové by se mohlo sklídit 3,635 milionu tun (meziročně -10,4 %; srovnání s pětiletým průměrem -5,6 %). Odhaduje se také meziročně nižší sklizeň píce, kukuřice na zeleno se sklídí 6,308 milionu tun (-17,2 %) a vojtěšky 395 tis. tun (-24,7 %).

¹⁹ V 1. čtvrtletí 2023 vzrostl objem fixních investic meziročně o 0,8 %, z toho v samotném 2. čtvrtletí o 2,5 % a mezikvartálně dokonce o 3,4 %.

²⁰ Zahnuje odvětví těžby a dobývání, zpracovatelského průmyslu a také energetiky (zde pojímané jako odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu). Všechna meziroční tempa produkce jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa i o vliv sezónnosti.

<p>Většina průmyslových oborů se ale stále potýkala se sníženou poptávkou i růstem výrobních nákladů.</p>	<p>jeho zpracovatelská část a v rámci ní v zásadě jen výroba dopravních prostředků (vč. některých návazných oborů) spolu s malým, ale dynamickým oborem – farmacií. Tato odvětví tak tlumila dopad snížené produkce řady energeticky náročných oborů i dalších segmentů průmyslu zasažených cyklickým útlumem poptávky.</p>
<p>Bez výroby motorových vozidel by průmyslová produkce meziročně znatelně klesala, neboť výkon více než dvou třetin průmyslových oborů se snižoval.</p>	<p>V meziročním pohledu mírný růst průmyslové produkce pokračoval (v 1. pololetí 2023 +1,1 %). Klíčovou roli zde sehráli výrobci motorových vozidel (příspěvek +4,5 p. b.), jimž svižně rostl odbyt v zahraničí i tuzemsku. V kontrastu s tím zůstal výkon více než dvou třetin průmyslových oborů pod loňskou úroveň. Produkce v automobilovém průmyslu byla naopak téměř o čtvrtinu vyšší, a to zásluhou výrobců automobilů i dílů. Z velké části šlo ovšem o kompenzaci nižší výroby z období na počátku loňského roku (kdy problémy v dodavatelských řetězcích eskalovaly vinou zmrazení výroby některých zdrojových komponent v Číně i na Ukrajině). Rozvoj výroby automobilů dokládají i údaje o fyzické produkci²¹. Zlepšení dříve vážnoucích dodávek některých výrobních komponentů se odrazilo citelným zvýšením využití výrobních kapacit automobilového průmyslu. To na počátku 2. i 3. čtvrtletí 2023 přesáhlo 92 % (společně s petrochemií bylo nejvyšší ze všech hlavních zpracovatelských oborů) a vrátilo se na svou předkrizovou úroveň. Především vlivem domácí poptávky se dařilo také odvětví výroby ostatních (především kolejových) dopravních prostředků, kde v 1. pololetí díky dokončení významných dlouhodobých zakázek produkce meziročně vzrostla skoro o pětinu (k růstu celého průmyslu ovšem přispěla „jen“ 0,4 p. b).</p>
<p>Svižný růst výroby ostatních dopravních prostředků stimulovala zejména domácí poptávka.</p>	<p>Rozvoj výroby automobilů podpořil i návazné odvětví elektrotechnického průmyslu, v němž k mírnému růstu produkce v 1. pololetí (+5,1 % meziročně) pomohla hlavně zahraniční poptávka. Naopak vyšší odbyt z tuzemska stál primárně za posílením produkce v dalších váhově významných oborech – strojírenství (+4,2 %) i výroby počítačů, elektronických a optických přístrojů (3,5 %), ve které se pozitivně projevil i dynamicky rostoucí trh v oblasti fotovoltaiky. Z malých oborů se dařilo dlouhodobě rostoucímu a výrazně proexportnímu farmaceutickému průmyslu (+11,7 %, proti 1. pololetí 2019 +31,5 %), zahraniční odbyt výrazně pomohl k oživení kožedělného a obuvnického průmyslu (meziročně +7,4 %). Všechny výše uvedené obory přispěly letos k růstu výkonu průmyslu rovným 1 p. b.</p>
<p>Produkce mírně rostla ve strojírenství či elektrotechnice, z malých oborů zejména ve farmacií.</p>	<p>S přetrvávajícími vážnými problémy se potýkala významná a energeticky velmi náročná odvětví chemického a hutnického průmyslu či výroby stavebních hmot. Prudký růst cen vstupů v loňském roce spolu s přetrvávající slabou tuzemskou i zahraniční poptávkou vyústily v 1. pololetí 2023 ve dvojciferný meziroční pokles produkce, jenž např. v hutnictví (včetně slévárenství) činil 18 % (podobně zastával výkon tohoto odvětví i za předkrizovým rokem 2019). Výše uvedené obory také významně poznamenaly výkon celého průmyslu (příspěvek -1,9 p. b.). Podstatně lépe si vedlo diverzifikované odvětví kovodělného průmyslu, kde byl pokles produkce řádově nižší (-2,4 %). Útlum energeticky náročných segmentů zde mohl být zčásti kompenzován rozvojem zbrojní výroby. Mírnějšího snížení produkce docílilo i gumárenství a plastikářství (-3,7 %), jež částečně profitovalo ze solidní poptávky v související výrobě motorových vozidel.</p>
<p>Výkony energeticky nejnáročnějších zpracovatelských oborů byly nadále utlumené. V hutnictví propadla produkce skoro o pětinu.</p>	<p>S poklesem poptávky se v 1. pololetí potýkala i většina menších zpracovatelských oborů. V tiskárenství tak propadla produkce meziročně o 18,4 %, v textilním průmyslu o 11,7 %. V dřevozpracujícím průmyslu pokračoval zhruba 10% pokles produkce započatý loni. Efekt nižší těžby dřeva vlivem postupného ústupu kůrovcové kalamity převážil nad vlivem rostoucí poptávky po dřevě zažehnuté energetickou krizí. Také v navazujícím papírenském průmyslu se letos výkon meziročně snížil skoro o desetinu, v nábytkářství zasaženém především</p>
<p>Dvojciferný pokles produkce postihl tiskárenství, textilní či nábytkářský průmysl.</p>	<p>tuzemských domácností</p>

²¹ Die Sdružení automobilového průmyslu bylo letos v Česku v 1. pololetí vyrobeno 738 tis. osobních automobilů (nejvíce v tomto období za poslední čtyři roky a pouze o 3 % méně než v rekordním 1. pololetí 2018). Výroba meziročně posílila o 22 %. Břežnová (139 tis.) a červnová výroba (143 tis.) byla v rámci shodných měsíců dokonce nejvyšší v historii. Na elektrická vozidla (vč. vozů s hybridním pohonem) připadala letos v 1. pololetí již více než osmina všech v tuzemsku vyrobených osobních automobilů. Meziročně nižší produkci zaznamenali naopak výrobci ostatních druhů motorových vozidel.

vedla k nižší produkci v potravinářství i výrobě nápojů.

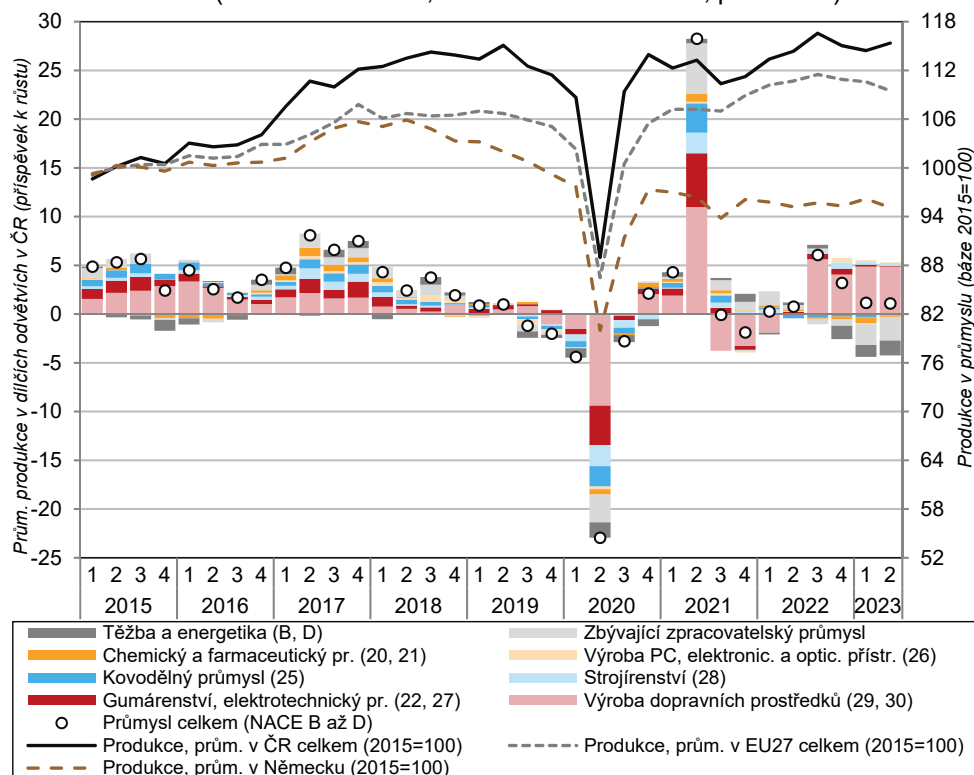
Útlum produkce v těžbě uhlí i stavebních surovin, podobně jako v odvětví energetiky, se během 1. pololetí prohluboval.

Stála za tím slabší poptávka ze strany domácností i firem, jež reagovala na turbulentní cenový vývoj v této oblasti.

slabším odbytem v zahraničí pak o celou šestinu. Vysoký růst výrobních nákladů spolu s klesající spotřebou tuzemských domácností vyústily v nižší produkci nápojového (-2,7 %) či potravinářského průmyslu (-3,6 %, nejhorší pololetní výsledek od konce roku 2011).

Produkce v nezpracovatelském segmentu průmyslu, jenž zahrnuje vesměs jen energeticky vysoce náročné obory, pokračovala v útlumu, jehož náznaky byly patrné již ke konci loňského roku. Meziroční propad výkonu zde v 1. pololetí 2023 dosáhl dvojciferných hodnot a růst produkce v celém průmyslu tak v úhmu snižoval o 1,4 p. b. Klíčový vliv zde mělo váhově významné odvětví energetiky, v němž produkce letos v 1. čtvrtletí klesla o 9,3 % a ve 2. kvartálu o 14,1 %. Za nižší výrobou elektřiny stál z drtivé části hlubší útlum u parních a paroplynových elektráren (naopak produkce u jaderných elektráren velmi mírně rostla). Vedle pravidelných odstávek výrobních zařízení souvisel výkon celé energetiky s očekávaným poklesem tuzemské poptávky (dopad úspor ve spotřebě elektřiny, zemního plynu i tepla na straně domácností i firem²² byl umocněn teplotně nadprůměrným zimním obdobím). Útlum produkce se letos během 1. pololetí prohluboval i v těžebním průmyslu. Zvláště patrné to bylo v těžbě uhlí, kde ve 2. čtvrtletí výkon propadl skoro o 23,3 %²³, v menší míře také v těžbě stavebních materiálů (-16,3 %), což souviselo s oslabením poptávky ze strany stavebníků i s vyšší energetickou náročností tohoto oboru.

Graf č. 4 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně průmyslové produkce v ČR (očištěno o kalendářní vlivy, reálně, v p. b.) a produkce v celém průmyslu v ČR, Německu a EU27 (sezónně očištěno, úroveň roku 2015=100, pravá osa)

Poznámka: Tržby jsou uvedeny v běžných cenách.

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

²² Hrubá tuzemská spotřeba elektřiny se v 1. pololetí 2023 meziročně snížila o 6,4 % a prohloubila svůj pokles z předchozího roku (-1,5 %). K úspoře došlo letos u všech hlavních kategorií spotřeby – nejvíce u malooběratelů (z řad podnikatelů), a to 5,6 %, nejméně u nejvýznamnějších velkooběratelů (-2,2 %). Domácnostem klesla spotřeba o 4,4 % (v 1. pololetí 2022 byl ale propad hlubší - 10,3 %). Citelně, byť mírněji než loni klesla v 1. pololetí i celková spotřeba plynu v ČR – meziročně o 12,3 % (po přepočtu na dlouhodobý teplotní normál o 11,7 %). Snižování spotřeby bylo u všech hlavních kategorií odběratelů srovnatelné. Domácnosti odebraly o 12,9 % plynu méně, v první polovině loňského roku činil ale jejich pokles 19,2 %.

²³ Vlivem přechodného období oživení těžby uhlí v předchozích dvou letech klesla letos produkce ve srovnání s 1. pololetím 2020 „jen“ o 11,2 %.

Průmyslovým podnikům rostly meziročně domácí tržby více než tržby z přímého vývozu. V těžbě či potravinářství se tržby svižně zvyšovaly, navzdory poklesu reálné poptávky.

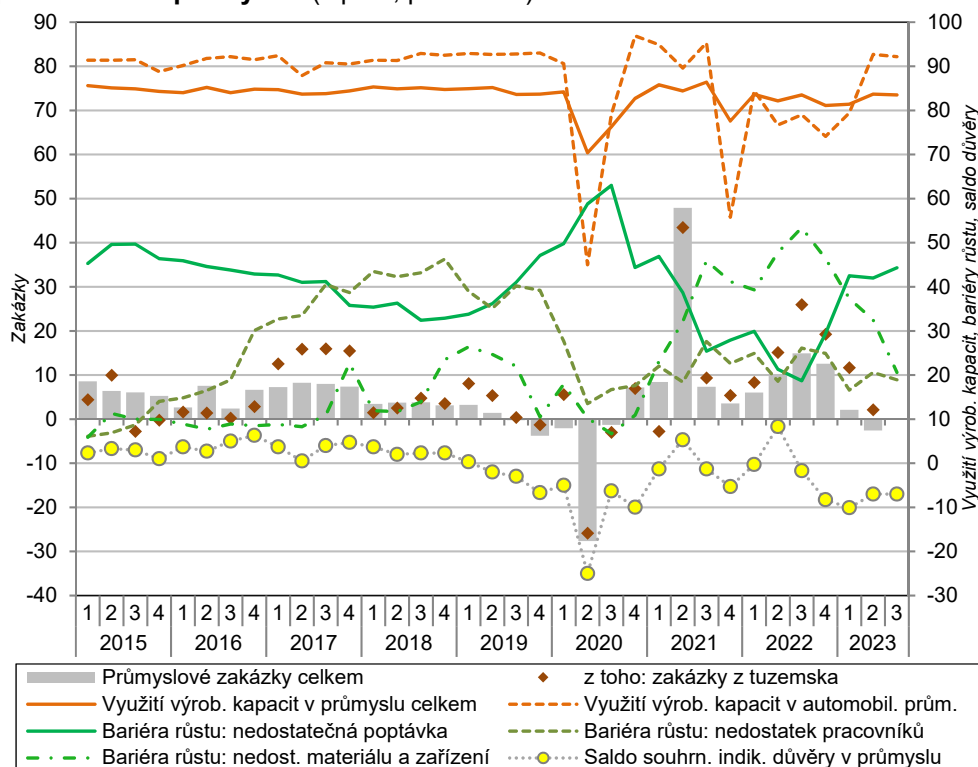
Nominální tržby průmyslových podniků²⁴ se v 1. pololetí 2023 zvýšily meziročně o 8,2 % (z toho ve 2. čtvrtletí již jen o 5,4 %). Slábnoucí tempo tržeb lze z velké části připsat vlivu pozvolna odeznívajícího cenového růstu na straně výrobců, zejména v samotném zpracovatelském průmyslu. Tuzemské tržby posílily o 9,9 % a již dva roky tak rostly dynamičtěji než tržby z přímého vývozu²⁵. Celkové tržby se zvýšily nejvíce výrobcům motorových vozidel (+27,5 %) a výrobcům ostatních dopravních prostředků (31,2 %). Klesly naopak v polovině hlavních průmyslových oborů (v hutnictví až o 22,6 %). V některých oborech postižených poklesem reálné poptávky však tržby díky přetrvávajícím cenovým vlivům svižně rostly (v těžbě uhlí a stavebních materiálů, v potravinářství či výrobě nápojů). Naproti tomu ve výrobě počítačů a elektronických a optických přístrojů tržby za úrovní z 1. pololetí 2022 lehce zaostaly (-1,3 %), a to i přesto, že produkce v tomto odvětví rostla.

Hodnota nových průmyslových zakázek se ve 2. čtvrtletí meziročně snížila.

Dynamika nových průmyslových zakázek vykazovala známky slábnoucí poptávky. Zatímco v 1. čtvrtletí 2023 nominální hodnota zakázek ve sledovaných průmyslových odvětvích²⁶ meziročně rostla o 2,1 %, v následujícím období již zaznamenala pokles o 2,6 %²⁷ (první od pandemických uzávěr výroby v roce 2020). Rychlejší ochlazení naznačovala zahraniční poptávka. Za celé 1. pololetí se zakázky ze zahraničí snížily o 3,5 %, zatímco ty tuzemské meziročně narostly o 6,9 %. V chemickém průmyslu a v hutnictví se celkový objem zakázek zhruba o pětinu propadl. V automobilovém průmyslu však i vlivem slabší loňské základny zakázky rostly (+6,5 %, z toho tuzemské o 26,9 %). Ve strojírenství i elektrotechnice činil růst necelá 3 %. S přihlédnutím k loňské základně i růstu cen mezivstupů lze jako zřejmý pozitivní signál hodnotit pouze navýšení zakázek ve farmacii (+16,9 %).

Zřetelně pozitivní signál očekávané vyšší poptávky vysílal pouze farmaceutický průmysl.

Graf č. 5 Nové zakázky v průmyslu (nominálně, meziročně, v %), využití výrobních kapacit v průmyslu, vybrané bariéry růstu* (v %, pravá osa) a saldo důvěry podnikatelů v průmyslu* (v p. b., pravá osa)

²⁴ Jde o tržby z průmyslové činnosti. Meziroční tempa tržeb jsou očištěna o kalendářní vlivy.

²⁵ Tato diskrepance souvisí s prudkým cenovým růstem v odvětvích, jejichž produkce tradičně směřuje primárně na domácí trh (energetika, těžba a dobývání či potravinářský průmysl).

²⁶ Zjišťování zakázek probíhá jen ve dvanácti zpracovatelských odvětvích vyrábějících převážně na zakázku, s dlouhodobějším výrobním cyklem a s většími zásobami zakázek. Meziroční tempa zakázek jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezikvartální tempa také o vliv sezónnosti.

²⁷ V mezikvartálním srovnání zakázky ve 2. čtvrtletí stagnovaly, pokles ale zaznamenaly v prvním letošním čtvrtletí (o 3,8 %).

*Využití průmyslových kapacit i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním měsíci daného čtvrtletí, saldo důvěry podnikatelů je vztaheno ke druhému měsíci čtvrtletí. Zakázky jsou očištěny o kalendářní vlivy, ostatní ukazatele jsou sezónně očištěny. Podniky mohly uvést více hlavních růstových bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Pesimismus podnikatelů v průmyslu narostl letos během 2. čtvrtletí na tříleté minimum.

Důvěra podnikatelů v průmyslu po odeznění „horké fáze“ energetické krize během letošního jara postupně narůstala (v dubnu byla nejvyšší od loňského léta). Později se ale trend obrátil a i pod vlivem zhoršujících se hospodářských výhledů v klíčových exportních destinacích sestoupila důvěra v tuzemském průmyslu až na tříleté minimum. Narůstající pesimismus úzce souvisel se zhoršeným hodnocením poptávky, krátkodobým očekáváním vlastní výroby či hospodářské situace podniku, ale i zaměstnanosti²⁸. Již takřka celý rok přetrvává v průmyslu mírný pesimismus ohledně současné poptávky, kterou letos v červenci již téměř 45 % podniků²⁹ vnímalo jako významnou růstovou bariéru. Vážnoucí odbyt se projevuje ve vyšším stavu zásob. Nedostatek pracovníků, obdobně jako materiálu a zařízení, limitoval již „pouze“ pětinu podniků. V některých průmyslových oborech se však stále jednalo o klíčovou rozvojovou bariéru³⁰.

Klíčovou růstovou bariérou je od počátku roku nedostatečná poptávka.

Výkon stavebnictví ovlivňovaly dosud významné nákladové tlaky i slábnoucí soukromá investiční aktivita.

Stavebnictví bylo v 1. pololetí stále ovlivňováno rostoucími nákladovými tlaky i slábnoucí investiční aktivitou v soukromé sféře. Ačkoli meziroční růst cen stavebních materiálů zmírňoval (meziměsíčně se během 2. čtvrtletí dokonce již snižoval), citelnějšímu poklesu realizovaných i očekávaných cen stavební výroby³¹ bránil svižný růst pracovních nákladů (ovlivněný dlouhodobým nedostatkem kvalifikované pracovní síly). Oslabení investiční aktivity souviselo s mělkou recesí, respektive se stagnací celkového výkonu ekonomiky. Zhoršená finanční situace domácností spolu s výrazně sníženou dostupností hypoték zásadně ochladily loňský boom realitního trhu. Proti hlubšímu útlumu výkonu stavebnictví naopak působil silící příliv prostředků z rozpočtu EU určený na výstavbu i modernizaci dopravní infrastruktury či na snížení energetické náročnosti v oblasti bydlení.

Stavební produkce se 2. čtvrtletí meziročně i mezikvartálně snížila. Pokles poptávky se zřetelně otiskl v zahajované bytové výstavbě, a to napříč kraji.

Celková stavební produkce³² letos od počátku roku kolísala. V 1. čtvrtletí mezikvartálně rostla o 2,2 % (zčásti díky velmi mírné zimě). V následujícím období se však o celá 3 % snížila, když slabší výkon zaznamenaly pozemní i inženýrské stavitelství. Meziročně mírně poklesla stavební produkce v 1. pololetí (o 2,3 %, z dřívější části vlivem inženýrského stavitelství, kde se výkon propadl o 7,2 %). Projevil se zde i vliv vyšší loňské základny (tehdy se produkce celého odvětví nacházela na nejvyšší úrovni od konce roku 2009). V pozemním stavitelství je současné ochlazení poptávky nejplastičtěji zachyceno v oblasti zahajované bytové výstavby. Počet bytů v 1. pololetí meziročně propadl o pětinu³³ (na 18,1 tis., v rámci tohoto období roku šlo o nejnižší hladinu za poslední pětiletí). Pokles měl plošný charakter (i v krajském pohledu), růstový trend byl zachován jen v okrajových segmentech (nástavby k bytovým domům, přestavby nebytových budov). Počet dokončených bytů vlivem vysoké rozestavěnosti z předchozích let setrvačně pokračoval v mírném růstu (+2,9 %, na 17,9 tis.).

Pokles hodnoty nových stavebních zakázek se během roku prohluboval. Výše celkové zásoby práce se meziročně snížila, poprvé za posledních pět a půl roku.

Růst nominální hodnoty nových tuzemských stavebních zakázek (u stavebních firem nad 50 zaměstnanců) se letos po bezmála tříletém růstu zastavil. Za celé pololetí se zakázky propadly meziročně o 15,8 % (nejvíce po krizovém roce 2012), pokles se navíc od počátku letošního roku prohluboval (výhradně vinou inženýrského stavitelství). Objem všech zakázek se tak vrátil zhruba na úroveň předloňského roku. Celková zásoba

²⁸ Ty přetrvávají od konce loňského října. To se již začalo projevovat na „tvrdých“ datech – evidenční počet zaměstnanců v průmyslu v 1. čtvrtletí 2023 meziročně poklesl o 0,7 %, v následujícím kvartále již o 1,3 %.

²⁹ Podniky mohly uvést více bariér současně. Bariéry jsou očištěny o vliv sezónnosti. Slabá poptávka představovala zásadní růstový limit především pro většinu energeticky náročných průmyslových oborů (hutnictví, výroba stavebních hmot, gumárenství a plastikářství, dřevozpracující a papírenský průmysl), dále pro textilní či nápojový průmysl. Tuto bariéru uvedl i vysoký podíl podniků ve výrobě elektrických zařízení.

³⁰ U nedostatku zaměstnanců šlo o strojírenství, kožedělný i obuvnický průmysl či výrobu dopravních prostředků (mimo automobily).

³¹ Die konjunkturálních průzkumů z letošního srpna očekávalo růst cen vlastní produkce (v horizontu tří měsíců) více než 40 % tuzemských stavebních podniků. I přes postupný pokles (který je však mírnější než v průmyslu či maloobchodu) šlo zdaleka o nejvyšší podíl mezi všemi hlavními odvětvími v ČR.

³² Údaje o stavební produkci jsou ve stálých cenách, meziroční tempa jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní též o vliv sezónnosti.

³³ Počet zahájených bytů v ČR v 1. pololetí 2022 byl ovšem relativně vysoký, když vyšplhal na úroveň srovnatelnou s konjunkturálním obdobím 2006 až 2008.

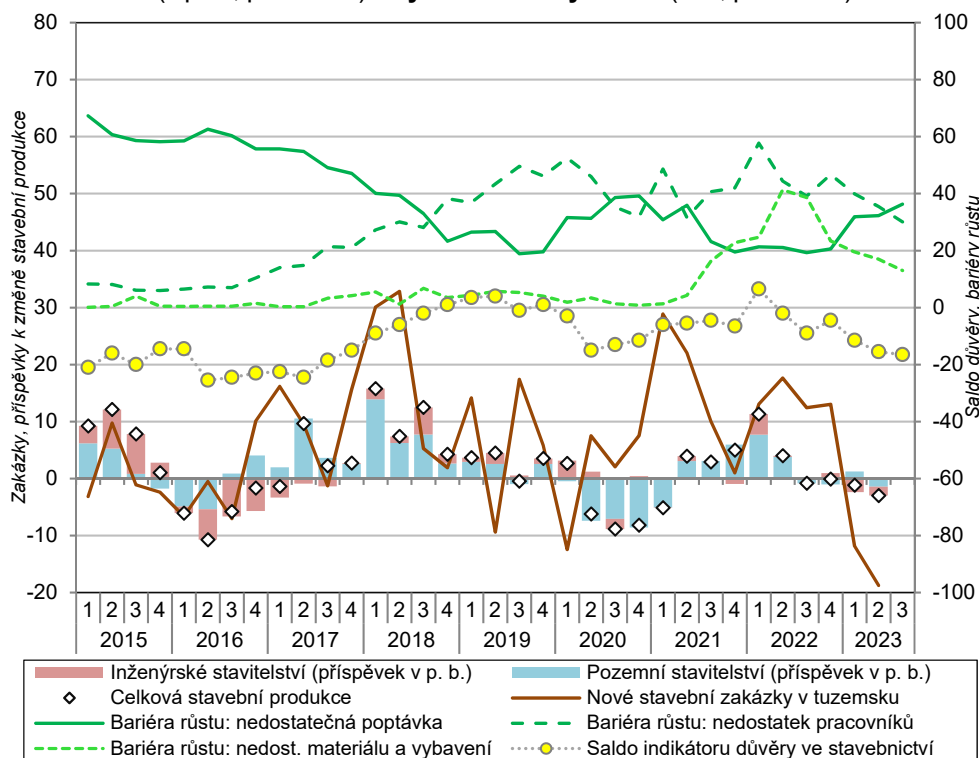
práce (ve formě hodnoty dosud nerealizovaných stavebních zakázek) byla na sklonku 2. čtvrtletí 2023 meziročně nižší o 2,6 %, když klesla poprvé za posledních pět a půl roku. Snížila se zejména soukromá tuzemská poptávka, druhým rokem v řadě navíc klesal i spíše doplňkový segment zahraničních zakázek. Zásoba tuzemských veřejných zakázek sice stále mírně rostla (+1,1 %), ale mnohem méně než na konci 1. čtvrtletí 2023 (+16,0 %). Slábnoucí růst během letošního roku vykazovala též orientační hodnota povolených staveb. Ta naznačuje investiční aktivitu ve střednědobém horizontu. Za celé pololetí byla vyšší meziročně o 6,7 %, čímž za růstem cen stavebních prací lehce zaostala. V růstu hodnoty povolení se odrážela vyšší očekávaná aktivita firem v oblasti změn dokončených staveb (ve všech klíčových směrech výstavby) a též nová výstavba inženýrských (primárně dopravních) staveb. Naopak hodnota povolení u nové výstavby bytů propadla skoro o čtvrtinu (na 62 mld. korun – nejnižší úroveň za poslední dva roky).

K růstu hodnoty povolených staveb přispěly hlavně rekonstrukce či modernizace.

Pesimismus podnikatelů ve stavebnictví se letos dále prohluboval. Firmy očekávaly pokles stavební činnosti i zaměstnanosti.

V červenci klesla celková důvěra podnikatelů ve stavebnictví pod dlouhodobý průměr (2003–2022) a pesimismus zároveň dosáhl takřka šestiletého maxima. I přes převažující nepříznivý pohled na současnou poptávku hodnotily stavební firmy svou aktuální ekonomickou situaci stále mírně pozitivně, v půlročním výhledu však dále převládal pesimismus. Negativní výhledy ve stavební činnosti se letos prohlubovaly, v srpnu očekávala (v tříměsíčním výhledu) pokles výroby více než čtvrtina podniků (růst zhruba osmina) a každá šestá firma navíc plánovala snižovat zaměstnanost. Podíl podniků, jež limituje nedostatečná poptávka, se meziročně o polovinu zvýšil (na 36 %³⁴), slabá poptávka se tak po více než dvou letech opět stala klíčovou bariérou celého odvětví. Klesla naopak role nedostatku materiálu a v menší míře i pracovních sil. I tak zůstává otázka lidských zdrojů důležitou růstovou bariérou (palčivá byla především v segmentu specializovaných stavebních činností, kde hrají důležitou roli malé a střední firmy).

Graf č. 6 Příspěvky odvětví k meziroční změně stavební produkce (reálně, v p. b.), nové stavební zakázky (nominálně, meziročně, v %), saldo důvěry podnikatelů ve stavebnictví* (v p. b., pravá osa) a vybrané bariéry růstu* (v %, pravá osa)

Poznámka: Údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy.

*Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu jsou sezónně očištěny a vyjadřují stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí. Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně.

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

³⁴ Podniky mohly uvést více bariér současně.

Od meziročního poklesu uchránil stavební produkci v EU mírně rostoucí segment inženýrského stavitelství. Ve dvou třetinách států Unie byl letošní výkon stavebnictví již nad úrovní z roku 2019.

Do stavebnictví se nejen v Česku, ale i v drtivé většině významných evropských ekonomik negativně promítaly dopady celkové hospodářské kontrakce. V 1. pololetí se stavební produkce v EU i eurozóně meziročně zvýšila jen o nepatrných 0,1 %, resp. 0,2 %. Při faktické stagnaci pozemního stavitelství pokračoval mírný růst inženýrského stavitelství (3,2 %, resp. 2,4 %). Celková stavební výroba se nejvíce zvýšila ve Slovinsku (+24 %), dvojciferné tempo zaznamenala i v Řecku, Rumunsku a Lotyšsku. Naopak nejvíce se snížila v Estonsku, Finsku a Maďarsku – tedy ve státech, které zažívají i celkovou recesi ekonomiky. Produkce mírně klesla v Německu (o 1,4 %), příznivější dynamiky než v tuzemsku docílila ale u všech našich sousedů (např. v Polsku +1,4 %). Ve srovnání s 1. pololetím roku 2019 byl výkon stavebnictví zhruba ve dvou třetinách členských zemí letos vyšší – nejvíce v Rumunsku a Slovinsku (skoro o polovinu), v Česku o 1,7 %, v EU o 5,2 %. Znatelně za předkrizovou úroveň ale zaostávaly Španělsko (-22 %) a Slovensko (-12 %).

Přetrvával mírný mezikvartální pokles tržeb ve službách, započatý loni ve 2. pololetí.

Zastavení hospodářského růstu úzce provázaného s poklesem soukromé spotřeby se logicky muselo projevit na výkonu sektoru služeb. Mezikvartální růst jejich tržeb³⁵, jenž trval od počátku roku 2021, ve druhé polovině loňského roku již nepokračoval a k oživení nedošlo dosud ani letos (v 1. čtvrtletí -0,7 %, ve 2. čtvrtletí -1,3 %). Za nepříznivým vývojem služeb stálo po celé toto období dominantní odvětví dopravy a skladování. Naopak proti hlubšímu útlumu služeb působila stabilně rostoucí poptávka v oblasti profesních, vědeckých a technických činností, která typicky zahrnuje sofistikovanější služby pro podniky. Tržby ve službách tak letos ve 2. čtvrtletí celkově mírně klesly (o 0,9 %) pod úroveň z vrcholu poslední předkrizové konjunktury (2. čtvrtletí 2019). Ve většině odvětví služeb se již patrně vyčerpal „efekt postpandemického živení“ poptávky a naopak se začalo významněji projevovat to, že část domácností omezovala své „zbytné“ výdaje. Dopady vysokého růstu cen v ekonomice postihly také podnikovou sféru, mj. v podobě zvýšené potřeby optimalizace výrobních nákladů.

Meziroční růst tržeb ve službách se během 1. pololetí prohloubil, a to především vlivem slábnoucí poptávky v dopravě a skladování.

V 1. čtvrtletí 2023 se tržby ve službách meziročně nepatrně snížily (o 0,3 %), když k jejich poklesu došlo poprvé za poslední dva roky. V následujícím kvartálu se redukce tržeb prohloubila, neboť ke slabé poptávce v dopravě a skladování se postupně přidávala většina ostatních odvětví. V celém 1. pololetí se tak tržby ve službách snížily o 1,8 %. Nejhlubší útlum poptávky postihl odvětví dopravy a skladování, kde tržby se meziročně propadly o rovných 8 % (a k poklesu všech služeb přispěly -2,5 p. b.). Zásadní roli se sehrál propad v segmentu skladování a vedlejších činností v dopravě (-11,5 %, srovnatelně s celým rokem 2020). Výrazně poklesly i tržby v pozemní a potrubní dopravě (-6,9 %), k čemuž přispěly i slabší výkony potrubní dopravy (po mimořádném loňském roce ovlivněném energetickou krizí). Pokles poptávky byl nicméně patrný také v silniční dopravě (i vlivem nižší dynamiky zahraničního obchodu, hlavně dovozu) i na železnici. Mírnější, ale dlouhodobější meziroční pokles tržeb registrovaly poštovní a kurýrní činnosti (-2,9 %), což úzce souviselo s hlubším snížením poptávky v oblasti internetového a zásilkového prodeje. I tak zůstaly letos tržby těchto činností o pětinu nad úrovní z 1. pololetí 2019. Naopak v okrajových segmentech letecké a vodní dopravy tržby dosud setrvávají (i přes svižný letošní růst) pod předkrizovou úrovní (o 22,5 %, resp. o 18,7 %).

Svižný růst tržeb v ubytování souvisel s pokračujícím oživením

Dynamika tržeb v dílčích odvětvích sekce ubytování, stravování a pohostinství se letos významně odlišovala. V samotném ubytování stržily subjekty v 1. pololetí meziročně o 13,5 % více, neboť pokračovalo pokrizové zotavování příjezdového cestovního ruchu³⁶. Ve stravování

³⁵ Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Všechny údaje za tržby ve službách jsou ve stálých cenách, meziroční data jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).

³⁶ Počet hostů i jejich přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ) v ČR se meziročně zvyšoval devátý kvartál v řadě. V 1. pololetí 2023 tak přijelo o 21,9 % hostů více a jejich přenocování přibýlo o 19,2 %. K růstu počtu přenocování letos (stejně jako po celé 2. pololetí 2022) z drtivé většiny přispěli zahraniční hosté, neboť přenocování rezidentů se navýšila jen o 3,8 % (nerezidentů o 47,8 %). V samotném 2. čtvrtletí se letos výkon cestovního ruchu poprvé výrazně přiblížil úrovni ze shodného období roku 2019 – počet všech přenocování byl nižší jen o necelá 2 %, u zahraničních hostů však stále o významných 15 % (domácí cestovní ruch se již v létě 2021 zotavil z „covidového šoku“). Ubytovaných hostů přibýlo oproti 2. čtvrtletí 2022 ve všech regionech – nejvíce v Praze a Karlovarském kraji (shodně zhruba o pětinu), nejméně na Vysočině (+5 %) a v Plzeňském kraji (+7 %). Ve většině krajů (vyjma

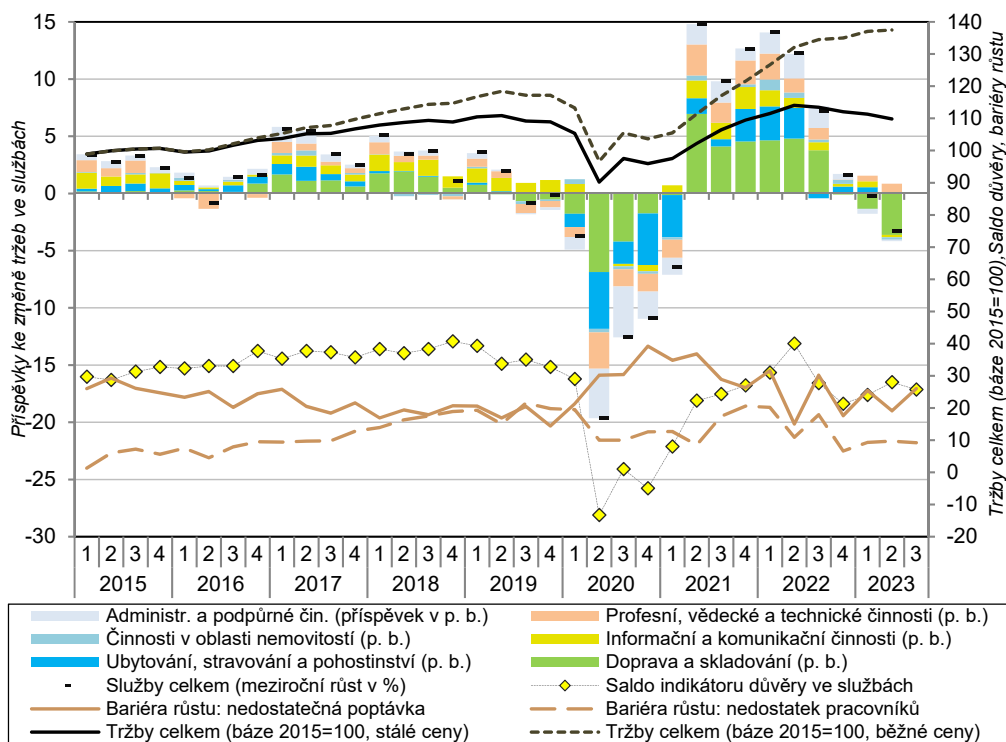
turismu. Stravování a pohostinství bylo více ovlivněno dopady klesající kupní síly tuzemských domácností.

a pohostinství byl zaznamenán pouze 1,8% nárůst tržeb. Nevýrazný růst poptávky zde souvisel s přetrvávajícím citelnějším poklesem kupní síly tuzemských domácností, jež vedl k redukci jejich zbytných výdajů. V mezikvartálním vyjádření klesly ve 2. čtvrtletí tržby ve stravování a pohostinství o 0,9 %. Oproti roku 2019 tržby stále výrazně zaostávaly, a to především v ubytování.

Tržby v oblasti ICT ve 2. čtvrtletí meziročně klesly, a to téměř napříč všemi dílčími odvětvími.

Signály slábnoucí poptávky letos pocítilo i dlouhodobě rozvíjející se odvětví informačních a komunikačních činností. V 1. pololetí zde tržby meziročně fakticky spíše stagnovaly (+0,6 %), z toho ve 2. kvartálu dokonce mírně klesly (-1,0 %), když snížení poptávky zasáhlo takřka všechna dílčí odvětví. V úhrnu za celé 1. pololetí se tržby mírně zvýšily v programování či poradenství v IT a též v telekomunikacích. Naproti tomu v informačních činnostech³⁷ byly tržby nižší o 4,8 % a registrovaly nejhlubší pokles od 2. pololetí 2012. Tržby za tvorbu rozhlasových a televizních programů a vysílání klesly druhým rokem v řadě, meziročně nižší poptávku pocítil i tzv. filmový a hudební průmysl (-8,7 %)³⁸, jenž byl zvláště citelně zasažen restrikcemi v období pandemie (proti roku 2019 zde letošní tržby o více než pětinu zaostaly).

Graf č. 7 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb ve službách* (reálně, v p. b), celkové tržby ve službách* (báze 2015=100, pravá osa), saldo důvěry podnikatelů ve službách (v p. b., pravá osa) a vybrané bariéry růstu** (v %, pravá osa)**

Poznámka: všechny údaje jsou sezónně očištěny, pouze příspěvky dílčích odvětví k růstu tržeb jsou očištěny jen o kalendářní vlivy. *Bez odvětví obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. **Zahrnuje i finanční sektor. Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním (bariéry růstu), resp. ve druhém měsíci daného čtvrtletí (saldo důvěry). Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého) přispěli k růstu návštěvnosti primárně cizinci. V Praze a Jihomoravském kraji počet tuzemských hostů meziročně dokonce jen stagnoval.

K meziročnímu růstu návštěvnosti nejvíce přispěli ve 2. čtvrtletí hosté z Německa (+116 tis.), Jižní Koreje (+52 tis.), Polska (+47 tis.) a USA (+37 tis.). K obnovování vazeb se vzdálenějšími státy pomohly přípravy, resp. otevření nových přímých leteckých linek do Prahy (ze Soulu, Tchaj-peie). Naopak jen minimální vazby v turistice přetrvávaly s Ruskem, zhoršená geopolitická situace se patrně promítla i do meziročního poklesu ubytovaných hostů z Izraele (-10 %). Oproti 2. čtvrtletí 2019 přijelo do ČR znatelně více hostů ze všech sousedních států (ze Slovenska dokonce skoro o 20 %), z ostatních významnějších partnerských zemí (top 30 z roku 2019) ale již jen z Nizozemska.

³⁷ Ty zahrnují činnosti související se zpracováním dat a hostingem, webovými portály a dále zpravodajské tiskové kanceláře a agentury.

³⁸ O něco lépe se vedlo segmentu filmové distribuce. Dle údajů Unie filmových distributorů vzrostly v 1. pololetí 2023 hrubé nominální tržby provozovatelů tuzemských kin meziročně o necelá 2 %. Celková návštěvnost však vlivem slabších letošních výsledků ve 2. čtvrtletí v celém 1. pololetí klesla o 6,1 %. Ve srovnání s rekordním rokem 2019 letos scházela skoro třetina diváků a tržby zaostávaly bezmála o pětinu (avšak počet odehraných představení byl nižší jen o necelých 7 %).

Většina služeb v rámci administrativních a podpůrných činností čelila cyklickému útlumu poptávky.

Se slabší poptávkou se potýkalo i odvětví administrativních a podpůrných činností, kde letos tržby oproti 1. pololetí 2022 klesly o 2,4 %. Stály za tím zejména pracovní agentury, kde tržby propadly o 12,1 % (za dva roky dokonce o 21,8 %). Poptávka klesla i v dalších aktivitách citlivě reagujících na hospodářský cyklus (např. u pronájmu a operativního leasingu – zejména strojů a zařízení), méně stržily i firmy v oblasti bezpečnostních a pátracích činností. Lépe se vedlo cestovním agenturám a kancelářím, kde tržby (díky příznivému vývoji v jarních měsících) za celé pololetí mírně vzrostly (+3,5 %). Část podnikových služeb, zejména těch vyznačujících se vyššími nároky na kvalifikovanou pracovní sílu, se však stále těšila relativně stabilní poptávce. V odvětví profesní, vědecké a technické činnosti tak v 1. pololetí tržby vzrostly meziročně o 3,2 %. Byly taženy hlavně právními a účetnickými činnostmi (+6,4 %), v těsném závěsu pak architektonickými a inženýrskými činnostmi (+3,3 %). Poptávka po poradenství v oblasti řízení se zvyšovala třetí rok v řadě. Po loňském snížení letos mírně posílily tržby v oblasti reklamy, u průzkumu trhu a veřejného mínění ovšem pokles poptávky přetrvával.

Poptávka po sofistikovanějších podnikových službách zůstávala dosud relativně stabilní.

Mezikvartální pokles maloobchodních tržeb pokračoval sedmé čtvrtletí v řadě.

Tržby v odvětví maloobchodu³⁹ pokračovaly v dlouhodobějším sestupném trendu. Na počátku letošního roku se mezikvartálně snížily o 0,4 %, ve 2. čtvrtletí se následně pokles prohloubil na 1,1 %. Mezičtvrtletní útlum poptávky v maloobchodu tak pokračoval sedmý kvartál v řadě a z velké části kopíroval trend celkových výdajů domácností na konečnou spotřebu. Jediným významným segmentem maloobchodu, ve kterém se v posledních čtvrtletích pokles poptávky neprojevoval, byl prodej pohonných hmot. Přispěl k tomu příznivý vývoj cen pro motoristy (podpořený také dočasně zavedenou nižší sazbou spotřební daně u motorové nafty). Vývoj celého maloobchodu úzce souvisel s přetrvávajícím negativním sentimentem tuzemských spotřebitelů. V posledních měsících je však možné pozorovat dílčí snižování pesimismu domácností⁴⁰. Obavy lidí z cenového růstu se letos během jara z velké části rozpustily a strach z nezaměstnanosti již současně významně nepřevyšoval dlouhodobý průměr. Většina domácností nicméně stále očekávala, že jejich finanční situace, podobně jako celková hospodářská situace v Česku, se v nejbližších dvanácti měsících zhorší. Lidé proto stále zůstávali dosti opatrní v oblasti plánování velkých nákupů (zejména zboží dlouhodobé spotřeby či investic). Větším optimismem již nehýřili ani podnikatelé v obchodu. Zatímco letos na jaře se jejich důvěra pohybovala blízko dlouhodobého průměru, v srpnu jejich důvěra výrazně oslabil⁴¹. Dílčí pozitivní vliv na vývoj maloobchodu má rostoucí počet spotřebitelů (vlivem příchodu uprchlíků z Ukrajiny i pokračujícího zotavování turismu), naopak negativně patrně působí stále častější výjezdy tuzemských domácností za přeshraničními nákupy.

Pesimismus tuzemských domácností se od loňského srpna snížil, lidé však zůstali velmi obezřetní v oblasti plánování velkých nákupů.

Za hlubokým meziročním poklesem celého maloobchodu stály nižší tržby za nepotravinářské zboží. Slabší poptávku pocítily takřka všechny sortimentní skupiny.

Za 1. pololetí 2023 maloobchodní tržby meziročně propadly o rovných 7 %. Celé odvětví táhl dolů zejména segment nepotravinářského zboží (-8,8 %, příspěvek -4,6 p. b.). V něm se nejvíce projevil více než 16% propad tržeb za výrobky převážně pro domácnost (zahrnující hlavně železářské zboží, barvy, sklo, potřeby pro kutily, elektro, nábytek a svítidla). Poptávka však klesla takřka ve všech sortimentních skupinách, vyjma velmi malého segmentu ostatního maloobchodu v nesespecializovaných prodejnách (zahrnujícího typicky menší provozovny orientované na prodej různorodého drobného zboží, zpravidla ve slevových akcích). Jen minimální pokles tržeb ve specializovaných prodejnách nastal u farmaceutického a zdravotnického zboží (-0,1 %), kosmetických a toaletních výrobků (-1,8 %) či počítačového a komunikačního zařízení (-0,8 %). V těchto oblastech jako v jedné z mála segmentů maloobchodu zároveň poptávka v letošním 1. pololetí převyšovala úroveň z roku 2019. To stále platilo i pro

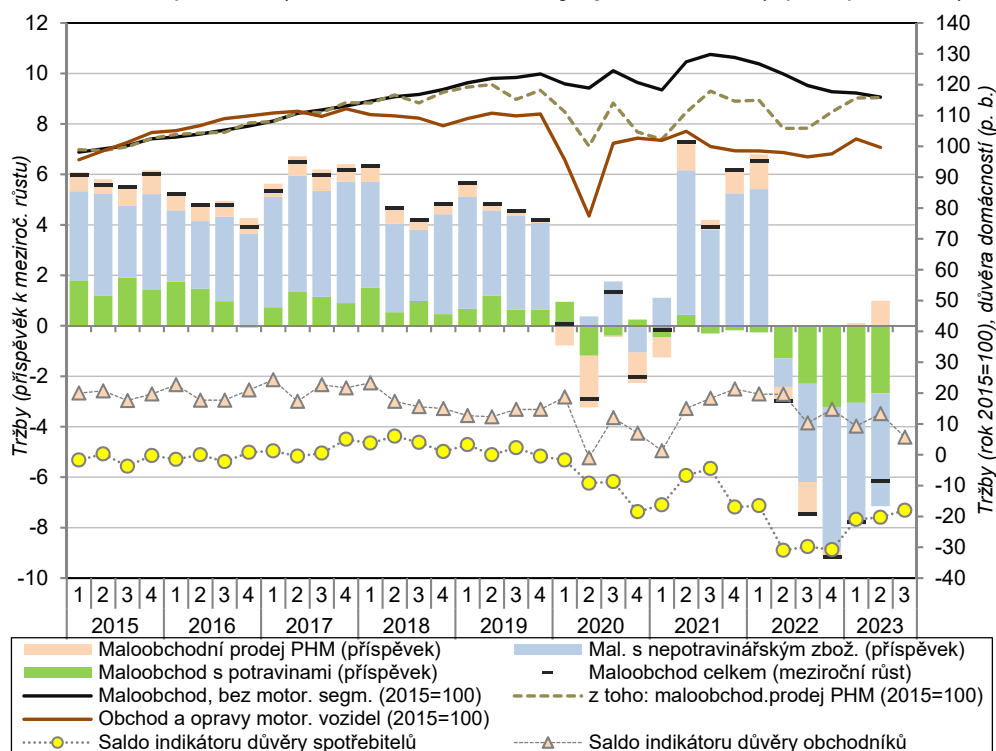
³⁹ Všechna meziroční tempa tržeb za maloobchod jsou uvedena ve stálých cenách a očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní i meziměsíční tempa jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů). Maloobchod zahrnuje odvětví CZ-NACE 47.

⁴⁰ Ten dosáhl loni v říjnu nejvyšší hodnoty od krizového roku 1999. V následujících měsících se postupně zvyšovala důvěra domácností i v souvislosti se zlepšováním situace s dostupností a cenovým vývojem klíčových energetických komodit v Evropě. Letos v červenci tak dosáhl pesimismus spotřebitelů fakticky nejnižší úrovně od počátku ruské invaze na Ukrajinu.

⁴¹ Odhlédneme-li od období pandemických uzávěr ekonomiky, byla aktuální důvěra v obchodě nejnižší od poloviny roku 2013.

prodeje prostřednictvím internetu nebo zásilkové služby (+34,3 %), přestože zde tržby v posledních devíti čtvrtletích nepřetržitě mezikvartálně klesaly. Přetrvávající pokles poptávky zaznamenává v posledních čtvrtletích také prodej potravinářského zboží. V 1. pololetí zde tržby meziročně propadly o 7,9 % (podobným tempem klesaly ve velkých řetězcích i v menších specializovaných prodejnách) a oproti předkrizovému roku 2019 byly nižší o desetinu. Naopak tržby za nepotravinářské zboží se letos stále pohybovaly těsně nad předkrizovou úrovní (+1,7 %).

Graf č. 8 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb v maloobchodu* (reálně, v p. b.), tržby v maloobchodu a v motoristickém segmentu obchodu (reálně, úroveň roku 2015=100, pravá osa) a saldo celkové důvěry spotřebitelů*** (v p. b., pravá osa)**

* Tržby jsou očištěny o kalendářní vlivy. ** Tržby jsou sezónně i kalendářně očištěny.
 *** Salda důvěry jsou sezónně očištěna a vyjadřují stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí.

Zdroj: ČSÚ

Tržby v motoristickém segmentu obchodu ožily, byly taženy vyšší poptávkou v oblasti nákupu motorových vozů.

Po dvou letech vzrostly letos meziročně tržby v motoristickém segmentu obchodu. V 1. pololetí byly meziročně vyšší o 3,3 %. Růst byl tažen obchodem s motorovými vozidly, což souviselo s relativně příznivou situací celého automobilového průmyslu v Česku i EU. Snížily se naopak tržby za obchod s díly a příslušenstvím pro motorová vozidla, poklesla i poptávka za obchod, opravy a údržbu motocyklů. Oproti 1. pololetí 2019 byly letos tržby v celém motoristickém segmentu obchodu stále mírně nižší (o 6,1 %), zaostaly přitom zhruba srovnatelně ve všech jeho dílčích odvětvích.

4. Vnější vztahy

Hodnota exportu v 1. pololetí rostla. V samotném 2. čtvrtletí ale meziroční dynamika vývozu výrazně oslabil.

Hodnota vývozu zboží⁴² za 1. pololetí roku 2023 dosáhla 2 282,0 mld. korun a meziročně vzrostla o 114,3 mld. (5,3 %). Vliv cenového růstu, který poskytoval impuls navýšení exportu v loňském roce, letos vymizel a ceny naopak klesají⁴³. Hlavní porce pololetního meziročního navýšení se ale odehrála v 1. kvartálu, protože v samotném 2. čtvrtletí 2023 se export zboží meziročně zvýšil jen o 10,0 mld. korun (0,9 %) na 1 133,0 mld. Přírůstek i pod vlivem silné základny loňského roku výrazně oslabil ve srovnání s dvoucifernými hodnotami předchozích čtyř čtvrtletí. Sezónně očištěné údaje ukazují, že se ve 2. čtvrtletí 2023 vývoz zboží po dvou poklesech opět mírně mezičtvrtletně zvýšil o 0,7 %.

Ve 2. čtvrtletí meziročně klesla hodnota vývozu do EU.

Z teritoriálního pohledu se v 1. pololetí v podobné míře zvyšoval vývoz zboží do Evropské unie (+92,5 mld. korun, 5,3 %) i mimo ni (+21,6 mld., 5,3 %). Vývoj v jednotlivých čtvrtletích se ale lišil. Po solidním růstu z 1. kvartálu ve 2. čtvrtletí hodnota exportu zboží do EU stagnovala (+2,7 mld. korun, 0,3 %) a přírůstek vývozu mimo unii oslabil na 7,2 mld. (3,4 %). Ve 2. čtvrtletí nejvíce meziročně rostla hodnota vývozu do Německa (+7,9 mld. korun, 2,4 %), ale růst prudce oslabil. Výrazný byl také přírůstek exportu do Turecka (+5,9 mld. korun, 52,5 %), Francie (+5,1 mld., 9,1 %), Itálie (+4,8 mld., 9,9 %), Velké Británie (+2,6 mld., 6,3 %) nebo Belgie (+2,2 mld., 8,3 %). U zbytku zemí export spíše stagnoval nebo klesal. Nejvýrazněji klesal vývoz na Slovensko (-14,8 mld. korun, -12,7 %)⁴⁴, do Rakouska (-4,9 mld., -9,5 %), Spojených států (-3,3 mld., -10,6 %) a Ruska (-2,9 mld., -45,5 %).

Růst vývozu podpořil zejména obchod s motorovými vozidly.

V 1. pololetí k celkovému meziročnímu růstu hodnoty vývozu zboží nejvíce přispíval export motorových vozidel (+126,9 mld. korun, 24,8 %), elektrických zařízení (+40,7 mld., 20,7 %), strojů a zařízení (+27,0 mld., 11,1 %) a potravinářských výrobků (+12,0 mld., 17,3 %). Naopak v souvislosti s poklesem cen zaznamenala propad hodnota vývozu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-20,7 mld. korun, -43,3 %), základních kovů (-20,1 mld., -18,6 %) i chemických látek a přípravků (-17,8 mld., -14,6 %). Pohled na samotné 2. čtvrtletí ukazuje, že vývoj exportu potvrzuje podobný trend v průmyslu – ve směru růstu výrazně působil vývoz motorových vozidel (+55,7 mld. korun, 20,5 %) a omezená skupina přidružených oborů, jako jsou elektrická zařízení (+14,2 mld., 14,0 %), či stroje a zařízení (+9,4 mld., 7,5 %). Vlivem rostoucích cen se dál výrazněji zvyšoval jen export potravinářských výrobků (+3,8 mld. korun, 10,5 %). Zbytek vývozu vykazoval stagnaci nebo pokles. Nejsilněji se ve 2. čtvrtletí meziročně snižovala hodnota exportu základních kovů (-14,0 mld. korun, -24,9 %), chemických látek a přípravků (-12,4 mld., -19,7 %) a elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-11,9 mld., -56,1 %). Klesal také vývoz dřeva a dřevěných výrobků (-5,5 mld. korun, -31,9 %), kovodělných výrobků (-5,1 mld., -7,0 %), ropy a zemního plynu (-5,1 mld., -99,2 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (-4,0 mld., -4,2 %), činností souvisejících s odpady (-4,1 mld., -27,8 %) nebo produktů lesnictví, těžby dřeva a souvisejících služeb (-3,8 mld., -52,3 %).

Dovoz se vlivem klesajících cen snižoval.

Dovoz zboží v 1. pololetí 2023 dosáhl hodnoty 2 202,6 mld. korun a meziročně tak klesl o 51,0 mld. (2,3 %). Na poklesu se podepsalo zejména snížení cen řady surovin⁴⁵ i nižší objem dovozu ropy a zemního plynu a šlo zejména o výsledek vývoje ve 2. kvartálu.

⁴² Údaje za zahraniční obchod se zbožím od roku 2020 jsou přepočítávány aktualizovanou metodou založenou na vyšší míře detailu, viz <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualizace-metody-propoctu-zahranicni-obchod-se-zbozim>. Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje sezónně neočištěné a v běžných cenách.

⁴³ Ceny vývozu zboží se ve 2. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšily o 1,8 % a mezičtvrtletně klesly o 2,2 %.

⁴⁴ Vývoz k našim nejbližším sousedům byl značně ovlivněn poklesem ceny elektřiny. V případě Německa se ve 2. čtvrtletí propadla hodnota vývozu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu o 4,8 mld. korun a o 2,1 mld. nižší byl vývoz produktů souvisejících s odpady. Export elektřiny na Slovensko se propadl o 8,0 mld. korun a přidalo se k tomu snížení vývozu ropy a zemního plynu o 5,1 mld.

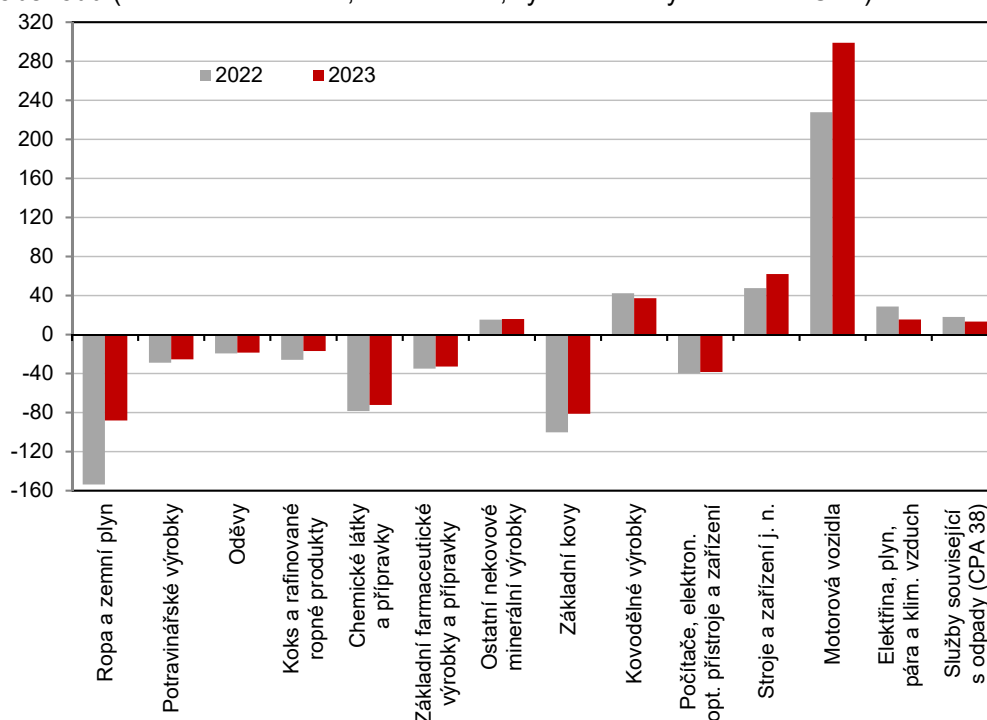
⁴⁵ Ceny dovozu zboží ve 2. čtvrtletí meziročně klesly o 7,6 % a mezičtvrtletně se propadly o 4,5 %. Ceny minerálních paliv byly nižší o 32,0 % (hlavně ropy a ropných výrobků, plynu a elektřiny), ostatních surovin o 15,8 % (především rud kovů a kovového odpadu) a chemikálií o 10,9 % (zvláště plastů).

Hodnota importu zboží ve 2. čtvrtletí meziročně klesla o 102,7 mld. korun (-8,6 %) na 1 093,5 mld. Mezičtvrtletně se sezónně očištěný dovoz zboží potřeží v řadě snížil, a to o 1,3 %. Pokles dovozu v 1. pololetí se týkal zemí EU (-20,1 mld. korun, -1,4 %) i těch mimo ni (-33,9 mld., -4,0 %). Na začátku roku dovoz ještě meziročně rostl, takže celkový pokles za pololetí je dílem 2. kvartálu, kdy dovoz z EU klesl o 46,2 mld. korun (-6,3 %) a mimo EU se propadl o 57,7 mld. (-12,6 %). Nejvíce se ve 2. čtvrtletí meziročně propadl dovoz z Ruska (-81,3 mld. korun, -84,0 %), což dokládá výraznou úlohu poklesu cen ropy a zemního plynu v celkovém vývoji zahraničního obchodu. Nižší byl také import z Německa (-14,4 mld. korun, -5,5 %), Polska (-11,4 mld., -10,3 %), Rakouska (-7,0 mld., -18,4 %), Itálie (-6,0 mld., -11,0 %), ze Slovenska (-4,7 mld., -7,6 %) nebo z Ázerbájdžánu (-3,4 mld., -36,1 %). Rostl dovoz z menšiny zemí, nejvíce z Norska (+24,4 mld. korun, 953,9 %)⁴⁶, Číny (+7,8 mld., 6,3 %), Velké Británie (+2,9 mld., 17,4 %) a Koreje (+2,1 mld., 9,0 %).

Propadl se zejména dovoz ropy a zemního plynu.

Dovoz v 1. pololetí meziročně klesal zejména pod vlivem nižších cen různých surovin. To je patrné na nejvýraznějších propadech – ropy a zemního plynu (-71,1 mld. korun, -44,6 %), základních kovů (-39,2 mld., -18,8 %) a chemických látek a přípravků (-24,0 mld., -12,0 %). Naopak výrazně vyšší byl dovoz motorových vozidel (+55,7 mld. korun, 19,7 %), elektrických zařízení (+48,3 mld., 25,0 %) a strojů a zařízení (+12,5 mld., 6,4 %). V samotném 2. čtvrtletí se dovoz ropy a zemního plynu meziročně propadl o 60,7 mld. korun (-57,3 %), základních kovů o 28,1 mld. (-25,7 %), chemických látek a přípravků o 16,0 mld. (-15,5 %) a koksu a rafinovaných ropných produktů o 10,9 mld. (-35,4 %). Výrazná snížení se dotkla také hodnoty importu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-4,6 mld. korun, -45,2 %), papíru a výrobků z něj (-4,1 mld., -20,9 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (-3,9 mld., -3,4 %), černého a hnědého uhlí a lignitu (-3,7 mld., -37,4 %) nebo dřeva a dřevěných výrobků (-3,2 mld., -32,6 %). Dovoz se ve 2. čtvrtletí propadal plošně a mezi nemnohými výjimkami nejvíce meziročně rostla hodnota importu motorových vozidel včetně dílů (+26,2 mld. korun, 17,6 %) a elektrických zařízení (+19,7 mld., 19,7 %).

Graf č. 9 Bilance zahraničního obchodu se zbožím ve statistice zahraničního obchodu (kumulace 1. čtvrtletí, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

⁴⁶ Norsko představuje „nový“ zdroj zemního plynu a náhradu za výpadek u dovozu této komodity z Ruska.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím skončila v přebytku.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím v 1. pololetí dosáhla přebytku 79,4 mld. korun a meziročně se zlepšila o 165,3 mld. Letošní přebytek byl nejlepším výsledkem bilance v daném období za poslední čtyři roky, ale zaostával za úrovní stejného období let 2014–2019. V samotném 2. čtvrtletí kladné saldo zahraničního obchodu se zbožím dosáhlo 39,5 mld. korun a meziročně byla bilance lepší o 112,7 mld. Podle sezónně očištěných dat se bilance mezičtvrtletně zlepšila o výrazných 22,6 mld. korun. Meziroční zlepšení bilance v 1. pololetí se týkalo obchodu s EU (+112,6 mld. korun) i s mimounijními zeměmi (+55,6 mld.). V samotném 2. kvartálu se bilance zahraničního obchodu se zbožím s EU zlepšila meziročně o 48,9 mld. korun a mimo EU o 64,8 mld. Nejvíce ve směru meziročního zlepšení bilance působil ve 2. čtvrtletí obchod s Ruskem (+78,5 mld. korun), Německem (+22,3 mld.), Polskem (+11,2 mld.) a Itálií (+10,8 mld.). Zlepšovala se také bilance obchodu s Tureckem (+7,3 mld. korun), Francií (+5,2 mld.), Ázerbájdžánem (+3,6 mld.), Belgií (+3,6 mld.), Ukrajinou (+3,3 mld.), Kazachstánem (+3,1 mld.), Švýcarskem (+2,4 mld.), Rakouskem (+2,1 mld.) nebo Bulharskem (+2,1 mld.). Naopak nejvýraznější zhoršení bilance se týkalo zahraničního obchodu s Norskem (−26,0 mld. korun), Slovenskem (−10,1 mld.), Čínou (−8,2 mld.), Spojenými státy (−5,1 mld.) a Jižní Koreou (−2,6 mld.).

Ke zlepšení bilance přispěl zejména obchod s motorovými vozidly a také s ropou a zemním plynem.

V 1. pololetí ve směru zlepšení bilance působil zlepšení přebytku obchodu s motorovými vozidly (+71,2 mld. korun) a zmírnění deficitu u ropy a zemního plynu (+65,7 mld.). Příznivě se vyvíjelo i saldo obchodu se základními kovy (+19,1 mld. korun) a stroji a zařízeními (+14,5 mld.). Nejvíce se zhoršovala bilance obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (−13,3 mld. korun), elektrickými zařízeními (−7,6 mld.) a s produkty lesnictví, těžby dřeva a souvisejícími službami (−5,8 mld.). V samotném 2. čtvrtletí se nejvíce meziročně zlepšovalo saldo obchodu s ropou a zemním plynem (+55,6 mld. korun) a dále s motorovými vozidly (+29,4 mld.), základními kovy (+14,1 mld.) a koksem a rafinovanými ropnými produkty (+8,6 mld.). Výraznější zlepšení bilance vykázal také obchod se stroji a zařízeními (+7,6 mld. korun), chemickými látkami a přípravky (+3,7 mld.) nebo černým a hnědým uhlím a lignitem (+3,2 mld.). Největší zhoršení bilance se dotklo obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (−7,3 mld. korun), elektrickými zařízeními (−5,5 mld.), kovodělnými výrobky (−4,2 mld.) a produkty lesnictví, těžby dřeva a souvisejícími službami (−3,8 mld.).

5. Ceny

Celková cenová hladina ve 2. čtvrtletí rostla.	Celková cenová hladina měřená deflátořem HDP se ve 2. čtvrtletí meziročně zvýšila o 10,2 %. Tempo tak mírně zvolnilo oproti předchozímu čtvrtletí. Výrazně zpomalovalo meziroční tempo růstu cen spotřeby (z 12,2 % na 9,0 %), zejména spotřeby domácností (10,0 %). Ceny kapitálových statků se meziročně zvýšily o 3,3 %, což představuje prudké zpomalení (v 1. čtvrtletí ceny rostly o 10,2 %). Meziroční směnné relace dosáhly výrazných 104,6 % a výrazně kladné byly v případě zboží (104,7 %) i služeb (103,1 %). Mezičtvrtletně se celková cenová hladina ve 2. čtvrtletí zvýšila o 1,1 %. Klesly ceny spotřebních statků (-0,2 %) i kapitálových statků (-1,9 %). Mezičtvrtletní směnné relace dosáhly 102,9 %. Přitom směnné relace obchodu se zbožím činily 102,7 % a se službami 103,5 %.
Meziroční růst spotřebitelských cen zpomalil.	Index spotřebitelských cen se ve 2. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšil o 11,1 %. To představuje výrazné zpomalení meziročního tempa oproti 1. kvartálu (16,4 %). Velký podíl na zmírnění má zejména vysoká srovnávací základna loňského roku. Pohled na index s bází v roce 2015 totiž zřetelněji ukazuje, že po letošním lednovém prudkém navýšení už úroveň spotřebitelských cen rostla jen mírně ⁴⁷ . K oslabení meziročního tempa ve 2. čtvrtletí nejvíce přispíval vývoj cen potravin a nealkoholických nápojů, bydlení a energií a dopravy, které v loňském 1. pololetí dominovaly růstu cen. Navzdory výraznému zpomalení tempa ale bydlení a energie stejně jako potraviny a nealkoholické nápoje zůstávaly tahounem a přispívaly z více než poloviny k meziročnímu přírůstku spotřebitelských cen. Mezičtvrtletně se spotřebitelské ceny ve 2. čtvrtletí zvýšily o 0,3 %.
Zmírnil se přírůstek cen bydlení a energií.	Ceny bydlení a energií se ve 2. čtvrtletí meziročně zvýšily o 16,0 %. Růst tak zpomalil z předchozích 22,2 %, ale zůstal relativně vysoký a vzhledem k velké váze bydlení a energií ve spotřebitelském koši přispíval z více než třetiny k celkovému meziročnímu nárůstu spotřebitelských cen. Mezičtvrtletně ceny bydlení a energií vzrostly o 0,2 %. Zpomalení meziročního tempa se nejvíce dotklo cen elektrické a tepelné energie, plynu a ostatních paliv, které byly meziročně vyšší o 33,8 %. U ostatních služeb souvisejících s bydlením se nárůst držel na výrazných 15,9 % a ceny běžné údržby a drobných oprav bytu vzrostly o 12,2 %. Meziroční přírůstek nájemného z bytu mírně posílil na 6,9 %, ale u imputovaného nájemného ⁴⁸ došlo k dalšímu zmírnění tempa na 3,1 %.
Ceny potravin a nealkoholických nápojů mezičtvrtletně klesly.	Výrazné zpomalení meziročního růstu ve 2. čtvrtletí se týkalo také cen potravin a nealkoholických nápojů, u kterých přírůstek dosáhl 14,6 %. Mezičtvrtletně ceny potravin a nealkoholických nápojů klesly o 0,6 %. Oslabení meziroční dynamiky bylo obzvlášť výrazné v případě olejů a tuků (z 23,5 % v 1. čtvrtletí na 2,4 % ve 2. kvartálu), masa (z 24,4 % na 8,6 %), mléka, sýrů a vajec (z 32,7 % na 17,4 %) a pekárenských výrobků a obilovin (z 26,5 % na 16,8 %). Silný růst cen se udržel u zeleniny (22,6 %), cukru, marmelády, medu, čokolády, cukrovinek a cukrářských výrobků (20,0 %) a ostatních potravinářských výrobků (17,4 %). Růst cen ovoce posílil na 14,4 %.
Ceny různých služeb dál silně rostly.	Výrazný zůstal meziroční růst cen mnohých služeb. K celkovému meziročnímu růstu spotřebitelských cen značně přispívaly ceny rekreací a kultury, které se zvýšily o 11,7 %. Významný vliv měly především ceny dovolených s komplexními službami (17,3 %), rekreačních a kulturních služeb (10,8 %) a ostatních předmětů pro rekreaci a volný čas (13,9 %). Mezičtvrtletně se ceny rekreací a kultury snížily o 0,3 %. Přes

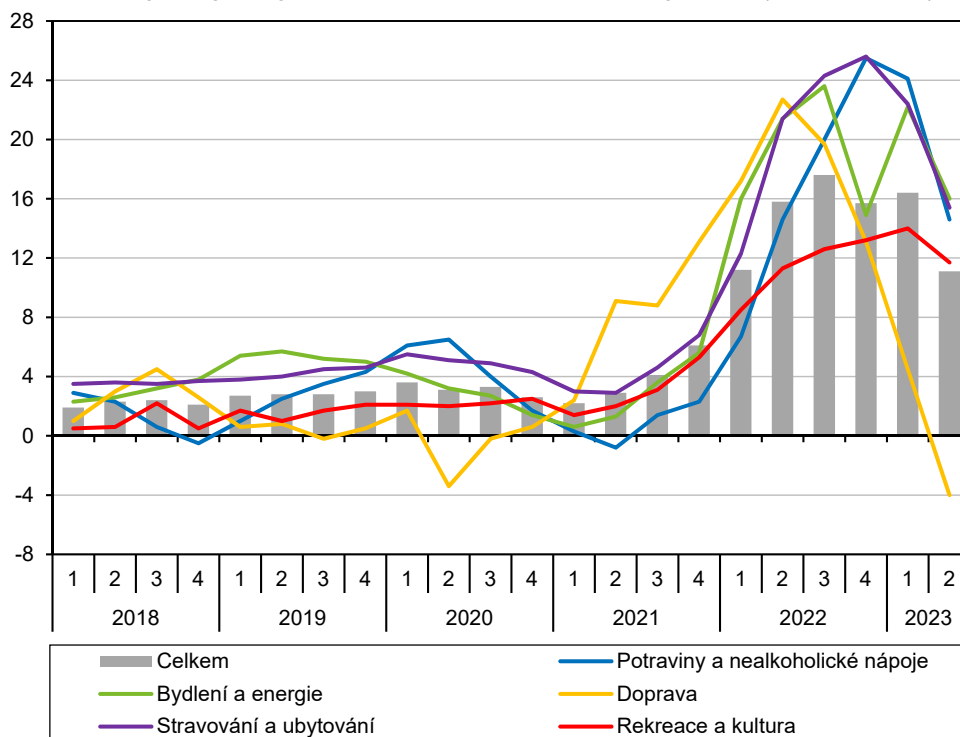
⁴⁷ Mezi červnem 2023 a prosincem 2022 se spotřebitelské ceny zvýšily o 7,2 %. Z toho většina z posunu připadá na leden, kdy se obvykle mění ceníky a letos nárůst zahrnul i zrušení energetického tarifu – mezi letošním červnem a lednem dosáhlo navýšení cen jen 1,2 %. Mezi červnem 2022 a prosincem 2021 ale přírůstek dosáhl 13,2 % a z toho mezi červnem a lednem ceny vzrostly o 8,3 %.

⁴⁸ Imputované nájemné vyjadřuje náklady vlastnického bydlení. Kromě samotných cen bydlení zahrnuje i náklady na výstavbu a renovace a další poplatky. Více na: <https://www.czso.cz/csu/czso/metodicka-poznamka-k-indexu-spotrebitelskych-cen-imputovane-najemne>.

oslabení meziročního růstu zůstal výrazný také příspěvek cen stravování a ubytování, které byly meziročně vyšší o 15,4 %. Přitom ceny stravovacích služeb meziročně rostly o 15,5 % a ubytovacích služeb o 15,1 %. Ceny stravování a ubytování měly jeden z nejvyšších mezičtvrtletních přírůstků (2,7 %) v celém spotřebním koši. Ceny ostatního zboží a služeb⁴⁹ meziročně vzrostly o 11,2 % a mezičtvrtletně byly vyšší o 1,4 %.

Graf č. 10 Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen (meziročně v %)

Zdroj: ČSÚ

Meziroční tempo růstu cen odívání a obuvi i bytového vybavení zůstalo výrazné.

Ve 2. čtvrtletí přetrvávalo výrazné meziroční tempo růstu cen odívání a obuvi (12,2 %) i bytového vybavení, zařízení domácností a oprav (10,4 %). Ceny v obou oddílech se silně zvyšovaly také mezičtvrtletně – odívání a obuv zdražily o 2,2 % a bytové vybavení, zařízení domácností a opravy o 1,6 %. Meziroční tempo růstu cen alkoholických nápojů a tabáku zůstávalo ve 2. čtvrtletí poměrně stabilní (6,5 %, mezičtvrtletně zde ceny vzrostly o 0,4 %). Nezměnil se meziroční přírůstek cen v oblasti zdraví (9,5 %, 3,1 % mezičtvrtletně) a stabilní bylo tempo u cen vzdělávání (7,2 %, 0,2 % mezičtvrtletně). Posílil meziroční růst cen pošt a telekomunikací (3,9 %, 1,4 % mezičtvrtletně).

Ceny dopravy jako jediné meziročně klesaly.

Jediný oddíl spotřebního koše, kde ceny meziročně klesaly, byla doprava. Ceny se zde snížily o 4,0 % a výhradně za tím stálo snížení nákladů na provoz osobních dopravních prostředků o 10,3 %. Výrazně se zmínil meziroční růst cen nákupu automobilů, motocyklů a jízdních kol (1,0 %). Na ceny dopravních služeb přestal působit vliv loňského omezení studentských slev na jízdném, takže tempo výrazně zpomalilo oproti předchozímu čtvrtletí. Stále ale dopravní služby meziročně zdražily o výrazných 11,3 %. Ceny dopravy se potřetí v řadě snížily i mezičtvrtletně, a to o 0,8 %.

Růst spotřebitelských cen v EU zpomalil.

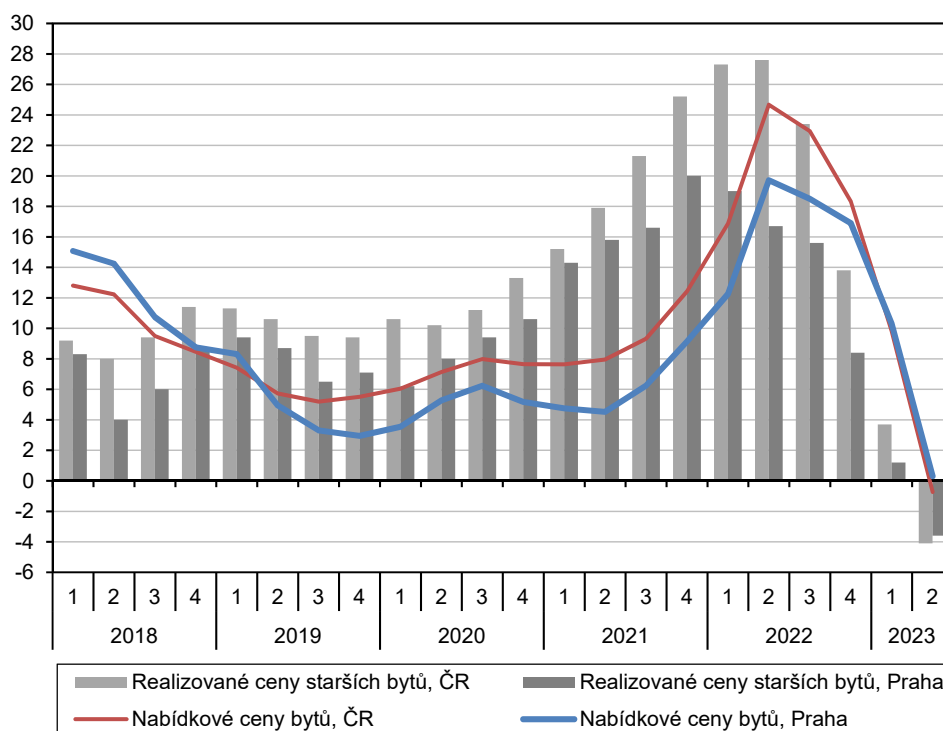
Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP)⁵⁰ v Evropské unii ve 2. čtvrtletí meziročně vzrostl o 7,2 %. Meziroční dynamika spotřebitelských cen v EU podobně jako v domácí ekonomice od začátku roku zpomaluje, především pod vlivem klesajících

⁴⁹ Zahnuje služby osobní péče a osobní potřeby a doplňky, sociální péči, pojištění a další finanční služby apod.

⁵⁰ Oproti indexu spotřebitelských cen, který ČSÚ pro českou ekonomiku sestavuje, HICP neobsahuje imputované nájemné, což bývá zdrojem rozdílů mezi HICP a Indexem spotřebitelských cen.

cen energií a paliv. Na druhé straně v průběhu 1. pololetí zůstával silný růst cen potravin. Nejvíce se podle HICP meziročně ve 2. čtvrtletí zvyšovaly spotřebitelské ceny v Maďarsku (22,1 %), kde masivně rostly zejména ceny potravin, stravování a ubytování a bydlení a energií. Dvouciferné meziroční přírůstky ale měla většina oddílů v maďarském spotřebním koši. Další země v pořadí – Česko (12,6 %), Slovensko (12,5 %) a Polsko (12,5 %) se za Maďarskem umístily s výrazným odstupem. V celé EU se spotřebitelské ceny meziročně zvyšovaly, ale v některých zemích se inflace již vrátila do mírného pásma – v Lucembursku ceny vzrostly meziročně o 1,9 %, v Belgii o 2,6 % a ve Španělsku o 2,8 %. Mezičtvrtletně se spotřebitelské ceny v EU ve 2. čtvrtletí zvýšily o 1,6 %. Nejvyšší mezičtvrtletní přírůstek měly ceny na Maltě (6,0 %), v Estonsku (2,9 %) a Řecku (2,9 %). Spotřebitelské ceny mezičtvrtletně klesly v Belgii (-0,9 %) a Dánsku (-0,5 %).

Graf č. 11 Ceny nemovitostí (meziroční změna, v %)

Zdroj: ČSÚ

Nabídkové ceny bytů se meziročně snížily.

Nabídkové ceny bytů dosáhly vrcholu na konci loňského roku a v 1. i 2. čtvrtletí 2023 došlo ke dvěma mezičtvrtletním poklesům (-1,9 % a -1,7 %). Ve 2. čtvrtletí nabídkové ceny poprvé od 2. kvartálu 2013 meziročně klesly, a to o 0,7 %. Pokles se meziročně týkal zejména bytů v ČR mimo Prahu (-1,8 %), v Praze ještě byly nabídkové ceny vyšší o 0,3 %. Mezičtvrtletně ale nabídkové ceny klesaly v Praze (-1,8 %) i mimo ni (-1,6 %). Dynamika realizovaných cen starších bytů zpomaluje ještě rychleji než nabídkové ceny, což zčásti dokládá ochlazení na trhu s nemovitostmi. Realizované ceny starších bytů v ČR ve 2. čtvrtletí mezičtvrtletně klesly potřeť v řadě (-2,6 %). Oproti stejnému období loňského roku byly nižší o 4,1 %, poprvé od 4. kvartálu 2013. Realizované ceny starších bytů v Praze přitom meziročně klesly o 3,6 % a mimo Prahu o 4,2 %. Podruhé v řadě se meziročně hluboce propadly i realizované ceny nových bytů v Praze (-6,9 %). Realizované ceny nových bytů klesly v Praze mezičtvrtletně počtvrté v řadě (-0,5 %).

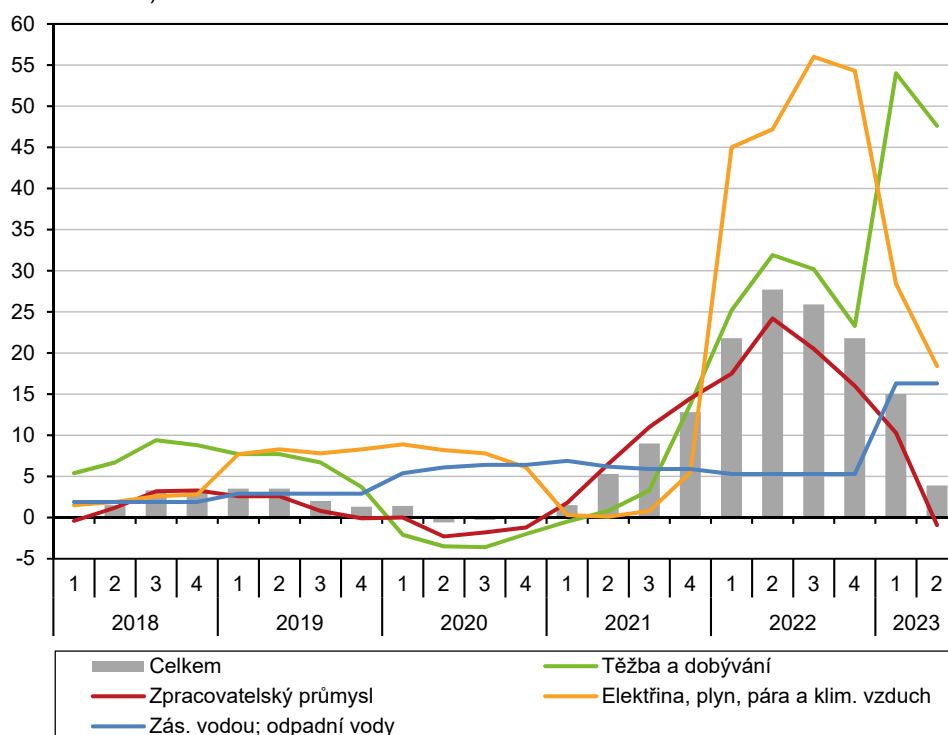
Růst cen průmyslových výrobců značně zpomalil.

Ceny průmyslových výrobců se ve 2. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšily o 3,9 %. Přírůstek tak výrazně zpomalil ve srovnání s 1. kvartálem. Mezičtvrtletně se ceny průmyslových výrobců snížily o 2,6 %. Za zpomalením meziročního růstu stál zejména vývoj u cen výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu, které byly meziročně nižší o 0,9 % (první

pokles od 4. čtvrtletí 2020). Vliv měla vysoká srovnávací základna loňského roku. Meziročně klesaly hlavně ceny u různých surovin nebo souvisejících výrobků, ale zpomalovala dynamika u většiny druhů výrobků. Výrazný vliv na ceny průmyslových výrobců měl meziroční propad u cen koksu a rafinovaných ropných produktů⁵¹. Nižší byly ceny chemických látek a přípravků (-13,5 %), které jsou s vývojem cen ropy svázány, dřeva a dřevěných výrobků (-13,3 %), základních kovů (-11,5 %), kovodělných výrobků (-1,7 %) nebo papíru a výrobků z něj (-0,8 %). Výrazně oslabil meziroční růst cen potravinářských výrobků (11,4 %), ale naopak mírně posílila dynamika cen nápojů (14,1 %). Poměrně silný zůstával růst cen strojů a zařízení (8,1 %) stejně jako ceny jejich oprav a instalace (9,4 %). Vyšší byly ceny motorových vozidel (3,3 %) i ostatních dopravních prostředků (7,7 %), základních farmaceutických výrobků a přípravků (4,3 %), počítačů, elektronických a optických zařízení (3,4 %), elektrických zařízení (1,9 %) nebo pryžových a plastových výrobků. Ceny ve zpracovatelském průmyslu klesly mezičtvrtletně potřetí v řadě, a to o 1,6 %.

Graf č. 12 Ceny hlavních skupin průmyslových výrobců (meziroční změna, v %, podle klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Ceny těžby a dobývání rostly nejsilněji.

Meziroční růst cen elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu výrazně oslabil na 18,4 % a mezičtvrtletně v této sekci došlo k poklesu cen o 6,3 %. Naopak u cen těžby a dobývání se meziroční přírůstek držel na výrazných 47,6 %, k čemuž přispěl vývoj u těžby černého a hnědého uhlí a lignitu (71,4 %) i ostatní těžby (24,7 %, jde hlavně o stavební materiály). Výrazněji oslabil jen růst cen těžby ropy a zemního plynu (38,6 %). Mezičtvrtletně se ceny těžby a dobývání zvýšily o 1,7 %. Ceny zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami byly meziročně vyšší o 16,3 %.

Meziroční růst cen průmyslových výrobců v EU dále zpomaloval.

Ceny průmyslových výrobců v EU⁵² ve 2. čtvrtletí meziročně klesly o 0,3 %. Výrazně meziročně nižší byly ceny těžby a dobývání (-11,8 %) i elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-7,8 %). Naopak ceny ve zpracovatelském průmyslu

⁵¹ Přesné hodnoty ukazatele nejsou uvedeny kvůli ochraně individuálních dat.

⁵² Bez cen zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami.

navzdory pokračujícímu zpomalení ještě mírně meziročně vzrostly (0,8 %). Nejvíce ve 2. čtvrtletí meziročně rostly ceny průmyslových výrobců v Maďarsku (35,7 %), na Slovensku (19,1 %) a v Lotyšsku (11,5 %). Naopak k nejsilnějšímu meziročnímu propadu došlo v Irsku (-16,5 %), Řecku (-10,4 %) a Belgii (-9,6 %). Ceny průmyslových výrobců v EU klesly mezičtvrtletně potřetí v řadě (-5,5 %). Prudce se snížily ceny těžby a dobývání (-20,6 %) i elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-17,4 %) a nižší oproti předchozímu čtvrtletí byly také ceny ve zpracovatelském průmyslu (-1,0 %). Mezičtvrtletně klesaly ceny průmyslových výrobců ve všech zemích EU s výjimkou Slovinska (růst o 0,5 %). V pásmu stagnace se pohybovaly ceny na Kypru a Maltě (shodně klesly mezičtvrtletně o 0,1 %), jinde byly poklesy výraznější. Nejsilnější mezičtvrtletní propad měly ve 2. čtvrtletí ceny v Irsku (-12,9 %), Belgii (-12,3 %) a Itálii (-10,2 %).

Zmírnil růst cen
stavebních prací.

Dynamika cen stavebních prací také oslabovala, i když s menší intenzitou než u jiných indexů, protože výraznou položkou v nákladech ve stavebnictví je pracovní síla. Ceny stavebních prací byly dle odhadů ve 2. čtvrtletí 2023 mezičtvrtletně vyšší o 0,8 % a meziročně rostly o 6,9 %. U materiálů a výrobků spotřebovávaných ve stavebnictví došlo podle odhadů k mírnému mezičtvrtletnímu poklesu o 0,1 % a meziroční růst zde zmírnil na 3,2 %.

Meziroční růst cen
tržních služeb posílil.

Ceny tržních služeb se ve 2. čtvrtletí meziročně zvýšily o 6,3 %. Tempo růstu tak zrychlilo ve srovnání s předchozím kvartálem. Ceny tržních služeb vzrostly mezičtvrtletně o 2,8 %. Vývoj u služeb byl ovlivněn posilujícími mzdami, které jsou zde významnou nákladovou položkou. K meziročnímu růstu nejvíce přispíval vývoj cen služeb v oblasti programování a souvisejícím poradenství, které se zvýšily o 9,5 %. Silné bylo také působení cen pozemní a potrubní dopravy (meziroční přírůstek 5,3 %), služeb v oblasti nemovitostí (7,1 %) a služeb v oblasti zaměstnání (25,2 %). Významný vliv na růst cen tržních služeb mělo i posílení meziročního přírůstku cen reklamních služeb a průzkumu trhu (6,4 %) a projevilo se i navýšení cen služeb souvisejících se stavbami a úpravou krajiny (13,7 %), informačních služeb (12,8 %), poštovních a kurýrních služeb (8,0 %), služeb v oblasti pronájmu a operativního leasingu (5,6 %), architektonických a inženýrských služeb, technických zkoušek a analýz (4,1 %), skladování a podpůrných služeb v dopravě (3,6 %) nebo pojištění, zajištění a penzijního financování (2,9 %).

Ceny zemědělských
výrobců klesaly.
Snižovaly se především
ceny v rostlinné výrobě.

Ceny zemědělských výrobců včetně ryb se ve 2. čtvrtletí meziročně propadly o 8,1 %. Šlo o první meziroční pokles od konce roku 2020. Meziročně klesaly jen ceny rostlinné výroby (-20,8 %), ale u živočišné výroby došlo ke zpomalení přírůstku na 12,4 %. Mezičtvrtletně se ceny zemědělských výrobců snížily o výrazných 9,1 % a klesly ceny rostlinné (-11,2 %) i živočišné (-6,6 %) výroby. Meziroční pokles cen rostlinné výroby byl ovlivněn zejména propadem cen obilovin (-22,3 %), z toho ceny pšenice klesly o 28,0 %, ječmene o 13,0 % a kukuřice o 9,1 %, naopak ceny ovsa rostly o 4,1 %. Ceny průmyslových plodin byly meziročně nižší o 34,0 %, a to zejména kvůli olejninám, kde pokles činil -35,1 %. Ceny krmných plodin se meziročně snížily o 1,9 %. U zeleniny a zahradnických produktů naopak posílil meziroční přírůstek cen na 23,9 %. Ceny brambor vzrostly o 29,0 % a u ovoce klesly o 5,9 %. V živočišné výrobě oslabil meziroční přírůstek cen hospodářských zvířat na 14,2 %, nižší byl růst cen prasat a selat (24,1 %), drůbeže (17,0 %) i skotu (0,9 %). Také přírůstek cen mléka se snížil na 7,8 % a vajec na 42,1 %.

Meziroční růst cen zahraničního obchodu ve 2. čtvrtletí dál zpomalil. Kurz koruny vůči euru i dolaru meziročně i mezičtvrtletně posiloval⁵³ a působil tak protiinflačně, hlavní roli ale hrála vysoká srovnávací základna loňského roku, zejména výrazná úroveň cen surovin. Ceny vývozu zboží ve 2. čtvrtletí meziročně klesly o 1,8 % a mezičtvrtletně byly nižší o 2,2 %. Nejvíce se meziročně propadaly ceny exportu ostatních surovin⁵⁴ (-25,5 %) a chemikálií (-9,4 %) a nižší byly i ceny potravin a živých zvířat (-4,7 %) a polotovarů⁵⁵ (-4,3 %). Naopak výrazně meziročně vzrostly ceny nápojů a tabáku (18,4 %), vyšší byly ceny minerálních paliv a maziv (2,3 %), průmyslového spotřebního zboží (1,1 %) a strojů a dopravních prostředků (1,0 %).

V případě cen vývozu také došlo k meziročnímu (-7,6 %) i mezičtvrtletnímu (-4,5 %) propadu. Meziročně klesaly hlavně ceny dovozu minerálních paliv a maziv (-32,0 %) a ostatních surovin (-15,8 %). Nižší byly ceny chemikálií (-10,9 %), polotovarů (-7,9 %) a strojů a dopravních prostředků (-1,6 %). Naopak meziročně silně rostly ceny importu nápojů a tabáku (22,2 %), potravin a živých zvířat (6,4 %) a průmyslového spotřebního zboží (5,9 %). Meziroční směnné relace vystoupaly ve 2. čtvrtletí na rekordních 106,3 %. Nejvyšší hodnoty dosáhly směnné relace obchodu s minerálními palivy a mazivy (150,4 %) a kladné byly dále relace obchodu s polotovary (103,9 %), stroji a dopravními prostředky (102,6 %) a chemikáliemi (101,7 %). Do záporu se naopak výrazně dostaly směnné relace v případě ostatních surovin (88,5 %), potravin a živých zvířat (89,6 %), průmyslového spotřebního zboží (95,5 %) a nápojů a tabáku (96,9 %).

⁵³ Podle údajů ČNB byl ve 2. čtvrtletí 2023 průměrný kurz koruny vůči euru 23,588 CZK/EUR. V roce 2022 to bylo 24,644 CZK/EUR. Kurz dolaru meziročně výrazně posílil. Ve 2. čtvrtletí 2022 činil průměr 23,156 CZK/USD a letos 21,673 CZK/USD.

⁵⁴ SITC 2 – suroviny nepoživatelné s výjimkou paliv.

⁵⁵ SITC 6 – tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu.

6. Trh práce

Na trhu práce docházelo k částečnému ochlazení, nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou se zmírnila. Situace v jednotlivých segmentech ekonomiky se ovšem významně odlišovala.

Navzdory pokračující stagnaci výkonu tuzemské ekonomiky se ochlazení v minulosti silně přehřátého pracovního trhu v Česku zatím letos projevovalo jen částečně. To lze vedle tradičního zpoždění trhu práce ve vztahu k hospodářskému cyklu vysvětlit i výrazně diferencovaným dopadem předchozích šoků (pandemické restriktce, energetická krize) na různé segmenty ekonomiky. Ochlazení pracovního trhu se zřetelněji projevovalo v subjektivních postojích zaměstnavatelů (zjišťovaných v rámci konjunkturálních průzkumů). V průběhu 1. pololetí se tak dále zhoršovala krátkodobá očekávání podniků v oblasti zaměstnanosti a zároveň ubývalo firem uvádějících nedostatek zaměstnanců jako bariéru svého růstu. Zaměstnanost v ekonomice i přesto stále významně rostla, byť zdaleka ne plošně, a často i za specifických okolností (postupné integrace ukrajinských uprchlíků). Počet volných pracovních míst v ekonomice se mírně snižoval při současném nevýrazném navýšení nezaměstnanosti. Příznivé postavení zaměstnanců na trhu práce doprovázené přetrvávajícím silným růstem životních nákladů domácností zvyšovalo tlak na mzdový růst. I přes dezinflační tendence v ekonomice zůstává meziroční pokles kupní síly mezd stále významný.

Celková zaměstnanost vystoupala na rekordní úroveň. Pomohlo tomu i oživení drobného podnikání, jež nastalo napříč hlavními odvětvími.

Celková zaměstnanost⁵⁶ letos znatelně rostla. Ve 2. čtvrtletí byla meziročně vyšší o 0,8 % (resp. 45 tis. osob) a mezikvartálně posílila dokonce o rovné 1 %. Počet pracovníků dosáhl rekordní úrovně (5,51 mil.), proti roku 2019 byl vyšší o 68 tis. K meziročnímu růstu zaměstnanosti významně přispělo oživení podnikatelské činnosti. Stavby sebezaměstnaných⁵⁷ se rozšířily o 2,4 %, a to zejména díky stavebnictví (+7 tis.), relativně nejvíce jich pak přibýlo v informačních a komunikačních činnostech (+10 %) a finančnictví (+6 %). Alespoň mírný růst počtu drobných podnikatelů nastal ve všech hlavních odvětvích. I přesto však zůstal v letošním 2. čtvrtletí počet sebezaměstnaných stále významně pod úrovní z roku 2019 (-4 %, 30 tis. osob)⁵⁸.

Počet zaměstnanců roste výhradně díky službám, kde jich přibýlo napříč všemi hlavními odvětvími.

Růst celkové zaměstnanosti ovšem i letos táhli zejména zaměstnanci. Ve 2. čtvrtletí jich ale meziročně přibýlo jen 28 tis. (+0,6 %, nejméně od vrcholu pandemie na počátku roku 2021). Na rozdíl od předchozího období došlo totiž letos ve 2. čtvrtletí k navýšení pracovních míst pouze v terciárním sektoru (kde měl ovšem růst z drtivé části plošný charakter). V něm se zřetelně projevilo více než 2% posílení zaměstnanosti ve veřejných službách, kde z důvodu zvýšené celospolečenské poptávky⁵⁹ vznikaly nové pozice v oblastech typicky spojených s vysokým zastoupením žen (vzdělávání, zdravotní a sociální péče). Nová zaměstnanecká místa vznikala, byť s nižší intenzitou, rovněž v tradičně dynamickém odvětví informačních a komunikačních činností. Stabilnější růst poptávky po pracovních signalizovalo i odvětví profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti, poskytující zejména služby pro podniky. Naproti tomu tradiční výrobní odvětví se vlivem silného růstu výrobních nákladů i vážnoucí zahraniční poptávky potýkala s narůstajícími problémy. Ve zpracovatelském průmyslu se tak ve 2. čtvrtletí růst počtu zaměstnanců poprvé po dvou letech zastavil (-0,9 %)⁶⁰, v primárním sektoru ekonomiky mírný pokles pokračoval, avšak pozvolnějším tempem než vloni.

Naopak ve zpracovatelském průmyslu ubylo zaměstnanců poprvé po dvou letech.

Proti rychlejšímu růstu odpracovaných hodin v službách působilo

Celkový počet odpracovaných hodin v ekonomice se v 2. čtvrtletí meziročně zvýšil o 0,9 % a podobně jako na počátku letošního roku rostl srovnatelně jako celková zaměstnanost (po

⁵⁶ Údaje o zaměstnanosti vycházejí z pojetí národních účtů. Jsou vyjádřeny ve fyzických osobách a očištěny o sezónní vlivy. Na rozdíl od údajů z podnikové statistiky či z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) zahrnují např. i odhad vlivu šedé ekonomiky.

⁵⁷ Z detailnějších údajů z VŠPS plyne, že počet zaměstnavatelů (podnikatelů se zaměstnanci) ve 2. čtvrtletí meziročně pouze stagnoval (po předchozích čtyřech letech poklesů). Tato skupina podnikatelů je v metodice národních účtů řazena do kategorie zaměstnanců.

⁵⁸ Ve váhově nejvýznamnějších segmentech ekonomiky – zpracovatelském průmyslu či uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství – byl letos jejich počet oproti počátku roku 2019 nižší o 11 %, resp. 7 %. Naopak nad svými předkrizovými počty se nacházeli sebezaměstnaní zejména v informačních a komunikačních činnostech (+12 %) a ve stavebnictví (+3 %).

⁵⁹ Např. počet žáků ve školním roce 2022/2023 meziročně rostl neobvykle na všech stupních vzdělávání současně (nejvíce na základních školách – o 4,5 %).

⁶⁰ Z detailnějších údajů podnikové statistiky plyne, že k meziročnímu poklesu evidenčního počtu zaměstnanců došlo ve 2. čtvrtletí ve všech váhově významnějších průmyslových oborech (výrobu motorových vozidel nevyjímaje).

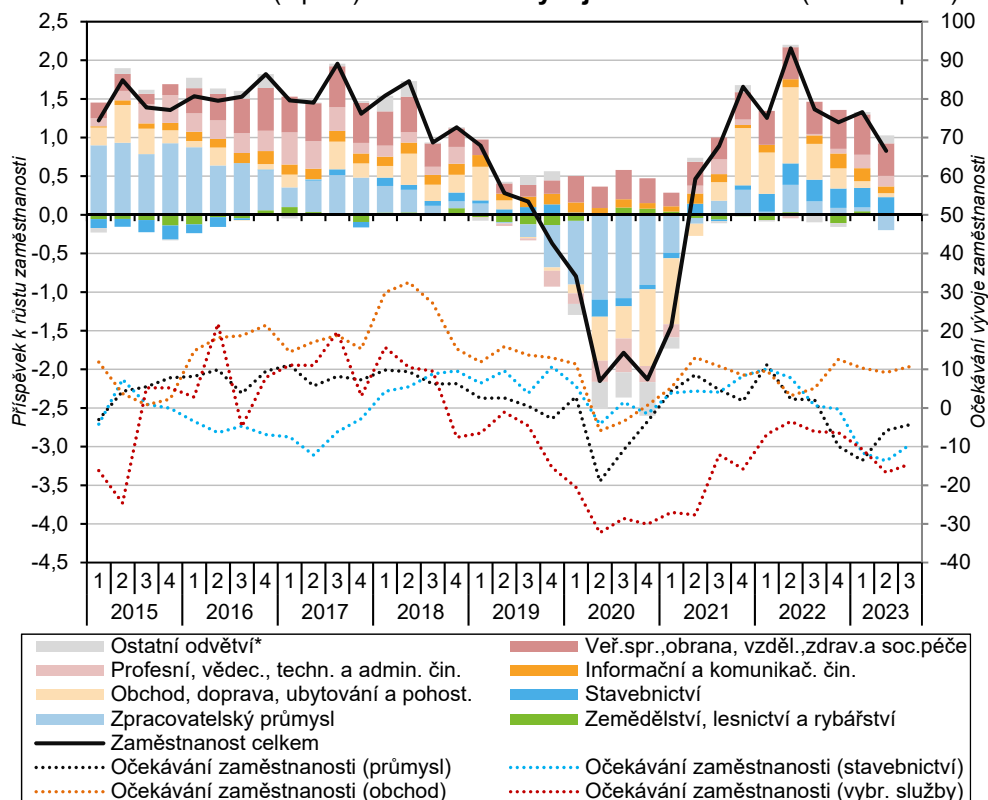
častější využívání zkrácených pracovních úvazků.

celý loňský rok přitom odpracovaná doba tempo růstu zaměstnanosti výrazně předbíhala). Proti svižnějšímu růstu odpracované doby letos působilo rozšiřování zkrácených pracovních úvazků (související s rostoucí zaměstnaností žen podpořenou uprchlickou vlnou i nově zavedeným daňovým zvýhodněním zkrácených úvazků). Růst odpracované doby významněji předbíhal dynamiku zaměstnanosti pouze v průmyslu.

Počet cizinců v zaměstnaneckém postavení v ČR překročil 800 tis. Jeho růst byl tradičně tažen občany Ukrajiny.

Vzhledem k dlouhodobě značně omezenému rezervoáru volných pracovních sil v Česku i silnému tlaku na optimalizaci výrobních nákladů poptávali tuzemští zaměstnavatelé nadále intenzivně nové pracovníky ze zahraničí. Snadnějšímu zaměstnávání cizinců pomáhají legislativní změny snižující administrativní náročnost v této oblasti. Po dočasném zpomalení přílivu zahraničních pracovníků do ČR na počátku letošního roku došlo ve 2. čtvrtletí opět k výraznějšímu nárůstu registrací. Letos na konci července pracovalo (dle evidence úřadů práce) v zaměstnaneckém postavení v ČR rekordních 803 tis. cizinců, oproti lednu 2022 o 105 tis. více (u Ukrajinců došlo k nárůstu ze 198 tis. na 273 tis., téměř z 80 % taženého ženami⁶¹). Přírůstek ostatních skupin cizinců byl za stejné období řádově menší⁶².

Graf č. 13 Celková zaměstnanost (meziročně v %), příspěvky odvětví k meziroční změně zaměstnanosti (v p. b.) a očekávání vývoje zaměstnanosti (saldo v p. b.)

* Těžba a energetika; Peněžnictví a pojišťovnictví; Činnosti v oblasti nemovitostí; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.
Poznámka: Saldo očekávání vyjadřuje rozdíl v p. b. mezi kategoriemi růst versus pokles zaměstnanosti v nejbližších třech měsících. Údaje jsou sezónně očištěny a vztahují se k druhému měsíci daného čtvrtletí.
Zdroj: ČSÚ (národní účty), Eurostat (konjunkturální průzkumy).

Očekávání podniků v oblasti zaměstnanosti se v 1. pololetí zhoršovalo. Mírný

Krátkodobá očekávání podniků v celé ekonomice v oblasti zaměstnanosti se v 1. pololetí 2023 dále oslabovala a v květnu dosáhla nejnižší úrovně od vrcholu pandemie (března 2021). Během letošních letních měsíců se však objevují náznaky stabilizace, neboť pesimismus podnikatelů v této oblasti se v žádném z hlavních odvětví již neprohluboval. Dle

⁶¹ Z občanů Ukrajiny registrovaných na úřadech práce tvořily ženy již 52 %. Nadpoloviční podíl žen se mezi významnějšími skupinami cizinců vyskytoval již pouze u občanů Ruska, Kazachstánu a Thajska. Bezmála již tři čtvrtiny registrovaných pracovníků z Ukrajiny nepotřebovaly v Česku speciální pracovní oprávnění (např. zaměstnaneckou kartu). Tímto se liší od většiny ostatních zaměstnanců z tzv. třetích zemí.

⁶² U občanů Slovenska činil 7,5 tis., Filipín (+3,0 tis.), Polska (+2,4 tis.), Ruska a Vietnamu (shodně +1,9 tis.), Indie (+1,8 tis.), Maďarska a Turecka (shodně +1,2 %), Kazachstánu (+1,0 tis.). Z významnějších cizineckých skupin v Česku klesl za posledních 1,5 roku pouze počet zaměstnanců z Běloruska (-0,3 tis.) a Bulharska (-0,1 tis.).

<p>optimismus si stále udržovali obchodníci.</p>	<p>údajů ze srpna 2023 plánovalo v nejbližších třech měsících snižovat počty zaměstnanců 12 % podniků v průmyslu, 18 % ve stavebnictví a 25 % ve službách, ale pouze 6 % v obchodu (kde si podniky udržují pozitivní výhled i přes klesající spotřebu domácností). Situace na úrovni dílčích odvětví v rámci průmyslu i služeb se odlišovala⁶³. Vlivem zhoršení celkových ekonomických výhledů i silného přílivu osob z Ukrajiny na tuzemský pracovní trh klesal ve většině hlavních odvětví podíl podniků, pro něž představuje nedostatek pracovní síly jednu z významných růstových bariér – nejvíce patrné to bylo ve stavebnictví (kde letos v srpnu po více než dvou letech již problém s lidskými zdroji nepředstavoval hlavní bariéru).</p>
<p>Obecná míra nezaměstnanosti i počet dlouhodobě nezaměstnaných se zvýšily jen mírně. Výraznější pohyb nastal u pracovní rezervy, její velikost je ovšem stále nízká.</p>	<p>Obecná míra nezaměstnanosti⁶⁴, jež po většinu loňského roku stagnovala blízko historického minima, se od počátku letošního roku začala lehce zvyšovat. V červenci tak bylo bez práce 2,3 % ekonomicky aktivních mužů (ve věku 15 až 64 let), resp. 3,4 % žen⁶⁵. V obou případech bylo meziroční navýšení jen mírné (0,3 až 0,4 p. b.) S tím korespondují také údaje o uchazečích o zaměstnání registrovaných na úřadech práce (ÚP), jejichž průběh odpovídal běžným sezónním vlivům⁶⁶. Významně nevzrostla ani dlouhodobá nezaměstnanost a lidé, kteří byli bez práce déle než jeden rok, stále tvořili jen mírně přes čtvrtinu všech nezaměstnaných. Druhý kvartál v řadě se však významněji navýšila velikost potenciální pracovní rezervy – počet ekonomicky neaktivních prací nehledajících, ale chtějících pracovat bylo totiž nejvíc za poslední dva roky (87 tis.)⁶⁷. Počet volných pracovních míst v nabídce ÚP byl sice letos ve všech měsících meziročně mírně nižší, v červenci ale již jen o 28 tis. (necelou desetinu). Za poklesem stály hlavně nízkokvalifikované pozice – ty i přesto stále tvoří jádro nabídky míst. Evidovaných míst je v ČR stále více než registrovaných uchazečů (zřetelnější převis uchazečů nad místy přetrvává jen ve strukturálně postižených regionech – Ústeckém a Moravskoslezském kraji). Obavy lidí z růstu nezaměstnanosti se od počátku letošního roku postupně snižovaly. U domácností současně oslabovaly negativní výhledy celkové hospodářské situace v ČR a pesimismus se mírnil i u předpokládané vlastní finanční kondice. I přesto byl počet lidí očekávajících v nejbližších dvanácti měsících růst nezaměstnanosti znatelně vyšší než v celém konjunkturálním období na konci minulé dekády</p>
<p>Obavy lidí z růstu nezaměstnanosti slably, přesto zůstaly nad dlouhodobým průměrem.</p>	<p>Průměrná hrubá mzda (na zaměstnance, při zohlednění délky úvazku) posílila letos ve 2. čtvrtletí meziročně o nominálních 7,7 %. Oproti tempu z počátku roku (+8,7 %) růst mírně zvolnil. To bylo letos patrné i na mezikvartální dynamice sezónně očištěné mzdy (v 1. čtvrtletí +2,2 %, ve 2. čtvrtletí +1,5 %). I přes deflační tendence v ekonomice zůstává meziroční pokles kupní síly průměrné mzdy stále významný, když ve 2. čtvrtletí činil 3,1 %⁶⁸. Snižování kupní síly zaměstnaneckých výdělků tak pokračovalo sedmý kvartál v řadě, což bylo nejdéle v historii samostatné ČR, a rovněž souhrnná hloubka poklesu za celé období byla bezprecedentní. Výše reálné mzdy (po sezónním očištění) v letošním 2. čtvrtletí tak odpovídala úrovni z 3. čtvrtletí 2017, podobně lze ovšem říct také u analogického srovnání</p>
<p>Meziroční i mezikvartální růst mezd ve 2. čtvrtletí zvolnil.</p>	<p>Průměrná hrubá mzda (na zaměstnance, při zohlednění délky úvazku) posílila letos ve 2. čtvrtletí meziročně o nominálních 7,7 %. Oproti tempu z počátku roku (+8,7 %) růst mírně zvolnil. To bylo letos patrné i na mezikvartální dynamice sezónně očištěné mzdy (v 1. čtvrtletí +2,2 %, ve 2. čtvrtletí +1,5 %). I přes deflační tendence v ekonomice zůstává meziroční pokles kupní síly průměrné mzdy stále významný, když ve 2. čtvrtletí činil 3,1 %⁶⁸. Snižování kupní síly zaměstnaneckých výdělků tak pokračovalo sedmý kvartál v řadě, což bylo nejdéle v historii samostatné ČR, a rovněž souhrnná hloubka poklesu za celé období byla bezprecedentní. Výše reálné mzdy (po sezónním očištění) v letošním 2. čtvrtletí tak odpovídala úrovni z 3. čtvrtletí 2017, podobně lze ovšem říct také u analogického srovnání</p>
<p>Pokles reálné mzdy byl svou hloubkou i délkou unikátní. Výše reálné</p>	<p>Průměrná hrubá mzda (na zaměstnance, při zohlednění délky úvazku) posílila letos ve 2. čtvrtletí meziročně o nominálních 7,7 %. Oproti tempu z počátku roku (+8,7 %) růst mírně zvolnil. To bylo letos patrné i na mezikvartální dynamice sezónně očištěné mzdy (v 1. čtvrtletí +2,2 %, ve 2. čtvrtletí +1,5 %). I přes deflační tendence v ekonomice zůstává meziroční pokles kupní síly průměrné mzdy stále významný, když ve 2. čtvrtletí činil 3,1 %⁶⁸. Snižování kupní síly zaměstnaneckých výdělků tak pokračovalo sedmý kvartál v řadě, což bylo nejdéle v historii samostatné ČR, a rovněž souhrnná hloubka poklesu za celé období byla bezprecedentní. Výše reálné mzdy (po sezónním očištění) v letošním 2. čtvrtletí tak odpovídala úrovni z 3. čtvrtletí 2017, podobně lze ovšem říct také u analogického srovnání</p>

⁶³ Redukci počtu zaměstnanců očekávaly (dle šetření z července 2023) podniky ve výrazné většině průmyslových oborů – jak energeticky náročných (hutnictví, kovovýroba, výroba stavebních materiálů, chemický průmysl či potravinářství), dále subdodavatelských oborů pro automobilový průmysl (elektrotechnika, gumárenství, plastikářství) či v řadě menších oborů (nápojový, textilní, oděvní, dřevozpracující a papírenský průmysl). Naopak mírně pozitivní výhledy přetrvávaly ve výrobě dopravních prostředků, počítačů, elektronických a optických přístrojů, z menších oborů pak ve farmacii, tiskárenství, obuvnictví či opravě a instalaci strojů a zařízení.

Ve službách byla negativní očekávání nejvíce patrná v pozemní dopravě, v peněžnictví, v telekomunikacích, ve vydavatelských činnostech, u cestovních kancelářích a agentur, opravě počítačů a výrobků pro osobní potřebu pro domácnost či v administrativních, kancelářských a jiných podpůrných činnostech pro podnikání. Naopak u řady jiných podnikových služeb (právní a účetnické činnosti, architektonické a inženýrské činnosti, služby pracovních agentur) či v oblasti pojišťovnictví, programování, kurýrních činnostech, pohostinství a skladování podniky předpokládaly spíše vyšší zaměstnanost.

⁶⁴ Není-li uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje o mírách nezaměstnanosti z VŠPS (dle metodiky ILO) a jsou očištěny o sezónní vlivy.

⁶⁵ Česku stále patřila významná pozice mezi státy EU. Nižší celkovou nezaměstnanost (osob ve věku 15–74 let) než v tuzemsku vykázala v červenci jen Malta (2,5 %). Mezi středoevropskými státy si držely nezaměstnanost pod 3 % Polsko i Německo, vyšší byla na Slovensku (5,8 %) a v Rakousku (5,6 %). V celé EU se tradičně s největšími problémy potýkalo Španělsko (11,6 %) a Řecko (10,8 %). Nezaměstnanost setrvala v EU (5,9 %) i v eurozóně (6,4 %) na velmi nízkých hodnotách, oproti letošnímu červnu stagnovala a ve srovnání s konjunkturálním rokem 2008 byla nižší o více než 1 p. b.

⁶⁶ Dle údajů MPSV činil sezónně neочиštěný podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 až 64 let na obyvatelstvu stejného věku loni v lednu 3,6 %, v červenci 3,3 % a v prosinci 3,7 %. Letos v lednu vystoupal na 3,9 % (nejvýše od května 2021), v červenci klesl na 3,5 %.

⁶⁷ Jen zlomek tohoto počtu je ovšem schopen nastoupit bezprostředně do práce. Významnou část pracovních rezerv totiž tvoří studenti a ženy na rodičovské dovolené.

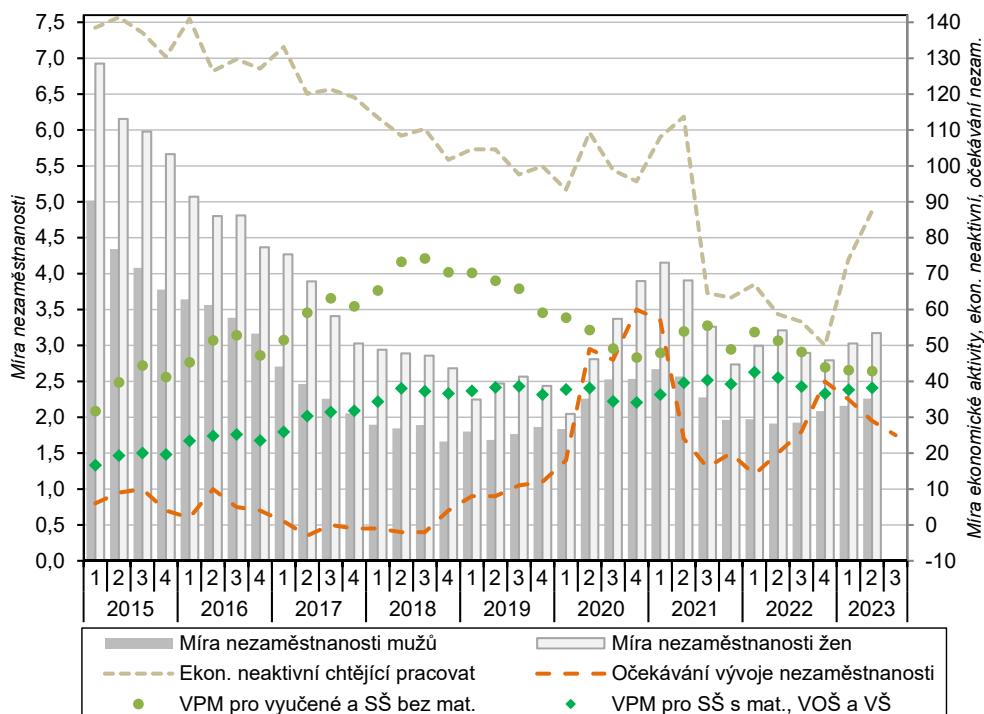
⁶⁸ Aktuální pokles byl však nejslabší v řadě od počátku loňského roku.

mzdy odpovídala úrovni z 3. čtvrtletí 2017.

reálné produktivity práce (při vyjádření na zaměstnanou osobu). Meziroční pokles reálné mzdy postihl letos ve 2. čtvrtletí téměř všechny odvětvové sekce (vyjma energetiky) i hlavní průmyslové obory (vyjma elektrotechniky a výroby motorových vozidel) a nastal i napříč všemi kraji ČR. Mzdový vývoj v 2. čtvrtletí 2023 tak pravděpodobně nadále představoval rozhodující faktor snížení celkové kupní síly tuzemských domácností⁶⁹.

Graf č. 14 Obecná míra nezaměstnanosti (v %, věk 15 až 64 let), ekonomicky neaktivní osoby chtějící pracovat* (v tis.), volná pracovní místa (v tis.) a očekávání vývoje nezaměstnanosti od domácností (v p. b.)**

Pozn.: Míry nezaměstnanosti jsou sezónně očištěny. VPM = volná pracovní místa (stav na konci čtvrtletí)
 *Jde o osoby, které nepracují, aktivně práci nehledají, ale přitom uvádějí, že by chtěly pracovat.
 **Sezónně očištěné saldo očekávání nezaměstnanosti v nejbližších 12 měsících (rozdíl mezi procentuální četností odpovědi domácností, růst a pokles vyjádřený v procentních bodech). Vztahuje se k prostřednímu měsíci daného čtvrtletí.
 Zdroj: ČSÚ (VŠPS, konjunkturální průzkum), MPSV (volná pracovní místa registrovaná na úřadech práce v ČR)

Tlaky na mzdový růst v tržní sféře zůstávaly relativně silné.

Ve směru růstu nominální mzdy působí stále relativně vysoká poptávka podniků po pracovní síle i zvýšený tlak zaměstnanců (pramenící často z napjatých rodinných rozpočtů vlivem prudkého růstu cen základních položek spotřebního koše). Prostor pro další svižné zvyšování mezd v tržní sféře existuje i díky vysoké a v posledních kvartálech dále rostoucí míře zisku nefinančních podniků. Mzdový růst v celé ekonomice naopak tlumila silící potřeba úspor v rozpočtové sféře⁷⁰, střednější navýšování minimálních mezd⁷¹ i rostoucí počet zahraničních pracovníků z „třetích zemí“⁷².

V sekundárním sektoru ekonomiky se mzdy

Za 1. pololetí 2023 vzrostla průměrná mzda mezi hlavními odvětvími nejvíce v malém a na kvalifikační požadavky náročném odvětví energetiky⁷³ (+18,7 %). V rekordním mzdovém

⁶⁹ Hrubý disponibilní důchod (HDD) domácností se v reálném vyjádření v 1. čtvrtletí 2023 meziročně snížil o 3,4 %, z toho objem mezd a platů v pojetí národních účtů se ve stejném období reálně propadl o 3,8 % (dle předběžných údajů klesl tento objem i ve 2. čtvrtletí, a to o 1,9 %). Mzdy a platy zohledňují (na rozdíl od podnikové statistiky) i další faktory, např. šedou ekonomiku, možné zvýšení ekonomické aktivity obyvatel, např. formou druhých zaměstnání či dohod o provedení práce. HDD zahrnuje vedle mezd a platů i příjmy plynoucí z podnikání či z vlastnictví kapitálu a také sociální transfery od státu, vč. donedávna plně valorizovaných starobních důchodů (efekt úpravy valorizačního schématu z důvodu úsporných opatření se poprvé projevil v červnu 2023).

⁷⁰ Výjimkou bylo odvětví veřejné správy, obrany a sociálního zabezpečení. Od 1. září 2022 došlo k 10% navýšení platových tarifů u zaměstnanců spadajících pod služební zákon. Od ledna 2023 se zvýšily i platové tarify u vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů (o 10 %).

⁷¹ Od ledna 2023 došlo k navýšení minimální mzdy o 6,8 % (srovnatelné jako v předchozím roce). Na rozdíl od praxe z minulých let však nebyl posun minimální mzdy doprovázen zvýšením hranice u tzv. zaručených mezd (ta letos vzrostla jen v osmé – kvalifikačně nejvyšší kategorii prací –, v níž ale minimální mzdu patrně pobírá jen zlomek zaměstnanců).

⁷² Např. medián mzdy občanů Ukrajiny se v 1. pololetí dle předběžných údajů zvýšil nejméně ze všech významnějších cizineckých skupin zaměstnanců – meziročně o 6,2 % (na méně než 30 tis. korun), přitom na celém trhu práce vzrostla střední úroveň mzdy o 7,2 %.

⁷³ Zahrnuje výrobu a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu.

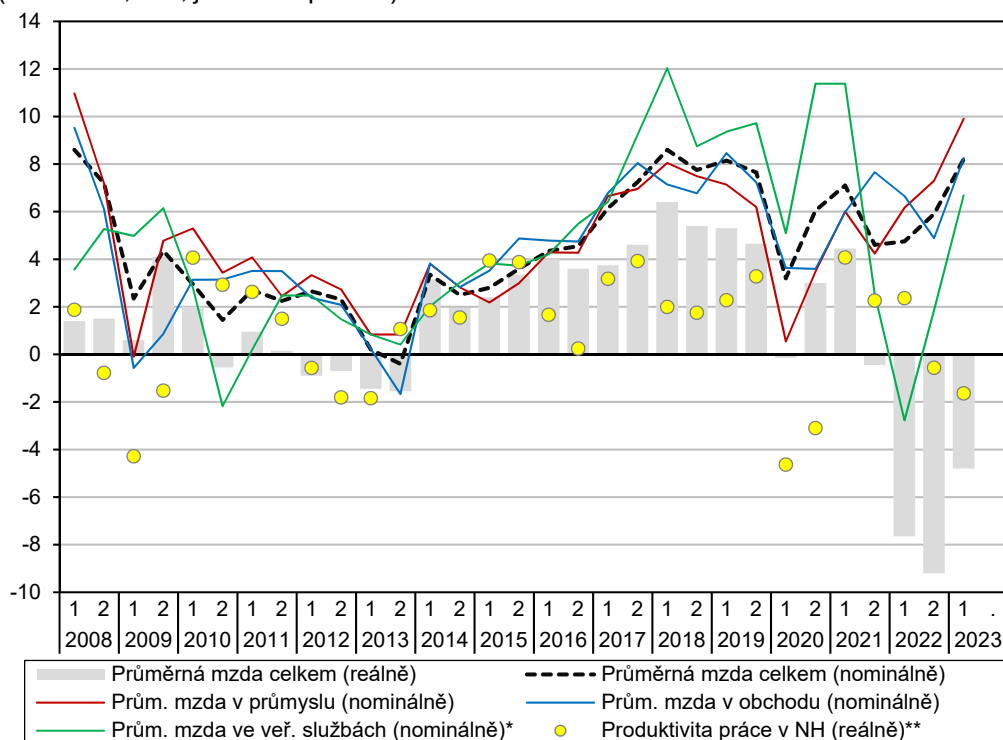
zvyšovaly nadprůměrně. V rámci zpracovatelského průmyslu se projevily rozdílné hospodářské výsledky dílčích oborů.

Z tržních odvětví služeb narostly mzdy relativně nejvíce v oblasti nemovitostí a v odvětví ubytování, stravování a pohostinství.

tempu se promítly zejména mimořádné odměny vyplacené na počátku roku. Průměrná měsíční výše výdělků zde přesáhla 71 tis. korun a přiblížila se hladině v nejlépe placených odvětvích ekonomiky (finančnictví a oblasti ICT). Příznivé hospodářské výsledky v roce 2022 se stále odrážejí se svižným mzdovým tempem v těžbě a dobývání (+11 %). Mírně nadprůměrným tempem se letos, podobně jako po většinu loňského roku, zvyšovaly výdělky ve zpracovatelském průmyslu. Situace však zde byla v dílčích oborech v závislosti na hospodářské kondici firem dosti diferencovaná (mzdové tempo v elektrotechnice či výrobě aut bylo oproti výrobě stavebních materiálů skoro dvojnásobné).

V rámci tržních odvětví služeb se letos pololetní průměrné mzdy zvýšily nejvíce ve váhově malém odvětví činnosti v oblasti nemovitostí (+10,7 % meziročně⁷⁴) a jejich výše se přiblížila hranici 40 tis. korun. Naopak v ubytování, stravování a pohostinství nedosahovala ani 25 tis. korun, a to i přes vyšší mzdové tempo (+9,8 %) odrážející také pokračující zotavování příjezdového cestovního ruchu. Ve významných odvětvích obchodu či dopravy a skladování mzdová dynamika kopírovala situaci v celé ekonomice, zároveň šlo o jednu z mála oblastí služeb, kde počet zaměstnanců nerostl (projevila se provázanost na slábnoucí zpracovatelský průmysl). Naopak nové zaměstnance (převážně agenturní pracovníky na pozice s nižší kvalifikací) nabíralo odvětví administrativní a podpůrné činnosti, což zde vyústilo ve slabší růst průměrných výdělků (7,1 %), jejichž měsíční výše nepřesáhla 30 tis. korun. Nejnižšího mzdového tempa docílilo odvětví ostatní činnosti⁷⁵ (+3,8 %), absolutně jen 1 158 korun (tj. pouhá desetina přírůstku dosaženého v energetice). Nízké tempo lze vysvětlit výrazným oživením zaměstnanosti (+5,4 %), k němuž zde došlo poprvé od vzplanutí pandemie.

Graf č. 15 Průměrná nominální a reálná mzda a reálná produktivita práce
(meziročně, v %, jednotlivá pololetí)

*Zahrnuje odvětví s významnou rolí vládního sektoru: Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a sociální péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.

**Vyjadřuje reálný HDP vztahený na 1 pracovníka (ve fyzických osobách)

Zdroj: ČSÚ

⁷⁴ Po zohlednění svižného růstu zaměstnanosti zde objem vyplacených mezd vzrostl skoro o pětinu a vyrovnal se tak odvětví energetiky.

⁷⁵ Jde z hlediska zaměstnanosti o relativně malé odvětví zahrnující různorodé spektrum aktivit. Jedná se zejména o profesní organizace, odborové svazy, spolky a občanské iniciativy, ale také opravy počítačů a výrobků pro osobní potřebu a dále o osobní služby pro domácnost (např. kosmetické, kadeřnické, čistírný oblečení aj.).

Souhrnný mzdový růst v odvětvích s významnou rolí státu za úrovní celé ekonomiky nadále zaostával.

Mzdy v odvětvích s významnou rolí státu⁷⁶ rostly letos meziročně v 1. pololetí, stejně jako po celý loňský rok, podprůměrně (+6,7 %) a k růstu mzdy v celé ekonomice tak přispívaly negativně (-0,5 p. b.). Nejvyšší úroveň i dynamiku výdělků (+9,7 %) zaznamenala veřejná správa (vč. obrany a povinného sociálního zabezpečení), kde však došlo v předchozích dvou letech k faktickému zmrazení platové úrovně. Opačně na tom bylo vzdělávání, kde se po silném mzdovém růstu v předchozím období (2018 až 2021) projevilo citelné zpomalení tempa (letos +4,3 %⁷⁷) a pololetní mzdová úroveň nedosahovala ani 40 tis. korun měsíčně. Vyšší, ale stále podprůměrná tempa vykázaly letos výdělky v oblasti zdravotní a sociální péče a také v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech.

Celková mzdová diference se letos nepatrně prohloubila.

Medián mzdy v celé ekonomice se v 2. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšil o 7,8 %. Medián mzdy mužů tak činil měsíčně 39,8 tis. korun, u žen dosahoval 33,9 tis. korun. Jestliže v 1. čtvrtletí 2023 (shodně jako po celý loňský rok) rostly procentuálně rychleji výdělky mužů, v následujícím kvartálu se situace obrátila. Mezera mediánových mezd mezi oběma pohlavími dosahovala ve 2. čtvrtletí rovných 15 %. Celkové mzdové diference se meziročně nepatrně zvýšily. V obou letošních kvartálech totiž rostla hodnota nejvyššího mzdového decilu rychleji než dolního decilu. Medián mzdy vysoce kvalifikovaných pracovníků posiloval díky svižnému růstu výdělků vedoucích a řídicích pracovníků (za 1. pololetí meziročně +8,3 %), současně byl však tlumen slabší dynamikou mezd specialistů (+5,3 %), do níž výrazněji promlouval střídmější růst výdělků v rozpočtové sféře.

⁷⁶ Pro zjednodušení zahrnuje odvětví Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a sociální péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.

⁷⁷ Do růstu průměrných mezd se zde promítlo navýšení platových tarifů nepedagogickým pracovníkům o 10 %, realizované od loňského září.

7. Měnové podmínky

Kurz koruny vůči dolaru i euru ve 2. čtvrtletí posiloval.

Nastavení měnověpolitických sazeb zůstalo ve 2. čtvrtletí na konstantní úrovni. Dvoutýdenní repo sazba tak dosahovala již rok 7,00 %⁷⁸, diskontní sazba byla dále nastavena na 6,00 % a lombardní sazba na 8,00 %. Kurz koruny vůči euru během 2. čtvrtletí kolísal. Začátkem března začala koruna na úrovni 23,43 CZK/EUR, ale do poloviny měsíce oslabil až ke 24,02 CZK/EUR. Do poloviny dubna pak koruna opět posilovala (až k 23,28 CZK/EUR), ale pak až do konce června měl kurz mírně oslabující trend (ke 30. 6. kurz činil 23,73 CZK/EUR). Celkový průměr za kvartál dosáhl hodnoty 23,59 CZK/EUR, což znamenalo poměrně výrazné meziroční posílení (o více než korunu, 4,3 %) a kurz byl i mezičtvrtletně o 0,8 % silnější. Kurz koruny vůči dolaru se v průběhu kvartálu pohyboval v širším pásmu od 22,66 CZK/USD až k nejsilnějšímu úrovním těsně nad 21 korunami. V průměru kurz dosáhl 21,67 CZK/USD, takže meziročně posílil o 6,4 % a mezičtvrtletně o 2,2 %. Vývoj kurzu koruny vůči euru i dolaru tak měl v cenách zahraničního obchodu protiinflační efekt.

Snižovaly se výnosy vládních dluhopisů se střednědobou a dlouhodobou splatností.

Neměnná úroveň měnověpolitických sazeb znamenala také stabilitu úrokových sazeb mezibankovního trhu. Tříměsíční sazba PRIBOR tak podobně jako ostatní splatnosti v průběhu 2. čtvrtletí jen drobně klesla⁷⁹ (o 0,05 p. b. na 7,15 % ke konci června). Průměrné výnosy vládních dluhopisů v případě střednědobých a dlouhodobých splatností v průběhu 2. kvartálu také mírně klesaly. U střednědobých dluhopisů se výnos snížil o 0,25 p. b. na 4,64 % a u dlouhodobých o 0,32 p. b. na 4,35 %. České vládní dluhopisy s krátkodobou splatností ke konci června dosahovaly průměrné úrokové sazby ve výši 5,37 %, což představovalo drobný nárůst o 0,08 p. b.

Úročení vkladů již výrazněji nerostlo.

Klientské úrokové sazby na vkladech po roce postupného nárůstu už v 1. čtvrtletí dosáhly vrcholu a ve 2. čtvrtletí setrvaly téměř neměnné. Průměrná úroková sazba jednodenních vkladů domácností ke konci června činila 1,52 % (-0,02 p. b.) a na běžných účtech to bylo 0,28 % (+0,04 p. b.). Také průměrné úročení vkladů s dohodnutou splatností se ve 2. kvartálu zvyšovalo spíše kosmeticky (+0,07 p. b.) na 6,11 %. Nefinančním podnikům rostlo průměrné úročení běžných účtů také jen mírně (+0,09 p. b. na 1,10 % ke konci června). Vklady s dohodnutou splatností u nich byly průměrně úročeny 6,53 % (+0,04 p. b.). Celkový objem klientských vkladů byl ke konci 2. čtvrtletí meziročně vyšší o 7,7 % a tempo tak mírně posílilo. Výrazně zrychlil růst vkladů nefinančních podniků (13,7 %) i finančních institucí (40,8 %). Také v případě domácností⁸⁰ meziroční růst vkladů posílil (5,7 %).

Domácnosti dál čelily rostoucím úrokovým sazbám úvěrů na bydlení.

Spotřební úvěry domácností byly ke konci června úročeny v průměru 9,51 %, což je téměř nezměněná úroveň ve srovnání s koncem března (+0,02 p. b.). Objem úvěrů na spotřebu, které byly domácnostem poskytnuty, ve 2. čtvrtletí meziročně vzrostl o 10,2 %, což představuje výrazné zrychlení tempa. Průměrné úročení úvěrů na bydlení ve 2. čtvrtletí vzrostlo o 0,21 p. b. na 5,4 %. Objem poskytnutých úvěrů na bydlení byl ke konci června meziročně vyšší o 4,8 % a tempo tak mírně zrychlilo ve srovnání s rekordně nízkou úrovní předchozího kvartálu. Drtivou většinu z poskytnutých úvěrů na bydlení tvoří hypoteční úvěry (ty se navýšily o 4,8 %), ale v posledním roce je patrné prudké posílení objemu standardních úvěrů ze stavebního spoření. Ty byly ke konci června meziročně vyšší o 24,3 %. Objem nových hypotečních úvěrů⁸¹ za 2. čtvrtletí (21,8 mld. korun) byl podobný jako v 1. kvartálu. Z toho čisté nové úvěry včetně navýšení tvořily 10,5 mld. korun a ostatní nová ujednání 9,7 mld.

⁷⁸ Není-li uvedeno jinak, je zdrojem údajů v této kapitole databáze ARAD České národní banky. Hodnoty směnných kurzů jsou rovněž převzaty od ČNB.

⁷⁹ Není-li uvedeno jinak, je změnou úrokových sazeb myšlen rozdíl mezi hodnotou ke dni 30. 6. 2023 a 31. 3. 2023.

⁸⁰ Obyvatelstvo včetně živnostníků.

⁸¹ V nových smlouvách jsou zahrnuty i refinancované úvěry a ostatní ujednání. Refinancované úvěry zahrnují stávající smlouvy sjednané nově u jiné banky, zatímco ostatní nová ujednání jsou stávající smlouvy sjednané s novými podmínkami u stejné banky.

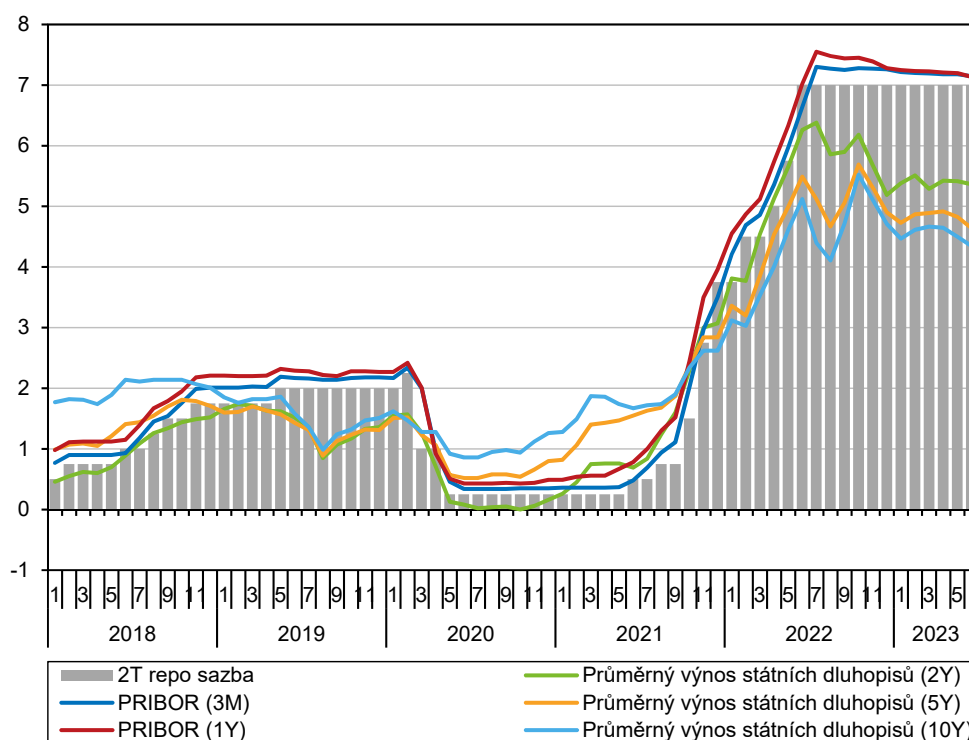

Pokračuje tak proces projednávání končících fixací úvěrů vzniklých v průběhu posledních let hypotečního boomu. Jen zlomek nových smluv tvořily refinancované úvěry (1,6 mld. korun).

Nefinančním podnikům naopak úrokové sazby úvěrů mírně klesaly.

Nefinančním podnikům se úvěrové financování ve 2. čtvrtletí mírně zlevnilo. Průměrná úroková sazba úvěrů v objemu do 7,5 milionu korun včetně klesla o 0,63 p. b. na 8,03 %, u objemu mezi 7,5 a 30 miliony se snížila o 0,20 p. b. na 8,94 % a v nejvyšší kategorii úvěrů nad 30 milionů se úročení snížilo drobně o 0,09 p. b. na 9,11 %. Úvěry a pohledávky nefinančních podniků celkem meziročně vzrostly o 5,9 %. Tempo růstu tak posílilo. Pokračoval propad objemu úvěrů denominovaných v korunách (-7,4 %), který se ale zmírnil ve srovnání s předchozími třemi kvartály. Úvěry v cizí měně byly naopak meziročně vyšší o 25,3 %⁸². Páté čtvrtletí v řadě nárůst dosáhl dvouciferného tempa a podíl úvěrů v cizí měně na celkovém objemu vyšplhal ke konci června na 47,9 %. Výrazně meziročně rostly úvěry poskytnuté v peněžnictví a pojišťovnictví (20,7 %), výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla, vzduchu, vody a odpadních vod (13,3 %) a ve stavebnictví (12,6 %). Naopak se propadly úvěry v informačních a komunikačních činnostech (-20,7 %) a také v dopravě a skladování (-11,4 %).

Graf č. 16 Tržní úrokové sazby (v %)

Zdroj: ARAD, ČNB

⁸² Úvěry v cizí měně začaly prudce růst po začátku opětovného zvyšování měnověpolitických sazeb v červnu 2021.

8. Státní rozpočet

Schodek hospodaření SR se meziročně ztelně prohloubil, čemuž nezabránil ani svižný růst příjmů z rozpočtu EU.

Hospodaření státního rozpočtu (SR)⁸³ vykázalo v 1. pololetí 2023 schodek 215,4 mld. korun, jenž představoval již bezmála tři čtvrtiny celoročního plánovaného deficitu⁸⁴. Hluboké schodky dosahuje SR již čtvrtým rokem v řadě, výraznější než dosavadní letošní deficit přineslo jen 1. pololetí 2021 (kdy vrcholila pandemie covidu-19 i její citelné dopady na příjmovou i výdajovou stranu SR). Letošní schodek byl navíc zmírněn příjmy z Národního plánu obnovy. Pololetní saldo SR po očištění všech příjmů a výdajů souvisejících se společnými projekty ČR a EU mírně přesáhlo 250 mld. korun a meziročně se prohloubilo o 68,6 mld. korun (saldo bez tohoto očištění pak analogicky o 32,4 mld.).

Růst příjmů SR byl nejvíce tažen celkovým daňovým inkasem. Jeho dynamika ale slábla. Bilanci SR podpořily stabilně rostoucí příjmy z pojistného na sociální zabezpečení, příznivý vliv měly také silící příjmy z rozpočtu EU.

Celkové příjmy SR v 1. pololetí i vlivem vysokého cenového růstu v ekonomice meziročně svižně rostly (16,5 %), rozpočtové očekávání však zcela nenaplnily⁸⁵. Za posílením příjmů stálo zejména vyšší inkaso daní bez pojistného (+51,4 mld. korun). Tempo růstu celostátního daňového inkasa ovšem letos během 1. pololetí sláblo (1. čtvrtletí +15,4 %, 2. čtvrtletí +12,5 %) a zůstalo ve stínu rekordního tempa z 1. pololetí 2022 (+18,7 %). Tento vývoj byl ovlivněn pokračujícím poklesem spotřeby domácností, jenž nepříznivě ovlivnil inkaso nepřímých daní. Za rozpočtovým očekáváním naopak zatím nezaostávaly příjmy z pojistného na sociální zabezpečení (zahrnující i příspěvky na státní politiku zaměstnanosti), které meziročně vzrostly o 29 mld. korun. O bezmála 50 mld. pak posílily nedaňové příjmy (vč. kapitálových příjmů a přijatých transferů). Primárně se o to zasloužila jejich váhově dominantní položka, tj. příjmy z EU a Finančních mechanismů⁸⁶ (+44,6 mld. korun), u nichž se projevilo zásadní červnové navýšení příjmů vlivem prostředků z Nástroje EU na podporu oživení (realizovaných v tuzemsku prostřednictvím Národního plánu obnovy).

Výběr daně z příjmů právnických osob pokračoval ve svižném tempu a nad úroveň očekávání rozpočtu.

K růstu celkových daňových příjmů SR přispěla v 1. pololetí 2023 nejvíce korporátní daň, jejíž inkaso meziročně posílilo skoro o čtvrtinu (+20,9 mld. korun). Ve svižně rostoucím výběru této daně, jenž převyšuje rozpočtové očekávání, se odráží i dlouhodobě vysoká míra zisku nefinančních podniků v ČR (ta se od počátku loňského roku nepřetržitě zvyšovala). Na vysokém inkasu se podílely i firmy v oblasti finančního sektoru. Nad rámec standardní daně z příjmů právnických osob získal SR v 1. pololetí i odvody z nadměrných příjmů od energetických firem⁸⁷ (12,8 mld. korun). Naopak u jiného mimořádného příjmu – daně z neočekávaných zisků⁸⁸ – se předpokládají první splátky podniků až letos v září⁸⁹.

Svižný růst inkasa daně z příjmu fyzických osob pramenil z příznivé pozice zaměstnanců na pracovním trhu i z růstu úrokových sazeb na vkladech.

Svižně vzrostl i příjem SR z daně z příjmů od fyzických osob (DPFO), když byl meziročně vyšší o 25,2 %, resp. o 13,3 mld. korun). Hlavní zásluhu na tom měla klíčová příjmová daň placená plátcí (ze závislé činnosti)⁹⁰, do níž se promítal přetrvávající růst zaměstnanosti i mírně zrychlující růst průměrné mzdy. V menší míře se zde projevily i vliv daňových změn (pokračující navýšování daňové slevy na poplatníka, zrušení kompenzačního bonusu na pomoc drobným podnikatelům za pandemie). Dařilo se i inkasu DPFO vybírané srážkou, na níž stát vybral meziročně o 45 % více (i díky růstu úrokových sazeb či vyššímu počtu osob pracujících na dohody). Naopak výběr váhově méně významné daně DPFO placené poplatníky, jež cílí hlavně na drobné podnikatele, se meziročně skoro o pětinu snížil⁹¹.

⁸³ Pokud není uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje týkající se státního rozpočtu z dat Ministerstva financí o pokladním plnění.

⁸⁴ Dle zákona č. 449/2023 Sb. o státním rozpočtu na rok 2023 schváleného 30. listopadu 2022.

⁸⁵ Na očekávaném růstu souhrnných příjmů SR za rok 2023 (+19,5 %) by se měly zásadně podílet inkasa „sektorové“ daně u podniků z neočekávaných zisků a odvody z nadměrných příjmů (prvotně odhadované na 100 mld. korun, aktuálně na 64,5 mld.), dále např. navýšení očekávaných příjmů z emisních povolenek (na 82,5 mld.) a významně posílený převod z tzv. privatizačního účtu (na 45 mld.).

⁸⁶ Zahrnují příjmy z rozpočtu Evropské Unie a z Finančních mechanismů EHP/Norska/Švýcarska.

⁸⁷ Tento odvod (zdaněný 90% sazbou) představuje rozdíl mezi skutečným příjmem a stropem tržního příjmu z prodeje elektřiny nad stanovenou hranici (za období od 1. prosince 2022 do konce roku 2023).

⁸⁸ Ta se týká energetických, petrochemických a těžebních firem a zahrnuje rovněž velké banky.

⁸⁹ Nicméně původní rozpočtový odhad tohoto celoročního inkasa byl již letos v dubnu razantně revidován (z 85 mld. korun na 28 mld. korun), v srpnu pak došlo k dílčí korekci očekávaného výnosu směrem nahoru (na 46 mld. korun).

⁹⁰ Celostátní inkaso DPFO ze závislé činnosti (na úrovni všech veřejných rozpočtů) letos ovšem stále zaostávalo o celou pětinu za úroveň z 1. pololetí 2019. Klíčovou roli zde sehrálo snížení daňového zatížení práce od roku 2021 (v souvislosti se zrušením tzv. superhrubé mzdy).

⁹¹ V červenci měla na výběr této daně pozitivní dopad úhrada vyrovnání za zdaňovací období roku 2022. Inkaso daně od ledna do července zaostalo za loňskou úrovní již jen o 3 %. Schválený státní rozpočet počítá na letošní rok s celoročním poklesem výběru této daně.

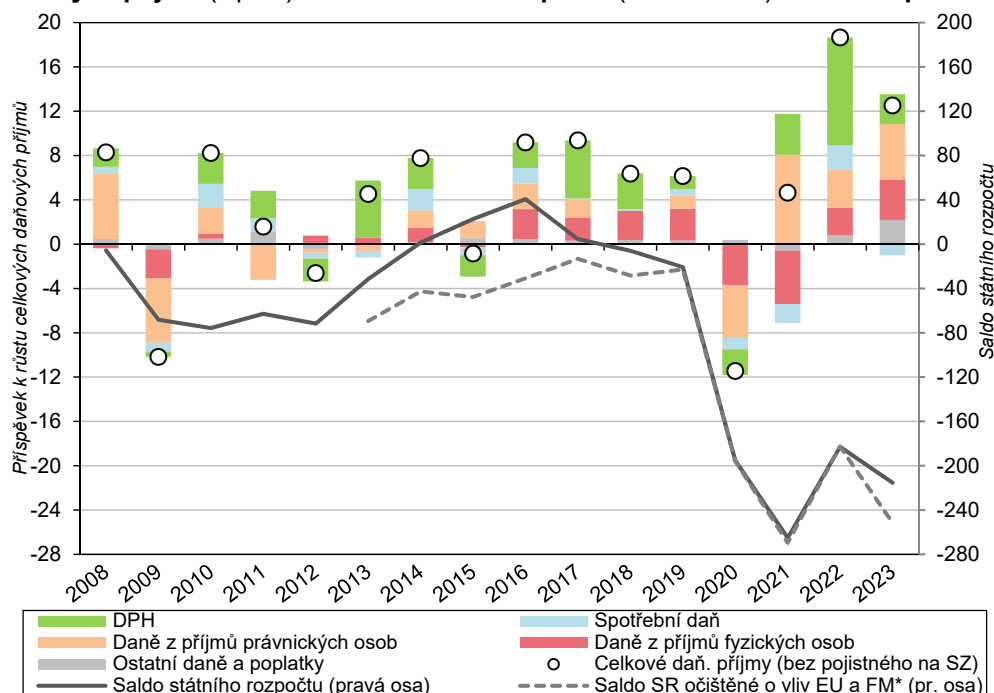
Tempo růstu výběru DPH během 1. pololetí dále sláblo.

Nejvýznamnějším daňovým příjmem pro SR zůstává tradičně DPH. V 1. pololetí 2023 jeho inkaso meziročně posílilo o 6,1 % (během pololetí tempo výběru dále sláblo, v samotném 2. čtvrtletí činilo jen 3,2 %). Z pohledu výběru daně byl pozitivní efekt vysokého růstu spotřebitelských cen korigován negativním vlivem poklesu spotřeby domácností (ten v meziročním pohledu trval šest kvartálů v řadě⁹²). Růst inkasa byl v řádově menší míře tlumen i zvýšením limitu tržeb pro registraci DPH⁹³.

Meziroční pokles výběru spotřebních daní nastal u všech významných komodit. Celkové inkaso zřetelně zaostávalo za předkrizovým rokem 2019.

Na spotřební dani (včetně energetických daní a daně z digitálních služeb) plynulo v 1. pololetí do SR meziročně o 7,6 % (resp. o 5,6 mld. korun) méně. Výše inkasa tak zatím zřetelně nenaplnovala rozpočtové očekávání (obdobně jako u DPH). Výběr daně klesá již od poloviny loňského roku a jeho dosavadní letošní výše byla o desetinu pod úrovní z 1. pololetí 2019. Meziročně se letos snížil výběr všech váhově významnějších položek spotřební daně. Klíčový byl pokles inkasa daně z minerálních olejů (-7,2 %), výrazně ovlivněný dočasným snížením daňové sazby u motorové nafty⁹⁴. Projevil se patrně i dopad poklesu objemu nákladní dopravy vlivem nižšího obratu zboží zahraničního obchodu. Klesl rovněž výběr daně z tabákových výrobků (-8,3 %), a to i přes pokračující navyšování daňové sazby. Silnější vliv na inkaso totiž měla změna nákupních preferencí domácností (přesun spotřeby k alternativním produktům, v tuzemsku méně zdaněným, posílení přeshraničních nákupů). SR získal meziročně méně i na dani ze specifických komodit (líh, víno, pivo), patrně v důsledku omezení zbytných výdajů tuzemských domácností. Úsporné chování domácností i firem vyústilo v razantní pokles výběru energetických daní.

Graf č. 17 Příspěvek dílčích příjmů k meziročnímu růstu celostátního inkasa daňových příjmů (v p. b.) a saldo státního rozpočtu (v mld. korun) v rámci 1. pololetí

Poznámka: Údaje očistěné o vliv prostředků z EU a Finančních mechanismů jsou k dispozici od roku 2013.
 *Ostatní daně a poplatky zahrnují zejména daň z nemovitých věcí, daň z hazardních her, dálniční poplatek, mýtné a v roce 2023 nově rovněž odvod z nadměrných příjmů.
 Zdroj: MF ČR

Potřeba mimořádných transferů se promítala do svižného růstu celkových výdajů SR, jejichž tempo

Celkové výdaje SR v 1. pololetí 2023 meziročně vzrostly o 16,8 % (+162,6 mld. korun), jejich tempo zatím převyšovalo celoroční rozpočtové očekávání (o 4 p. b.). Do silného růstu výdajů SR se promítala jak pomoc státu související s vysokými cenami energií (dosud nedostatečně kompenzovaná mimořádnými příjmy ze zdanění vybraných sektorů

⁹² Ve 2. čtvrtletí 2023 se však mezikvartální pokles výdajů na konečnou spotřebu domácností zastavil (+0,2 %).

⁹³ Jde o zvýšení z 1 na 2 mil. korun, které vstoupilo v platnost od ledna 2023.

⁹⁴ Od června do konce září 2022 byla snížena sazba spotřební daně z benzínu a motorové nafty o 1,5 korun na 8,45 korun na litr. U nafty bylo toto opatření prodlouženo až do konce července 2023.

převyšovalo rozpočtové očekávání.	ekonomiky), tak dopady přetrvávající pádivé inflace (valorizace důchodů, vyšší objem vyplacených sociálních dávek, rostoucí splátky státního dluhu). Na rozdíl od 1. pololetí 2022 přispěly letos k meziročnímu růstu výdajů SR nejen investice, ale i běžné výdaje.
Fiskální expanze v 1. pololetí souvisela primárně se zákonnými valorizacemi důchodů.	Běžné výdaje SR v 1. pololetí meziročně posílily o 16,8 % (+151,7 mld. korun), což představovalo nejvyšší tempo v současném miléniu ⁹⁵ . Hlavní zdroj fiskální expanze představovaly výdaje na sociální dávky, jejichž objem narostl o šestinu (resp. 62,5 mld. korun). Klíčovou roli u nich tradičně sehrály výdaje na důchody, jež vystoupaly na 342,2 mld. korun a úroveň z 1. pololetí loňského roku překonaly o rekordních 19,8 % ⁹⁶ . V jejich dynamice se kromě loňských navýšení promítá i řádná zákonná valorizace od ledna 2023 (+4,7 %) a mimořádné zvýšení od června (za již upravených legislativních podmínek, o 3,9 %) a dále také nově zavedený pravidelný příspěvek za každé vychované dítě (500 korun). Počet příjemců důchodů navzdory vyššímu zájmu o předčasné penze ⁹⁷ klesal, byť mírnějším tempem (-0,3 % meziročně) než v předchozích dvou letech. Ačkoliv stále dobrá kondice tuzemského trhu práce podporovala pokračující solidní růst příjmů důchodového pojištění, jeho meziroční tempo nebylo letos oproti výdajům na důchody ani poloviční (+8,9 %) ⁹⁸ . Saldo systému důchodového pojištění ⁹⁹ se proto v 1. pololetí propadlo do rekordního deficitu (-40,3 mld. korun), meziročně čtyřnásobně vyššího.
Pokles počtu příjemců starobních důchodů navzdory vyššímu zájmu o předčasné penze pokračoval.	
K meziročnímu zrychlení růstu výdajů na nedůchodové sociální dávky nejvíce přispělo vyšší čerpání příspěvků na bydlení.	Na nedůchodové sociální dávky putovalo ze SR v 1. pololetí 93,3 mld. korun a meziroční růst výdajů zrychlil na 6,9 % (skoro dvojnásobné tempo než o rok dříve). K letošnímu růstu zásadně přispěly výdaje na státní sociální podporu (SSP, +5,3 mld. korun), u nichž došlo k výraznému zvýšení objemu vyplacených příspěvků na bydlení ¹⁰⁰ (+113 %, hlavně v důsledku vysokých cen energií a zvýšení nákladů uznatelných pro výplatu, dále růstu povědomí o možnosti čerpání této pomoci v populaci, jakož i zjednodušení procedury podání žádosti o dávku). Rostl také objem vyplacených přídatků na dítě (+62 %, zejména vlivem jejich plošného navýšení i nárůstu životního minima). Opačně působil pokles čerpání stále váhově dominantní položky SSP – rodičovských příspěvků (-5,7 %). K němu došlo (po skokovém navýšení v roce 2020) třetím rokem v řadě. Z dalších podpor se zvýšily dávky sociální péče (+1 mld. korun). Zatímco loni stála za jejich prudkým růstem hlavně nově zavedená humanitární dávka pro uprchlíky z Ukrajiny, letos to byly příspěvky na živobytí (+30 %), které pomáhají jednotlivcům či rodinám při nedostatečném příjmu (čerpání humanitárních dávek se současně mírně snížilo – o 6 %). Svižně rostly také objemově méně významné dávky pro zdravotně postižené, především vlivem vyšších příspěvků na mobilitu.
Výdaje na rodičovské příspěvky, podobně jako na dávky nemocenského pojištění, klesly třetím rokem v řadě.	Po loňském poklesu letos v 1. pololetí mírně rostl objem vyplacených podpor v nezaměstnanosti (+6,7 %), a to při stagnaci počtu registrovaných uchazečů o práci ¹⁰¹ . Výdaje na dávky nemocenského pojištění se díky zlepšení epidemické situace meziročně snížily (-4,9 %), a to třetím rokem v řadě. Stále však více než o pětinu převyšovaly úroveň z 1. pololetí 2019 a představovaly tak pro SR nezanedbatelný výdaj (24,2 mld. korun). Navzdory svižnému růstu výběru pojistného tyto dávky i letos převyšovaly příjmy z pojistného, tento schodek se nicméně meziročně zredukoval na polovinu (o 3 mld. korun).

⁹⁵ V 1. pololetí 2020, resp. 2021, kdy byly běžné výdaje SR razantně navýšeny transfery souvisejícími s pandemií, činilo jejich růstové tempo „jen“ 15,5 %, resp. 10,6 %.

⁹⁶ Průměrný měsíční starobní důchod (bez souběhu s ostatními důchody) tak letos v červnu poprvé překonal hranici 20 tis. korun. U mužů dosáhl 21 520 korun, u žen 19 038 korun. Díky zavedení „výchového“ se významně snížil rozdíl v úrovni důchodů mezi muži a ženami. Sóló starobní důchod u žen zaostával za úrovní mužů o 11,5 % (o rok dříve o 16,5 %). Relativní rozdíl důchodů mezi pohlavími byl tak letos již mírně nižší než v případě průměrných mezd.

⁹⁷ Růst počtu všech příjemců trvale krácených starobních důchodů letos zrychloval (ve 2. čtvrtletí na 3,5 % meziročně, nejvíce za posledních sedm let). Do tohoto počtu nejsou zahrnuty osoby, které podaly žádost o předčasný důchod, ale zahájení jeho výplaty si odložily. Zvýšený zájem o předčasné penze pramenil primárně z výhodnosti valorizačního mechanismu, naopak vliv možného zhoršeného postavení osob v předdůchodovém věku na pracovním trhu hrál patrně spíše jen doplňkovou roli.

⁹⁸ Jen okrajový negativní vliv na výši inkasa pojistného mělo letošní zavedení slevy na odvodech pro zaměstnavatele poskytující kratší úvazky rodičům menších dětí, osobám pečujícím o své blízké či lidem nad 55 let. Od února do července uplatnily firmy tyto slevy pro 86 tis. zaměstnanců, a to v celkové výši 416 mil. korun.

⁹⁹ To vyjadřuje rozdíl mezi příjmy z pojistného na důchodové pojištění a výdaji na dávky důchodového pojištění (včetně nákladů na jeho správu).

¹⁰⁰ Na tomto příspěvku bylo od počátku roku vyplaceno 8,2 mld. korun, rekordní byl i počet jeho příjemců (jen za letošní červen šlo o 267 tis. domácností při průměrné výši dávky 6 134 korun).

¹⁰¹ Nárok na podporu v nezaměstnanosti mělo letos v červnu 70 tis. registrovaných uchazečů o práci (28 % z jejich celkového počtu).

<p>Prudký růst neinvestičních dotací podnikatelům souvisel se zastropováním cen energií pro zákazníky. Potřeba těchto mimořádných výdajů ale ve 2. čtvrtletí slábla.</p>	<p>Na silném růstu celkových běžných výdajů SR se vedle sociálních transferů letos významně podílely také neinvestiční výdaje podnikatelům, jejichž meziroční růst v 1. pololetí akceleroval na 128 % (+43,7 mld. korun) a dosahoval již více než 90 % celoroční rozpočtované výše. Jsou zde zahrnuty především mimořádné výdaje – zejména kompenzace za dodávky elektřiny a plynu zákazníkům a ztráty kvůli zastropování jejich cen (32,6 mld. korun, z toho +23,9 mld. korun připadalo na 1. čtvrtletí 2023)¹⁰², dále dotace provozovatelům přenosové soustavy (7,2 mld.) či pomoc firmám v energeticky náročných odvětvích (4,6 mld.). Menší vliv na vývoj transferů podnikatelům měly vyšší zálohové dotace na obnovitelné zdroje energie či pokles výdajů SR na řešení dopadů souvisejících s pandemií.</p>
<p>Na svižném růstu běžných transferů územním rozpočtům se podílelo široké spektrum faktorů.</p>	<p>Výrazně posílily rovněž váhově významné běžné transfery územním rozpočtům, jež byly oproti 1. pololetí 2022 vyšší o šestinu (+26,0 mld. korun). To souviselo s posílením výdajů do oblasti regionálního školství (+9,2 mld. korun, primárně na navýšení platových tarifů pedagogů i ostatních pracovníků), sociálních služeb či na kompenzační příspěvek na ubytování uprchlíků z Ukrajiny. Rostly i výdaje na spolufinancování programů v oblasti vzdělávání, podpořených z rozpočtu EU. SR výrazně zatížily také očekávané prudce rostoucí výdaje na obsluhu státního dluhu (+14,5 mld. korun)¹⁰³. Pololetní výše těchto výdajů dosáhla 37,5 mld. korun (a o bezmála čtvrtinu převýšila rekordní dluhové výdaje z roku 2013). Zásadní vliv zde měly výplaty protiinflačních státních dluhopisů občanům, dílčí roli pak rostoucí úrokové sazby u dalších instrumentů dluhového financování. Poslední položkou, která letos významněji podpořila fiskální expanzi, byly výdaje na platy v organizačních složkách státu. Ty po předchozích dvou letech stagnace letos v 1. pololetí vzrostly meziročně o desetinu (+6,2 mld. korun), což souviselo zejména s lednovým navýšením platových tarifů příslušníků bezpečnostních sborů a vojáků a loňským zářijovým navýšením u zaměstnanců ve státní službě. Po zmrazení během pandemie se navíc citelně zvýšily i výdaje na platy ústavních činitelů.</p>
<p>Naopak růst výdajů na obsluhu státního dluhu na rekordní úroveň měl zřejmý základ ve výplatě protiinflačních dluhopisů.</p>	<p>I přes výše uvedené stále existovaly oblasti, které tlumily prudký růst běžných výdajů SR. Patřily sem hlavně neinvestiční nákupy, jejichž objem meziročně snižovaly především výdaje na pořízení vakcín (-5,0 mld. Kč) či oblast státních hmotných rezerv (-5,6 mld. Kč). Na druhou stranu vysoký cenový růst zde stále prodražoval některé běžné provozní výdaje (např. u nákupů vody, paliv, energií či služeb). Mírně poklesly také běžné transfery státním fondům, zejména do oblastí zemědělství.</p>
<p>Výdaje na neinvestiční nákupy státu se snížily vlivem nižší potřeby mimořádných výdajů ve zdravotnictví či u hmotných rezerv.</p>	<p>I přes výše uvedené stále existovaly oblasti, které tlumily prudký růst běžných výdajů SR. Patřily sem hlavně neinvestiční nákupy, jejichž objem meziročně snižovaly především výdaje na pořízení vakcín (-5,0 mld. Kč) či oblast státních hmotných rezerv (-5,6 mld. Kč). Na druhou stranu vysoký cenový růst zde stále prodražoval některé běžné provozní výdaje (např. u nákupů vody, paliv, energií či služeb). Mírně poklesly také běžné transfery státním fondům, zejména do oblastí zemědělství.</p>
<p>Kapitálové výdaje významně vzrostly, zejména díky realizaci Národního plánu obnovy.</p>	<p>Kapitálové výdaje SR se v 1. pololetí meziročně zvýšily o významných 16,1 % (na 79 mld. korun). Ve svižném růstu se zčásti odráží efekt slabší loňské základny (v 1. čtvrtletí 2022 hospodařil SR v režimu rozpočtového provizoria¹⁰⁴). Dosud bylo letos proinvestováno 38,1 % celoroční rozpočtované výše kapitálových výdajů (loni na konci pololetí 33,5 %, v roce 2022 ovšem 46,3 %). Největší objem investic směřoval tradičně na oblast dopravní infrastruktury (25,5 mld. korun), k jejich růstu ovšem přispěl zejména program Nová zelená úsporám v rámci Národního plánu obnovy (kde bylo alokováno 8,9 mld., meziročně téměř dvojnásobek) a též realizace projektů v rámci Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014+ či Integrovaného regionálního operačního programu 2014+. Celkové investice se na všech výdajích SR dosud letos podílely rovnými 7 % (obdobně jako v 1. pololetí 2022), z dlouhodobého pohledu se jedná o průměrnou hodnotu. Mírně nadpoloviční objem dosud letos uvolněných investic ze SR souvisel se společnými projekty ČR a EU.</p>
<p>Podíl investic na celkových výdajích SR dosáhl průměrných 7 %.</p>	<p>Kapitálové výdaje SR se v 1. pololetí meziročně zvýšily o významných 16,1 % (na 79 mld. korun). Ve svižném růstu se zčásti odráží efekt slabší loňské základny (v 1. čtvrtletí 2022 hospodařil SR v režimu rozpočtového provizoria¹⁰⁴). Dosud bylo letos proinvestováno 38,1 % celoroční rozpočtované výše kapitálových výdajů (loni na konci pololetí 33,5 %, v roce 2022 ovšem 46,3 %). Největší objem investic směřoval tradičně na oblast dopravní infrastruktury (25,5 mld. korun), k jejich růstu ovšem přispěl zejména program Nová zelená úsporám v rámci Národního plánu obnovy (kde bylo alokováno 8,9 mld., meziročně téměř dvojnásobek) a též realizace projektů v rámci Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014+ či Integrovaného regionálního operačního programu 2014+. Celkové investice se na všech výdajích SR dosud letos podílely rovnými 7 % (obdobně jako v 1. pololetí 2022), z dlouhodobého pohledu se jedná o průměrnou hodnotu. Mírně nadpoloviční objem dosud letos uvolněných investic ze SR souvisel se společnými projekty ČR a EU.</p>

¹⁰² Rovněž červencové údaje dokládají, že potřeba této mimořádné pomoci se během letošního roku (v souvislosti s příznivým trendem vývoje cen plynu elektřiny na světových trzích) postupně snižuje. Od počátku roku bylo na kompenzacích firmám vlivem zastropování cen ze SR vyplaceno 36,4 mld. korun. Navíc výplata pomoci podnikům v energeticky náročných odvětvích se ve 2. čtvrtletí fakticky zastavila. Naopak dotace provozovatelům přenosové soustavy byly ve významné výši vyplaceny i v červenci a v kumulaci od ledna činily již 10,1 mld. korun.

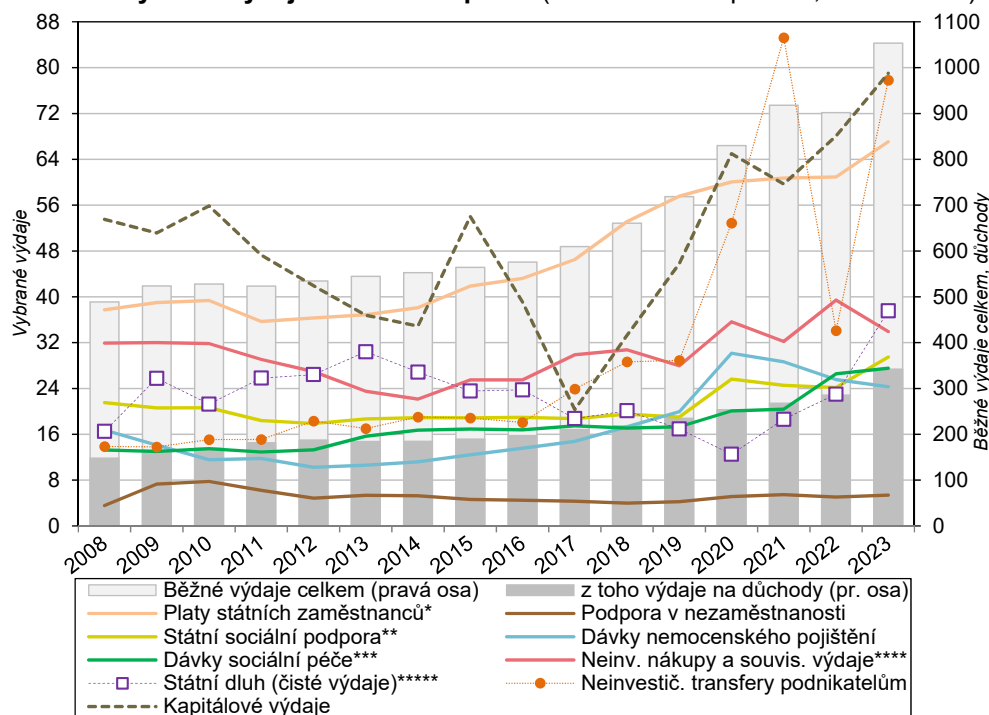
¹⁰³ Čisté výdaje odpovídají saldu rozpočtové kapitoly Státní dluh (č. 396).

¹⁰⁴ Úhrn měsíčních výdajů ve všech organizačních složkách státu tak mohl dosáhnout maximálně jedné dvanáctiny celkových výdajů SR stanovených dle schváleného zákona o SR z roku 2021). To vedlo na počátku roku mj. k odkladu zbytných provozních výdajů i investic.

Čistá kladná pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU meziročně posílila.

Česko zůstává nadále ve vztahu k rozpočtu EU v pozici čistého příjemce. V 1. pololetí 2023 obdržela ČR z rozpočtu EU 54,6 mld. korun (meziročně +13,0 %), opačným směrem putovalo 33,9 mld. korun (+4,2 %). ČR tak zatím letos obdržela o 20,8 mld. korun více, než odvedla do rozpočtu EU. Při započítání prudce rostoucích příjmů z Nástroje EU na podporu oživení (+225 %) činí celkové kladné saldo 45,6 mld. korun (druhá nejvyšší pololetní hodnota za posledních sedm let). K meziročnímu růstu příjmů přispěly podobným dílem vyšší prostředky v oblasti Strukturálních fondů, Fondu soudržnosti i na přímé platby v zemědělství. Mírně se naopak snížily prostředky na rozvoj venkova (-0,9 mld. korun).

Graf č. 18 Vybrané výdaje státního rozpočtu (kumulace za 1. pololetí, v mld. korun)

*Pokrývají výdaje na platy v organizačních složkách státu. Nezahrnují například mzdové výdaje na regionální školství.
 Zahrnuje i dávky péčovské péče. *Zahrnují dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky osobám se zdravotním postižením, příspěvek na péči dle zákona o soc. službách. Jsou zde obsaženy i dávky humanitární pomoci poskytnuté občanům Ukrajiny.
 ****Obsahují zejména výdaje na nákup služeb, materiálů, energií či ostatních služeb (například výdaje na opravy a udržování).
 ***** Odpovídá saldu rozpočtové kapitoly Státní dluh.
 Zdroj: MF ČR, MPSV

Státní dluh pokořil na konci 1. pololetí poprvé v historii hranici 3 bilionů korun.

Rostla výhradně vnitřní zadluženost, korunová hodnota vnějšího dluhu se snižovala.

Přetrvávající hluboké rozpočtové schodky spolu s plánovanými splátkami dluhu se promítaly ve vysoké výpůjční potřebě státu. Státní dluh tak na konci letošního června vystoupal na rekordních 3 044 mld. korun a meziročně se zvýšil o 337 mld. (12,4 %). Meziroční procentní tempo bylo sice obdobné jako loni na konci června, růst dluhu za samotné první letošní pololetí (+150 mld. korun) ale oproti 1. pololetí 2022 zvolnil (+242 mld.). Za navýšením dluhu proti počátku roku stála letos především emise středně a dlouhodobých státních dluhopisů¹⁰⁵, ve stejném období vloni k ní ale navíc významně přistupoval i zvýšený objem krátkodobých zápůjček. Především vlivem výše uvedeného došlo k razantnímu navýšení vnitřního státního dluhu (meziročně o 352 mld. korun, z toho od počátku letošního roku o 257 mld.). Naopak korunová hodnota vnějšího dluhu se meziročně mírně snížila a hlavně díky splátce krátkodobých zápůjček během 1. čtvrtletí 2023 poklesla o více než třetinu¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Během 1. pololetí 2023 byly vydány korunové státní dluhopisy (se splatností nad 1 rok) ve výši 287 mld. korun (meziročně zhruba o desetinu více, ale oproti rokům 2020 i 2021 zřetelně méně). Z toho na fixně úročené dluhopisy připadalo 253 mld. korun (s průměrnou zbytkovou dobou splatnosti 8,7 let a průměrným výnosem 4,6 % p. a.). Čistá emise středně a dlouhodobých dluhopisů (po odečtení uskutečněných splátek) činila dosud letos 142 mld. korun. Hodnota veškerých domácích státních dluhopisů v oběhu (zahrnujících i státní pokladniční poukázky) vystoupala letos na konci června na 2 868 mld. korun. Z nich bylo 27,9 % v držbě nerezidentů, 65,9 % připadalo na tuzemské finanční instituce (především banky a penzijní fondy), významnější podíl vlastnily dále ještě domácnosti (3,7 %).

¹⁰⁶ Vnější zadluženost se na celkovém státním dluhu na konci letošního června podílela pouze 5,9 %.

Schodek hospodaření sektoru vládních institucí se v 1. čtvrtletí meziročně navýšil o 32 mld. korun.

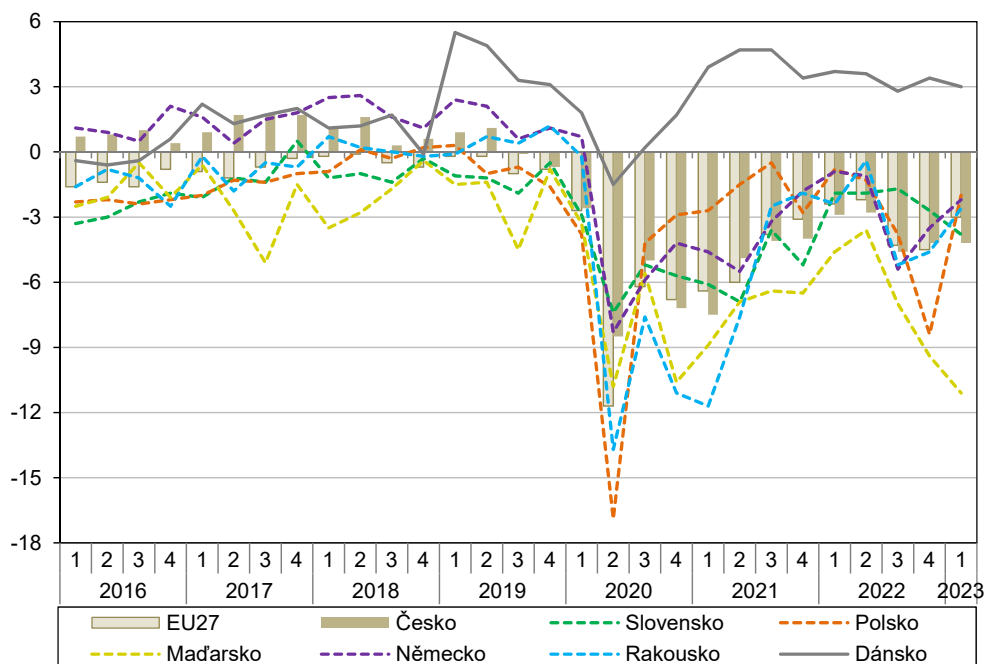
Sezónně očištěný deficit činil 4,2 % HDP, oproti 2. pololetí 2022 se zatím neprohluboval.

Růst příjmů sektoru VI byl tažen hlavně běžnými daněmi z důchodů. Nominální růst výběru daní navázaných na spotřebu zaostával za inflací.

Celý sektor vládních institucí (VI) hospodařil v 1. čtvrtletí 2023¹⁰⁷ s deficitem ve výši 100,9 mld. korun¹⁰⁸. Schodek se meziročně skoro o polovinu prohloubil a v rámci 1. čtvrtletí šlo o druhý nejvyšší deficit v novodobé historii ČR (po roce 2021, kdy vrcholila pandemie). Citelné meziroční zvýšení deficitu souviselo s růstem výdajů (na 16 %), do nichž se promítalo řešení energetické krize i další, zejména mandatorní závazky. Prohloubení schodku šlo takřka výhradně za ústředními vládními institucemi (které dosáhly deficitu 137 mld. korun), naopak místní vládní instituce vykázaly přebytek 35 mld. (meziročně vyšší o 30 mld.) a mírně kladné saldo hospodaření si udržely i zdravotní pojišťovny. Dle sezónně očištěných údajů činil schodek celého sektoru VI 4,2 % HDP, meziročně se prohloubil o 1,3 p. b., oproti druhému loňskému pololetí lze však pozorovat náznak stabilizace.

K meziročnímu růstu příjmů sektoru VI (+78,0 mld. korun) přispěly v 1. čtvrtletí nejvíce běžné daně z důchodů a jmění (+29,0 mld.), přijaté čisté sociální příspěvky (+22,4 mld.) a daně z výroby a dovozu (+14,2 mld.), které byly posílené o mimořádnou položku (daně z nadměrných zisků). Příspěvek daní navázaných na spotřebu byl slabší, neboť jejich výnos zaostával za inflací. Na růstu celkových výdajů sektoru VI (+109,9 mld. korun) se podílely zejména sociální dávky a naturální sociální transfery (+38,0 mld. korun) a též placené dotace (+30,2 mld. korun), jež zahrnovaly především kompenzace za dodávku elektřiny a plynu. Posílil i meziroční růst mezispotřeby (+14,5 mld. korun) a náhrad zaměstnancům (+13,9 mld.). Vysoká úroveň úrokových sazeb dále ovlivňovala přírůstek placených důchodů z vlastnictví (+8,9 mld. korun). Výrazně meziročně nižší byly placené kapitálové transfery (-7,4 mld. korun).

Graf č. 19 Saldo hospodaření sektoru vládních institucí v Česku, EU a v jejich vybraných členských státech (jednotlivá čtvrtletí, sezónně očištěno, v % HDP)

Zdroj: Eurostat

Míra zadlužení sektoru VI nadále rostla.

Dluh sektoru vládních institucí v 1. čtvrtletí 2023 dosáhl 3 099,4 mld. korun a meziročně vzrostl o 415,3 mld. Míra zadlužení vládních institucí byla meziročně vyšší o 1,7 p. b. na 44,5 % HDP. K růstu relativního zadlužení přispělo 6,0 p. b. navýšení nominálního dluhu, a naopak růst HDP přispěl k poklesu 4,3 p. b.

¹⁰⁷ Údaje o hospodaření vládních institucí za 2. čtvrtletí 2023 zveřejní ČSÚ 2. října 2023, Eurostat analogicky 23. října 2023. Detailnější zhodnocení tuzemského vývoje za 1. čtvrtletí 2023 je obsaženo v publikaci *Analýza sektorových účtů*: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/analýza-ctvrtletnich-sektorovych-uctu-1-ctvrtleti-2023>

¹⁰⁸ Není-li uvedeno jinak, jsou údaje o hospodaření sektoru VI v ČR vyjádřeny bez sezónního očištění.